

Літаратура і Мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

ПЯТНІЦА, 14 мая 1982 г. ● № 19 (3117) ● Выходзіць з 1932 г. ● Цана 10 кап.

ДРАМАТУРГ, РЭЖЫСЁР, АКЦЁР...

Да 100-годдзя
з дня нараджэння
Уладзіслава ГАЛУБКА

Год 1982 багаты на ўрачыстыя юбілеі. Сярод тых, каго мы сёння ўшаноўваем, Уладзіслаў Галубок — драматург, рэжысёр, мастак, першы народны артыст рэспублікі — непаўторны ў сваёй творчай адметнасці, у сваім таленце.

Захапленні тэатрам і літаратурай у жыцці Галубка ідуць поруч, перакрываюцца, узаемаўзбагачаюцца, даюць свой плён. З юнацкіх гадоў ён актыўна ўключаецца ў тэатральны рух на Беларусі, спрабуе свае сілы ў драматургіі.

Галубок напісаў каля 40 драм і камедый на гістарычныя і сучасныя тэмы. Усе яны — выдатны мастацкі помнік, шырокая панарама народнага жыцця Беларусі. Па іх пэўным чынам можна прасачыць сацыяльнае, эканамічнае і духоўнае жыццё беларускага народа пэўнай гістарычнай эпохі, прадстаўнікоў розных класаў і груп, вывучыць норавы тагачаснага грамадства, размежаванне класавых сіл, духоўны вопыт беларусаў, іх характары, звычкі, жыццёвы побыт, убачыць ганебныя спараджэнні эксплуатацыі — хцівасць, падман, пагоню за набыткам, сацыяльную фанабэрыстасць. Гуманізм і бесчалавечнасць пададзены ў каларытных літаратурных тыпах і мастацкіх абагульненнях. У гэтым асноўная сіла і каштоўнасць драматургіі Галубка як мастацкага дакумента часу.

У спадчыне Галубка — меладрамы, вадзвілі, камедыі, фарсы, жарты, ёсць трагедыі, гістарычныя і рэвалюцыйныя драмы, творы на маральна-бытавую тэматыку. Адно з іх доўга не сыходзілі са сцэны, другія ставіліся адзін-два разы і траплялі ў аўтарскі архіў. У п'есах «Суд», «Пісаравы імяніны», «Ганка», «Пан Сурынта», «Плытагонны», «Апошняе спатканне», «Праменьчык шчасця», «Душагубы» драматургу апасродкавана ўдалося паказаць бунтарную беларускую вёску, адлюстраваць працэсы, што адбываліся ў ёй напярэдадні рэвалюцыі, раскрыць гістарычную заканамернасць перамогі народа.

Аб Галубку-драматургу пры жыцці склалася шмат легенд. Гаварылі, быццам «пёк» ён свае п'есы, як бліны; мог пісаць іх, едучы па горадзе на концы; на сялянскім возе ў час доўгіх вандровак; стоячы ў чарзе за пайком; нават у час рэпетыцый у тэатры. Галубок сам не абвяргаў гэтых прыдумаў, толькі хітра пасміхаўся, ведаючы, што стварыць новую п'есу не так проста. Доўгае выношванне задум — вынік бяссонных начэй. Пісаліся драматычныя творы не спехам дзе-небудзь у дарозе, а дома, у спакойнай творчай абстаноўцы. «Па начах, — успамінае яго дачка Вільгельміна, — бачыла я спіну бацькі, які сядзеў за пісьмовым сталом: ён пісаў п'есы. А ра-

(Заканчэнне на стар. 4).

Народны артыст БССР У. Галубок.

Здымак 20-х гадоў.

У ЦЭНТРАЛЬНЫМ КАМІТЭЦЕ КАМПАРТЫ БЕЛАРУСІ

12 мая г. г. у ЦК КПБ адбылася нарада адказных работнікаў апарату ЦК, Савета Міністраў БССР, кіраўнікоў і сакратароў партыйных арганізацый міністэрстваў і ведамстваў рэспублікі. З дакладам на ёй выступіў другі сакратар ЦК КП Беларусі У. І. Бровікаў.

На нарадзе былі разгледжаны пытанні павышэння ролі партыйнага і дзяржаўнага апарату рэспублікі, далейшага ўда-

сканалення стылю і метадаў яго работы, умацавання партыйнай і дзяржаўнай дысцыпліны ў святле патрабаванняў XXVI

з'езда КПСС, указанняў таварыша Л. І. Брэжнева.

Перад удзелнікамі нарады выступіў кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КП Беларусі Ц. Я. Кісялёў.

У рабоце нарады прынялі ўдзел таварышы А. Н. Аксёнаў, В. Г. Балубеў, М. І. Дземянцэй, Ю. Б. Колакалаў, М. І. Лагір, У. Ф. Міцкевіч, І. Я. Палякоў, Л. С. Фірысанеў, І. Ф. Якушаў, Н. Л. Сняжкова, У. П. Шаптыка.

ДА ЗНАМЯНАЛЬНАЙ ДАТЫ

Шмат робяць аматары кнігі Магілёва і вобласці па дастойнай сустрэчы 60-годдзя ўтварэння СССР. Падрыхтоўцы да гэтай знамянальнай даты быў прысвечаны аб'яднаны пленум праўлення абласнога і Магілёўскага гарадскога аддзяленняў добраахвотнага таварыства аматараў кнігі. Дакладчык, адказны сакратар праўлення абласнога аддзялення таварыства Я. Жалудко і тыя, хто выступіў у спрэчках, засяроджвалі ўвагу на важных пытаннях і праблемах дзейнасці таварыства, выказвалі прапановы для палепшэння прапагандаў кнігі. Вырашана яшчэ шырэй прапагандаваць і распаўсюджаць творы У. І. Леніна, літаратуру аб дасягненнях савецкага народа за 60 год існавання СССР. Шмат слухных прапаноў, заўваг, меркаванняў выказалі адказны сакратар Магілёўскай

гарадской арганізацыі таварыства кнігалюбаў В. Барздо, сакратар абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў БССР І. Аношкін, адказны сакратар Бабруйскай гарадской арганізацыі таварыства кнігалюбаў В. Швед, дацэнт Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі П. Шумскі, інжынер-канструктар, старшыня прыватнай арганізацыі таварыства на Магілёўскім аўтазаводе В. Магерава, загадчык аддзела культуры Краснапольскага райвыканкома, старшыня раённага аддзялення таварыства кнігалюбаў У. Падымак, загадчыца бібліятэкі Магілёўскай ЦШ № 24 Л. Цыг, адказны сакратар праўлення Беларускага рэспубліканскага аддзялення добраахвотнага таварыства аматараў кнігі З. Сап'янік і іншыя.

А. НОВІК.

ВЕЧАРЫ, СУСТРЭЧЫ

Прадстаўляць нашым чытачам лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР і прэміі Ленінскага камсамола Ігара Лучанка наўрад ці ёсць патрэба. А ўжо што датычыцца ягоных песень, дык, бадай, няма таго чалавека, які б не ведаў іх і не захапляўся імі.

Прыхільнікі таленту кампазітара ў панядзелак зноў змаглі сустрэцца і з самім Ігарам Міхайлавічам, і з вядомымі выканаўцамі на ягоным аўтарскім вечары, які адбыўся ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Вечар быў незвычайны — сродкі за канцэрт пералічваліся ў рэспубліканскі фонд міру.

У зале панавала святая, па-сапраўднаму радасная атмасфера. Гучалі добра вядомыя песні кампазітара, якія выконвалі народныя артысты РСФСР

Э. Хіль, народны артыст рэспублікі В. Вульчыч і іншыя; упершыню пачулі прысутныя і новыя творы, напісаныя І. Лучанком на словы Г. Бураўкіна, К. Гусева... Гэта былі песні розныя, але большасць з іх аб'ядноўвала тэма міру, друж-

бы, Радзімы, якая ў творчасці кампазітара галоўная.
В. ТУРАУ.
На здымку: І. Лучанок гаворыць словы ўдзячнасці слухачам, што сабраліся ў зале філармоніі.
Фота А. КАЛЯДЫ.

На мінулым тыдні аматары класічнай музыкі мелі магчымасць зноў ацаніць высокае выканаўчае майстэрства Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра БССР. Праўда, на гэты раз цікавасць да канцэрта была асаблівай. Дырыжыраваў — студэнт пятага курса Ленінградскай дзяржаўнай кансерваторыі імя М. А. Рымскага-Корсакава Аляксандр Сасноўскі, а сустрэча з новым чалавекам, як кажуць, гэта і пэўнае чананне нечага новага, дагэтуль не вядомага табе.

У канцэрце гучалі творы Моцарта і Брамса.

На здымку: сімфанічным аркестрам БССР дырыжыраваў А. Сасноўскі.

Фота Ул. КРУКА.

ПРЭМ'ЕРЫ

Гераічную драму «Брэсцкая крэпасць» К. Губарэвіча тэатр у горадзе над Бугам паказваў звыш васьмісот разоў (у розных аўтарскіх і рэжысёрскіх варыянтах). Здавалася, што цікавасць глядачоў да гэтага хваляючага і змястоўнага твора губляецца. У яго былі свае гарачыя прыхільнікі, і яны настойвалі на тым, што першая рэдакцыя п'есы і пастановачнай задумы (заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Аляксандра Міронскага) заслугоўвае аднаўлення. Цяпер гэта зроблена. Напярэдадні ад'езду з Брэста на гастролі ў Пінск і Рбўна Брэсцкі тэатр імя Ленінскага камсамола Беларусі пазнаёміў грамадскасць горада з прэм'ерай «Брэсцкай крэпасці».

Аднаўляў спектакль па збрисках пастаноўні 1953 года цяперашні галоўны рэжысёр тэатра Расціслаў Баталаў. Я меў дачыненне да гэтага спектакля амаль трыццаць гадоў назад. Цяпер глядзеў яго з залы як звычайна наведвальнік тэатра. На маю думку, гэта работа калектыву абвргае сумненні снелтыкаў, якія сцвярджалі, быццам сучасная моладзь не будзе ўзрушана сцэнічным паказам падзей вёнапамнага лета 1941 года ля Брэсцкай цытаделі. Аўдыторыя акурат і складалася пераважна з юнакоў і дзяўчат, для якіх вайна — гісторыя. Яны ўважліва сачылі за падзеямі, перажывалі са стоеным дыханнем успрымалі трагедыю культуры, а ў фінале віталі

ўдзелнікаў спектакля гарачымі апладысмантамі. Я гутарыў пасля з чыгуначнікамі, з настаўнікамі, з вучнямі і студэнтамі, і «па гарачых сылах» прэм'еры ўсе яны выказвалі думку аб своєчасасці і неабходнасці такой прэм'еры на фоне рэпертуару, пазбаўленага твораў героіка-патрыятычнага гучання, бытавых і службовых па духу калізій у большасці п'ес.

Р. Баталаў, сцэнографы В. Лесін і Т. Каравянова, кампазітар Э. Ханок і выканаўцы роліў беражліва ставяцца да тых знаходак і адкрыццяў у п'есе, што належаць А. Міронскаму і яго папелчыкам па спектаклі

1953 г., але робяць не механічны паўтор, а па-творчаму аднаўляюць атмасферу напружанага змагання паміж сілай савецкага патрыятызму і наваляй авангарда сусветнай рэакцыі, якім быў германскі фашызм. Крытыкі яшчэ скажуць сваё слова пра гэту работу тэатра. Мне ж было неабходна паведаміць пра радасную творчую з'яву, якая адбылася ў дні, калі наша краіна святкавала 37-ю гадавіну нашай Перамогі. Леанід ВАЛЧЭЦКІ, заслужаны дзеяч культуры БССР.

На здымку: сцэна са спектакля.
Фота У. НЕЖЫВІНСКАГА.

На здымку: сцэна са спектакля. Дзяніс Леанідавіч — Г. Маляўскі, Любоў Георгіеўна — народная артыстка БССР М. Захарэвіч.
Фота Ул. КРУКА.

У народным тэатры Палаца культуры Беларускага аўтазавода адбылася прэм'ера спектакля «Аптымістычная трагедыя» У. Вішнеўскага. Галоўныя ролі выканалі артысты тэатра — майстар Л. Лашук, аператар ЭВЦ С. Булава, сакратар камітэта камсамола завода В. Афанасенка, шафёр-выпрабавальнік В. Сайган і інш. Рэжысёр-пастаноўшчык спектакля В. Галдукевіч, мастак В. Сямёнаў.
У спектаклі выкарыстана музыка Д. Шастанковіча.
П. ГАРДЗІЕНКА.

У Палацы работнікаў мастацтва ў Вільнюсе адбылася сустрэча з лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі БССР Васілём Быкавым. Вёў вечар літоўскі пісьменнік Юозас Балтушыс.

У. СТРУК.

Журналісты Гродзеншчыны, якія займаліся пры абкоме партыі на месячных курсах па павышэнні кваліфікацыі, сустрэліся з пісьменнікамі А. Карпюком, Д. Бічэль-Загнетавай і М. Шаўчонак. Аляксей Карпюк расказаў, над чым працуюць у юбілейным для нашай краіны годзе гродзенскія прэзіякі і паэты. Новыя вершы прачыталі Д. Бічэль-Загнетава і М. Шаўчонак.
А. СТАДУБ.

Старшакласнікі мінскай сярэдняй школы № 49 сустрэліся з лаўрэатам прэміі Ленін-

скага камсамола Беларусі Яўгенія Янішчыца. Госця расказала пра свой шлях у літаратуру, падзялілася ўражаннямі пра паездку ў Злучаныя Штаты Амерыкі, дзе ў складзе дэлегацыі Беларускай ССР прымала ўдзел у рабоце чарговай сесіі Генеральнай асамблеі ААН, прачытала новыя вершы.
У. ДЗІСКО.

На факультэце журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна адбылося абмеркаванне спектакля «Соль» па п'есе А. Петрашкевіча ў пастаноўцы Русянага драматычнага тэатра імя А. М. Горькага, у якім прыняў удзел аўтар.

А. Петрашкевіч расказаў пра сваю новую работу — трагедыю «Русь Кіеўская», прысвечаную часу ўладарання князя Уладзіміра Святаслававіча, Рагнеды, тэме «збірання» рускіх зямель, абароны старажытнай Русі ад печанегаў, візантыйцаў, варагаў. П'еса рыхтуецца да пастаноўкі ў Крымскім акадэмічным драматычным тэатры імя А. М. Горькага. Яе ставіць лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР А. Новікаў. Спектакль прысвячаецца 1500-годдзю г. Кіева.

А. Петрашкевіч адказаў таксама на шматлікія пытанні.
А. НАРКЕВІЧ.

Па запрашэнні Міжсаюзнага Дома самадзейнай творчасці Мінскага абсаўпрофа ў Мінску тры дні знаходзілася народная агітацыйна-мастацкая брыгада «Курочка раба» Дома культуры «Юбілейны» Пензенскай птушкафабрыкі. Самадзейныя артысты выступілі ў Палацы культуры тэстшыльчыкаў і на Мінскай птушкафабрыцы.
Г. ПЯТРОУ.

У гэтыя майскія дні Генадзь Кляўко адсвяткаваў бы сваё п'яцідзесяцігоддзе. На жаль, хутка ўжо тры гады, як паэта няма з намі. Але лепшае з напісанага ім па-ранейшаму хваляе чытача, дорачы яму хвілінны сустрэчы з паэзіяй жыццёвай і шчырай, з даверлівай споведдзю пакалення, што ў маленстве перажыло поўнымныя гады вайны, а ў пасляваенны час, нягледзячы на ўсе нягоды, у мужанні і сталенні сваім паскорана прайшло жыццёвыя ўніверсітэты.

Гэтыя лепшыя вершы паэта сабраны ў аднатомніку выбранага «Падкова над парогам», які пабачыў свет неўзабаве пасля смерці Г. Кляўко. Адкрываецца ён вершам «Взьмо твайго дня», радні з якога былі напісаны і на запрашальным білеце вечара, прысвечанага

50-годдзю з дня нараджэння Г. Кляўко, які адбыўся ў Доме літаратара ў аўторак: Устань да сонца, Хай само Яно цябе сустрэне. З ягоным Звязжучца ў взьмо І дня твайго праменні.

Пра Г. Кляўко — пісьменніка, грамадзяніна, чалавека — гаварылі вядучы вечара сакратар праўлення СП БССР Васіль Зуёнак, Рыгор Барадулін, Павел Кавалёў, Генадзь Пашкоў, Георгій Шыловіч... З іх успамінаў паўставаў прывабны вобраз паэта-грамадзяніна, які сумленна служыў літаратуры, несучы чытачу дар свайго таленту.

На здымку: вядзе вечар сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Васіль Зуёнак.
Фота А. КАЛЯДЫ.

Складаныя праблемы маральна-этычнага плана вырашаюцца ў п'есе вядомага савецкага драматурга Аляксея Арбузава «Успаміны» (пераклад на беларускую мову У. Жыжэнкі). Гаворка ідзе аб адказнасці чалавека за свае ўчынкi, аб умненні суданосіцы пачуццў з абавязкам перад блізкімі табе людзьмі. Твор гэты, актуальны сваёй праблематыкай, зацікавіў Беларускае дзяржаўнае ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы (рэжысёр Барыс Утораў).

Сярод выканаўцаў роліў — народныя артысты БССР Генадзь Гарбук, Лілія Давідовіч, Марыя Захарэвіч, Зінаіда Беравская і іншыя. Мастак спектакля Юрый Даламанна. Музыка Уладзіміра Будніка.

У САЮЗНЫМ ДРУКУ

У чацвёртым нумары часопіса «Наш сучасны» пад рубрыкай «Адзіная шматнацыянальная» апублікаваны ў перакладзе С. Красіна вершы Алега Лойкі і Янкі Сіпакова.

Часопіс «Отчизна» — выданне Савецкага таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за мяжой (таварыства «Радзіма») — у другім нумары змясціла вялікую падборку матэрыялаў пад рубрыкай «У нас у гэтых часопісах «Дружба народаў». Як вядома, адзін з пастаянных аўтараў «Дружбы народаў» — Рыгор Барадулін. У гэтай падборцы ён прадстаўлены нізкай вершаў «Смак жыцця» (пераклад з беларускай І. Шклярэўскага).

Артыкул міністра культуры БССР Ю. М. Міхневіча, гутарку з народным пісьменнікам Беларусі Васілём Быкавым і іншыя матэрыялы аб культурным жыцці нашай рэспублікі займаюць значную частку сёмага нумара часопіса «Тэатральная жызнь».

Журналістка С. Берасцень у чацвёртым нумары часопіса «Тэатр» у артыкуле «Пасвячаем вас у прачытанае» расказвае пра цікавы вопыт групы актэраў з тэатраў Мінска, якія па ўласнай ініцыятыве арганізавалі трупы літаратурнага тэатра. Ён падрыхтаваў і паказаў спектаклі па творах Ф. Дагстаеўскага, Я. Купалы, Я. Коласа, па кнізе М. Танка «Лісткі з календара».

У гэтым жа нумары публікуецца п'еса І. Шамякіна «Залаты медаль» (пераклад Т. Шамякінай).

СЫМОНУ БУДНАМУ — УДЗЯЧНЫЯ НАШЧАДКІ

Было гэта чатырыста дваццаць гадоў назад. У 1562 годзе прадаўжальнік спраў Францыска Скарыны, вядомы беларускі гуманіст, асветнік, філосаф і гісторык Сымон Будны разам са сваімі аднадумцамі Мацеём Кавячынскім і Лаўрэнціем Крышкоўскім заснаваў у Нясвіжы друкарню і выдаў на беларускай мове «Катэхізіс», «Пра апраўданне грэшнага чалавека перад богам» і іншыя творы. Тым самым быў зроблены чарговы крок у станаўленні беларускага кнігадрукавання, вялікі ўклад у развіццё беларускай мовы.

Беларускі народ памятае свайго славутага сына. Яго

жыццю, выдавецкай дзейнасцю і творчасцю прысвечаны маніграфіі даследчыкаў, у памяць аб ім Нясвіжскай друкарні прысвоена імя С. Буднага, устаноўлена мемарыяльная дошка.

Нядаўна ж С. Будны назаўсёды вярнуўся ў Нясвіж. На мінулым тыдні ў горадзе адбылося ўрачыстае адкрыццё помніка яму, зробленага па праекце маладога беларускага скульптара, аспіранткі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР Святланы Гарбуновай і вядомага архітэктара Юрыя Казакова.

З. СОМАУ.

У ТРЭЦІ РАЗ

прыехаў у беларускую сталіцу калектыву Калінінградскага абласнога драматычнага тэатра. Учора ў памяшканні Мінскага акруговага Дома афіцэраў ён пачаў свае гастролі спектаклем па п'есе вядомага рускага пісьменніка А. К. Талстога «Цар Фёдар Іаанавіч».

У праграме паказу і іншыя работы, створаныя калінінградцамі ў апошнія гады. Гэта «Дзядзька Ваня» А. Чэхава, «Рэтра» А. Галіна, «Дзень пер-

шы — дзень саранавы» В. Кандрацьева, «Жаваранак» Ж. Ануя. Сярод дзевяці спектакляў, якія будуць паказаны для дарослых, музычныя — «Вяселле з генералам» К. Рыжова і «Бабскі бунт» М. Плячоўскага і К. Васільева.

Парадуюць нашы госці і дзяцей. Ім адрасуюцца два спектаклі — «Лапушок ля Лукамор'я» Б. Заходэра і М. Зіва і «Японская казка» В. Рошчына.

П. САНИН.

ФЕСТИВАЛЬ — УПЕРШЫНЮ

З 14 па 24 мая ў Мінску пройдзе фестываль савецкай эстраднай песні. Праводзіцца ён упершыню, па ініцыятыве Міністэрства культуры БССР і Беларускай дзяржаўнай філармоніі, і прысвячаецца 60-годдзю ўтварэння СССР. У фестывальных праграмах будуць прадстаўлены лепшыя набыткі розных напрамкаў эстрадна-песеннага жанру. Цэнтральнай канцэртнай пляцоўкай стане

зала Мінскага Палаца спорту, дзе выступяць рок-група «Магнетык бэнд» і ваяцкая-інструментальны ансамбль «Фестываль» (кіраўнік М. Дунаеўскі), ансамбль «Ашугі» з удзелам П. Бюль-Бюль оглы, салісты БДФ С. Кульпа, В. Сінайскі і інш. Творчыя сустрэчы, выступленні нашых гасцей і мінскіх артыстаў плануецца ў працоўных калектывах, у студэнцкіх аўдыторыях.

ВЫСТАЎКІ

Экспазіцыя твораў маладых мастакоў у памяшканні Саюза мастакоў Беларусі цікавая і вартая ўвагі. На суд глядачоў маладыя мастакі вынеслі творы жывапісу і графікі. Пераважаюць партрэты, пейзажы, шмат ілюстрацый як да твораў вядомых твораў беларускай літаратуры, так і да кніг маладых пісьменнікаў. Калі некато-

рыя мастакі прадстаўлены толькі асобнымі работамі, дык іншыя многімі творами. Ва ўвагу «куточак» У. Ткачэнікі. «Лугі квітнеюць», «Ідзе дождж», «Першыя праменні», «Ляццяць журавы» — у гэтых і іншых пейзажах прысутнічае светлы лірычны настрой.

Па-свойму вабяць работы І. Уладзіслава «Касцёл у Пінску», «Націрморт з язінам», ілюстрацыі Г. Сянькоўскага да камедыі В. Вольскага «Несцерка», яго ж афорты «Партрэт дзядзьчыны», «Куток мінуўшчыны», «Бабка Ганна» і іншыя. У

Л. ШЧАМЯЛЕВА. Гарадскі дворык.

плённым мастакоўскім пошуку знаходзіцца Л. Шчамялёва, лякарніны якой «Гарадскі дворык» хочацца затрымацца.

У экспазіцыі прадстаўлены таксама творы А. Александровіча, М. Дубравы, А. Крохін, М. Ісаенка, А. Кузьміча і іншых — больш чым дваццаць маладых мастакоў атрымалі магчымасць сустрэцца з глядачамі.

С. КРАЙСКІ.

ных куткоў краіны прадстаўлены ў п'яці раздзелах: «Ленінская нацыянальная палітыка і развіццё літаратуры народаў БССР», «3 гісторыі літаратурных сувязей», «А. М. Горкі і літаратура народаў СССР», «Узаемазвязі і ўзаемадзейні літаратур — аб'ектыўная знамянаснасць іх развіцця», «Шматнацыянальнае адзінства савецкай літаратуры».

Значнае месца на выстаўцы займаюць працы беларускіх даследчыкаў. Увагу наведвальнікаў прыцягваюць кнігі «Леў Талстой і Беларусь», «Максім Горкі і Беларусь», даклад А. Адамовіча «Леў Талстой і беларуская літаратура» на VIII Міжнародным з'ездзе славістаў, калектывныя працы «Беларуская літаратура і праблема сучаснасці», «Беларуская літара-

тура. Дзень сённяшні», даследаванні М. Ларчанкі «Жывая спадчына», Р. Бярозкіна «Звонні», А. Лойкі «Паэзія і час», Н. Перкіна «У сям'і братніх літаратур», У. Гніламедава «Поравен з векам», В. Наваленні «Вытокі. Уплывы. Паскоранасць», Я. Усінова «Грамадзянскае сумленне мастака», Э. Мартынавай «Беларуская-украінскія паэтычны ўзаемапераклады» і інш.

Шэраг літаратуразнаўцаў з іншых рэспублік цікавяцца сувязямі нацыянальных літаратур з беларускай літаратурай. На выстаўцы ёсць і іх даследаванні. Сярод іх — кнігі Л. Бондар «Украінска-білорускі літаратурны ваземні зв'язкі», С. Кенелідзе «Грузіно-білорускія літаратурныя ўзаемасвязі» і іншыя.

Ц. ЛІЯКУМОВІЧ.

ЗАПРАШАЕМ У ВЯЗЫНКУ!

Добрая традыцыя ёсць на філалагічным факультэце БДУ імя У. І. Леніна — штогод вясной на радзіме Янкі Купалы збіраюцца студэнты на свой злёт, каб падвесці вынікі работы за год. Сёлетні — VI па ліку злёт у Вязынцы — асаблівы, бо ён праходзіць у 60-ю гадавіну ўтварэння СССР і прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння народнага песняроў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Студэнты пасадзяць дрэўцы, кусты, кветкі, прывядуць у парадак пляткія берагі паглыбленага сёлета азёрца на радзіме Купалы. Гаспадарыні свята — дасціпная і сакатлівая прыгажуня Паўлінка, працавітая Алеся запросяць удзельнікаў і гасцей у хату-музей Янкі Купалы, пакажуць выстаўні вышуканага і прыкладнага мастацтва, усяго таго, што зроблена студэнтамі да юбілеяў песняроў.

Ва ўрачышчы Вязынка вырасце палататны гарадок, дзе кожная палатка будзе прыбраная так, як прыбіраліся вясно-

выя хаты: з абрусамі і ручнікмі, з хлебам-салом пры ўваходзе, з лавай і сталом, саматанымі дыванамі на сценах і на падлозе, з м'ярэжкавымі фіранкамі на акенцах. Як аформіць «хату» — тут, як кажуць,

прастор для творчай фантазіі кожнаму. Вынікі падвядзе кампэтэнтнае журы.

На свяце будзе гаспадарыць яе вялікасць паэзія. Прагучаць словы народных паэтаў, звернутыя да моладзі, вершы членаў літаратурнага аб'яднання «Узлёт». Сапраўдным святанам самадзейнага мастацтва стане канцэрт на летняй эстрадзе, у якім выступяць лепшыя калектывы і выканаўцы філалагічнага факультэта: фальклорныя ансамблі, спевакі, танцоры.

Завершыцца злёт купальскім кастроём дружбы, вакол якога павядуць карагоды студэнтаў, будуць танцаваць, пець песні, «да вытокаў душой дакранушыся...» (Н. Гілевіч).

Студэнты запрашаюць прыняць удзел у свяце пісьменнікаў, у тым ліку лаўрэатаў Дзяржаўных прэмій імя Я. Купалы і Я. Коласа.

Адным словам, запрашаем усіх 15 мая ў Вязынку!

У. НАВУМОВІЧ.

дацэнт, старшыня арганізацыі злёту студэнтаў-філалагаў.

ПАСТАВІЛІ «ПРЫМАКОЎ»

Пасля працяглага перапынку аднавіла сваю работу драматычная студыя Уздзенскага раённага Дома культуры. Першай работай, якую паказалі студэнты жыхарам гарадскога пасёлка, стаў спектакль па вядомай п'есе Янкі Купалы «Прымакі».

Прэм'ера прайшла пры перапоўненай зале. Глядачы гарача апладзіравалі самадзейным артыстам: загадкавы аддзел культуры Уладзіміра Януціну, работніку РДК Марыне Шыцікавай, выпускніцы школы Тэццяне Салавей, сакратару РК ЛКСМБ Аляксандру Жыбырку, метадысту райана Тацяне

Снітко, рабочаму фабрыкі жанолага абуці Міхаілу Гацілу, Пастаноўку спектакля ачыццяў Юры Шышакоў, а музычнае афармленне зрабіў Міхаіл Шыдлоўскі.

А. ПІНДРАС.

Да гэтай неўміручай купальскай п'есы звярнуліся і самадзейныя артысты Лельчыцкага раённага Дома культуры. Самадзейныя артысты ўжо выступілі перад хлебарабамі і жывёлаводамі многіх гаспадарак раёна.

А. ЛОЗКА.

НА МОВЕ ДРУЖБЫ

100-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы Варшаўскае радыё прысвяціла паўгадзінную праграму, у якой цікава расказала пра класіка беларускай літаратуры, яго сувязі з Польшчай. У перадачы былі выкарыста-

ны вершы Янкі Купалы, якія ён у свой час пісаў па-польску, фрагменты з пазмы «Яна і я», грамадзянская лірыка. Музыкальным суправаджэннем гучала беларуская народная музыка.

У. СТРУМІЛА.

«ЮНАЦТВА» — ЮБІЛЕЮ ПІЯНЕРЫ

Выдавецтва «Юнацтва» да 60-годдзя ўтварэння Усесаюзнай піянерскай арганізацыі імя У. І. Леніна выпусціла зборнік «Клічуць піянерскія справы», «Мацней крок, лянэрыя!» кнігу нарысаў «Юныя героі Гродзеншчыны».

Ва ўсіх юбілейных выданнях гаворка ідзе пра слаўныя справы юных лянэраў у мінулым і сёння. Напрыклад, песня і верш суседнічаюць на старонках зборніка «Мацней крок, лянэрыя!», а ў кнізе нарысаў «Юныя героі Гродзеншчыны»

расказваецца пра юных падпольшчыкаў і партызан, якія актыўна змагаліся супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў на тэрыторыі Гродзенскай вобласці.

Які ён, сённяшні піянер? Што яго радуе, хвалюе, цікавіць? Адказаць на гэтыя пытанні дапамогуць надрукаваныя ў газеце «Піянер Беларусі» нарысы, замалёўкі, рэпартажы і п'есмы, якія ўключаны ў зборнік «Клічуць піянерскія справы».

В. АКОЛАВА.

ТЫДЗЕНЬ МАЛАДЗЕЖНАЙ КНІГІ

У рэспубліцы прайшоў Тыдзень маладзёжнай кнігі, прысвечаны XIX з'езду ВЛКСМ. Адкрыццё яго адбылося ў кнігарні «Маладосць». Перад прысутнымі выступілі лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі Я. Янішчыц, інструктар ЦК ЛКСМБ А. Дзержыцкі, галоўны кнігазнаўца Пяпернікава БССР Ю. Іванова, намеснік галоўнага рэдактара часопіса «Маладосць» Г. Далідовіч, У. Карызна, А. Дударэў.

У час тыдня адбыўся кніжны кірмаш, які правялі ў Цэнтральным дзіцячым парку культуры і адпачынку імя М. Горкага г. Мінска аблкінагандаль і

гарадское таварыства аматараў кнігі. На кірмашы выступілі пісьменнікі Я. Садоўскі, Б. Спрычан, М. Мятліцкі.

Моладзь Цэнтральнага раёна г. Мінска на пасяджэнні літаратурна-музычнай гасцінай сустрэлася з галоўным рэдактарам часопіса «Вясёлка» У. Ліпскім і намеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Полымя», лаўрэатам прэміі Ленінскага камсамола рэспублікі Г. Пашковым.

У многіх гарадах і раёнах прайшлі сустрэчы моладзі з ветэранамі камсамола, адбыліся дыспуты, чытацкія канферэнцыі.

П. АПАНАСЕНКА.

В І Н Ш У Е М!

За шматгадовую актыўную работу ў партыйных і савецкіх арганізацыях і ў сувязі з п'яцідзесяцігоддзем з дня нараджэння Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР узнагародзіў начальніка ўпраўлення культуры выканкома Мінскага абласнога Савета народнага дэпутатаў ЕУСІЕВІЧА Уладзіміра Нічыпаравіча Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

ДРАМАТУРГ, РЭЖЫСЁР, АКЦЁР...

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1).

ніцай мы зноў бачылі бацьку вясёлым і бадзёрым, быццам і не было гэтага бяссоння...» Галубок надта клапаціўся аб дасканаласці сваіх п'ес, неаднаразова перапрацоўваў іх, прыслухоўваўся і да крытыкі, калі яна была добразычлівай і слушнай. Ён быў надзвычай патрабавальны да сябе.

Калі разглядаць творы Галубка з сучаснага пункту гледжання на драматургію, то многае ў іх падасца наіўным, памастацку недасканалым. Асобныя п'есы напісаны хутчэй па законах апавядання, чым уласна драматургіі. Дзеянне замаўраджае, героі залішне шматслоўныя, схільныя да празмерных меладраматычных эфектаў. Тым не менш яны карысталіся выключнай папулярнасцю, а некаторыя творы і сёння не страцілі сваёй вартасці. Феномен іх поспеху ў тым, што творчасць пісьменніка жывілася народнымі вытокамі, якія шчодро давалі яму тэмы, матывы, характары. Многія вобразы навяяны легендамі — адсюль іх пэўная рамантычная настроёнасць, адданасць ідэалам, гатоўнасць ахвяраваць — дзеля высокай мэты — жыццём. Яго п'есы былі багата насычаны народнымі песнямі, танцамі. Яны праменіліся сакавітай народнай мовай, аздобленай прыказкамі, прымаўкамі, жартамі. Акрамя таго, нельга не ўлічваць і мэту, якую ставіў перад сабой Галубок, — несьці мастацтва ў самую глыбінную куткі Беларусі. І прости селянін, які найчасцей упершыню бачыў тэатр, з вялікім даверам і адкрытым сэрцам аддаваў свае сімпатыі Галубку.

Творчасць У. Галубка-драматурга непадзельная з яго працай на ніве тэатра. Яшчэ ў дарэвалюцыйную пару ён марыў арганізаваць уласную трупку. На гэта натхняла дзейнасць тэатра В. Дуніна-Марцінкевіча, А. Бурбіса ў Вільні, вандруючай трупы І. Буйніцкага, праца яго сябра Ф. Ждановіча. Ведаў Галубок і аб тэатрах І. Карпенкі-Карага, М. Крапіўніцкага. Але здзейсніць гэта ў тых умовах было вельмі цяжка.

Устанаўленне Савецкай улады ў Беларусі, разняволенне шырокіх народных мас заклікала да творчасці мільёны таленавітых людзей. У гэтай масе захопленых тэатральнай справай можна было лёгка падабраць жаданыя калектывы. Новая ўлада ішла насустрач народнай ініцыятыве.

У працэсе ліквідацыі тагачаснай непісьменнасці насельніцтва ў шырокай сістэме культуры — асветнай работы з першых дзён Савецкай улады пачынаюць адыгрываць важную ролю рабочыя клубы. У сярэдзіне лета 1920 года ў Мінску ўтвараецца першы Беларускі рабочы клуб. Праўленне клуба звярнулася за дапамогай да трупы Беларускага дзяржаўнага тэатра, які к таму часу ўжо разгортваў сваю дзейнасць. Шчаслівы выбар лёсу выпаў на Галубка, які даўно ўжо марыў аб уласным тэатры.

Аснову калектыву складала сям'я Галубка — сам Уладзіслаў Іосіфавіч, яго жонка Ядвіга Аляксандраўна, дачкі Багуслава, Вільгельміна і маленькая Мілачка, сын Эдуард. Акрамя іх, у трупку ўвайшлі пісьменнікі Аляксандр Дудар і Міхась Чарот, артысты «Беларускай хаткі» Марыя Драздова і Марыя Палякова, рабочыя Бяляслаў Бусел, Іосіф Крыцкі, Георгій Бернатовіч, Андрэй Блажэвіч, а таксама Антон Згіроўскі, Уладзімір Дзядзюшка, Канстанцін Быліч, Міхась Бялевіч, Аня Качынская, Зіна Лазарчык, Наташа Круцко і іншыя. За кароткі час Галубок сабраў калектыв і адразу ж распачаў рэпетыцыі. Праводзіліся яны ў Рабочым клубе і на квартирах кіраўніка. Паколькі новых п'ес не

было, а на пастаноўку вялікіх не хапала сіл, — на падмогу прыйшоў Галубок-драматург.

10 жніўня 1920 года камедыя «Суд» адбылася адкрыццём новага тэатра. Паказвалі «Суд» вельмі часта, і сам Галубок перайграў у ім амаль усе мужчынскія ролі. На прэм'еры ён з бляскам выканаў ролю Авецкі. У вобразе Гарбузіхі ўдала дэбютавала яго жонка Ядвіга Аляксандраўна. За пяць месяцаў калектыву паказаў 42 спектаклі.

Тэатральная дружина ў 1920 годзе трымалася выключна на энтузіязме яе стваральнікаў, добраахвотным жаданні служыць справе рэвалюцыі, несьці асвету ў масы, далучаць іх да культурнай спадчыны. У красавіку 1921 года Наркамат асветы БССР узяў трупку Галубка на дзяржаўнае ўтрыманне і даручыў ёй абслугоўваць усе гарадскія клубы і бліжэйшыя да Мінска вёскі.

Перш за ўсё кіраўнік калектыву імкнуўся ўзбагаціць рэпертуар. Ён рыхце сваю п'есу «Бязвінная кроў». Праз некаторы час гэты спектакль галубкоўцы з поспехам паказалі ўдзельнікам кангрэсу Камінтэрна ў Беларускай рабочым клубе. Прэса ўцэпла адгукнулася на спектакль і высока ацаніла сцэнічныя работы С. Скржандзіўскай (аканомка), Я. Галубок (варажбітка), М. Кудзелькі (студэнт), Б. Буслы (гаспадар маёнтка). Пахвалу заслужыў і Галубок у ролі старога пастуха Ціта.

У асноўным рэпертуар складаўся з твораў самога Галубка. Ішлі «Ганка», «Плытагон», «За мураванай сцяной», «Акрываўлены падатак», «Мужыцкая шчасце», «Апошняе спатканне», «Пісаравы ім'яніны», «На курорце».

Працаваць даводзілася ў даволі складаных умовах. Вось як пра гэта ўспамінаў сам У. Галубок: «...Нягледзячы на цяжкасці, якія прыходзіліся пераносіць трупку (адсутнасць памяшкання для рэпетыцыі, недахоп рэквізіту і г. д.), яна абслугоўвала па пецёўках Галоўпалітасветы рабочыя ўскраіны Мінска — Пярэспу, Серабранку, Ляхаўку, Камароўку, чыгуначнікаў, часці Чырвонай Арміі і дзіцячых дамы, перасоўваючыся са сваім нескладаным рэквізітам з аднаго канца горада ў другі. Працаваць прыходзілася ў зусім непрыстасаваных памяшканнях. У працы нашага тэатра ў такія часы актыўна ўдзел прымала публіка, дапамагаючы здабываць усё неабходнае для спектакляў. Адны неслі мэблы, другія лаўкі, табурэты, лямпы ды іншыя рэчы. Самі акцёры рамантавалі сцэну, малявалі дэкарацыі і г. д., бо рабочыя для абслугоўвання тэатра трупка не мела».

Спектаклі і ў рабочых клубах, і ў вёсках даводзілася даволі позна. Дабірацца пачыналася пеша. Усю тэатральную маёмасць неслі з сабой. Так і вандраваў Галубок па начных мінскіх вуліцах. Некалькі гадзін сну, пасля рэпетыцыяў, клункі на плечы — і на чарговы спектакль. Назаўтра ўсё спачатку. Колькі было выхаджана кіламетраў — нікім не падлічалася, а васьм спектакляў за 1921 год было паказана 225, з іх 173 прыпадае на горад, астатнія — на бліжэйшыя вёскі. Колькі энергіі і фізічных сіл стаіць за кожным такім паказам! У арбіту тэатра ўвайшлі ўсе гарадскія клубы. Вядомасць Галубка і яго трупы расла з кожным днём. Пастаянна даваліся шэфскія спектаклі для байцоў Чырвонай Арміі, чыгуначнікаў, металістаў, студэнтаў, дзіцячых прытулкаў. Перад спектаклямі звычайна наладжваліся гутаркі і лекцыі. Прамовы Галубка былі змястоўныя, вельмі вобразныя, сакавітыя па мове.

У 1923 годзе грамадскасць адзначыла

15-годдзе літаратурнай дзейнасці Уладзіслава Галубка. У гэтыя дні ўпершыню на старонках друку з'явіліся абагульняючыя артыкулы З. Бядулі, М. Піятуховіча, А. Вазнясенскага, У. Пічэты, у якіх гаварылася, што юбіляр не толькі буйны пісьменнік, а яшчэ ў большай меры тэатральны дзеяч. 29 красавіка ў Доме працоўнай асветы быў наладжаны ўрачысты вечар, дзе ў адрас юбіяра прагучалі ўсхваляваныя словы Я. Коласа, А. Александровіча, І. Замоціна...

Тэатр Галубка, як і раней, працягваў вандраваць ад аднаго клуба да другога. Рэпертуар пашыраўся за кошт новых п'ес драматурга — «Падкідыш», «Бязродны», «Блуд», «Князь Качаргін», «Пан Сурынта», «Пінская мадонна», «Крэн». Драма «Пан Сурынта» была пастаўлена ў бенефіс Галубка. Ён вельмі любіў ролю пана Сурынта, іграў яе заўсёды з задавальненнем, увесь час удасканальваў. Як рэжысёр Галубок у гэтым спектаклі (ды і ў іншых таксама) імкнуўся да падкрэсленай жыццёвай верагоднасці.

Паколькі тэрмін для пастаноўкі спектакля быў вельмі кароткі (здаралася — выпускілі яго за дзве-тры рэпетыцыі), Галубок па-рэжысёрску вызначаў асноўную звышзадачу спектакля і асноўную лінію паводзін кожнага персанажа. Выканаўцы як бы ўзбагачалі свае ролі дэталямі, канкрэтнымі рысамі. Рэжысёр распрацоўваў мізансцэны, агульную структуру пастаноўкі, вымагаючы ад акцёраў умення весці на сцэне драматычны дыялог, пластычна рухацца, на сцэне разнастайныя касцюмы, валодаць сакрэтамі грыву, але і патрабаваў добрых фізічных здольнасцей, спрыту, умення спяваць, танцаваць, іграць на музычных інструментах. Акрамя спектакляў, у рэпертуары трупы Галубка заўсёды былі канцэртны дывертывымент, дзе маладыя акцёры выяўлялі свой талент у харавых і сольных спевах, танцах, дэкламацыі. Калі трупка Галубка колькасна разраслася, ён дазволіў сабе арганізаваць невялікі хор, які суправаджаў многія спектаклі, выступаў асобнымі нумарамі ў канцэртах. Узначалі яго кампазітар Н. Сакалоўскі. Гэты хор быў і своеасаблівым рэзервам для Галубка, адкуль ён чэрпаў артыстычныя сілы.

Ужо з самых першых крокаў у трупку Галубка меўся свой «аркестр», у які ўваходзілі скрыпка, цымбалы і гармонік. Гэты аркестр акампаніраваў танцавальным нумарам, суправаджаў некаторыя сцэны спектакляў, нават іграў танцы на вясковых вячорках пасля прадстаўлення.

Аднак не ўсё было так гладка, як можна падацца на першы погляд. На Галубка і яго трупку сыпаліся не толькі кветкі, пахвала і прызнанне, але і шыпы. Была спраўдана прычынавая крытыка, але была і крытыка непрыязная, затаеная, злосная. Багата даставалася кіраўніку на розных дыспутах, абмеркаваннях, у прэсе. Указвалася на промахі драматургіі, на недавальняючае рэжысёрскае і акцёрскае майстэрства.

Здараліся і адкрыты варожыя выпадкі. Такой была нататка «Лішняя абуса», надрукаваная ў адной з газет, дзе адкрыта сцвярджалася, што такі тэатр для працоўных мас не патрэбен, што падобных калектываў набярэцца сотні ў Беларусі. Яны толькі ствараюць лішні клопат і не даюць нічога карыснага.

Грамадскасць актыўна выступіла ў абарону трупы Галубка. Вельмі правільную пазіцыю адрозу заняў Галоўпалітасвет, ад імя якога на старонках газеты «Савецкая Беларусь» была зроблена такая заява: «Зразумела, што на абшарах СССР існуюць тысячы артыстычных калектываў, якія абслугоўваюць працоўных, — нават у Беларусі іх набярэцца сотні. Аднак трупка Галубка, па думцы Наркамасветы, з'яўляецца адзінай, незамянямай, і яе нельга параўноўваць ні з якімі падобнымі калектывамі... Тэатр Галубка ўжо ўпісаў у летапіс Беларускай культуры сваё пачэснае імя... Беларусь моцна ганарыцца такім сынам, як Галубок, а Наркамасветы зусім правільна ў дапаўненне да сваіх ацэнак далучыў яшчэ адну ацэнку — распачаў перад Саветам Народных Камісараў захады аб прыняцці яго трупы на дзяржаўнае ўтрыманне, і гэта хадайніцтва СНК уважана».

Па хадайніцтве Наркамасветы БССР у 1924 годзе Саўнарком БССР рэарганізаваў вандруючую трупку Галубка ў Беларускае дзяржаўнае трупку са сталай базай у Мінску і ўзяў яе на дзяржаўнае ўтрыманне. Галубок атрымаў яшчэ і пасаду дырэктара. Рэжысёр, артыст, драматург, дырэктар, мастак спалучаліся

арганічна ў яго асобе, дапаўнялі адзін аднаго, таленавіта праяўляліся ў яго любімым дзецішчы — тэатры. Таму дзейнасць трупы — гэта дзейнасць самога Уладзіслава Галубка, а яго асабісты лёс — гэта лёс яго тэатра.

Тым часам культурнае жыццё рэспублікі набывала ўсё большы размах. Усебеларускі з'езд Саветаў, які адбыўся ў 1924 годзе, паставіў перад тэатрамі задачу больш актыўна абслугоўваць сялянскую вёску.

Галубок быў гатовы да гэтага. Яго даўно клікала далёкая дарога вандравак — туды, дзе чакалі тэатр з радасцю, дзе ён быў жыццёва неабходны. З 1925 па 1932 год тэатр Галубка бесперапынна вандруе па вясковых дарогах Беларусі. За гэты час ён паказаў каля 2000 спектакляў, даў каля 300 канцэртаў, абслужыў каля мільёна глядачоў.

Народ не толькі любіў і шанаваў Галубка і яго тэатр, але і аказаў яму ўсялякую дапамогу. Вёска заўсёды гасцінна сустракала і праводзіла тэатр. Людзі запрашалі нанач акцёраў, кармілі іх і давалі прытулак, дапамагалі грузіць і разгружаць тэатральную маёмасць, перавозілі яе ад вёскі да вёскі, удзельнічалі ў абсталяванні сцэны, забяспечвалі матэрыяламі, прадметамі хатняга ўжытку, касцюмамі і асвятленнем.

Талент Галубка-мастака, дэкаратара, адметныя здольнасці некаторых яго таварышаў былі проста шчаслівай знаходкай у час далёкіх паездак. Галубок добра разумее, якое ўздзеянне можа аказаць на вясковага глядача яркае афармленне спектакля. Зыходзячы з абставін, ён часта проста на месцы рабіў неабходнае афармленне. Звычайна перад спектаклем ён размаляваў заднюю сцяну памяшкання, дзе мелася адбыцца прадстаўленне. Колькі за сваё жыццё Галубок пакінуў на вёсцы такіх аўтографіў і бескарыслівых падарункаў у выглядзе дэкарацыйных панно на задняй сцяне клубу! Праходзіла шмат гадоў, а сяляне захоўвалі гэтыя малюнкы як каштоўныя напамін аб сустрэчы з тэатрам Галубка.

У якой бы вёсцы ні пабываў Галубок са сваім тэатрам, ён перш за ўсё цікавіўся, ці ёсць там аматарскія калектывы. Калі такі гурток па якіх-небудзь прычынах адсутнічаў, Галубок імкнуўся стварыць яго з ліку маладых камсамольцаў-энтузіястаў; калі ж гурток існаваў і дзейнічаў, ён абавязкова запрашаў усіх удзельнікаў на свае спектаклі, займаў іх у масоўках і нават невялікіх ролях, даваў кансультацыі, чытаў лекцыі, дзяліўся рэпертуарам, прысутнічаў у аматарскіх рэпетыцыях, сам рэжысёраваў.

Час уносіў змены ў патрабаванні да мастацтва. Калі на першым этапе дзейнасці калектыву задавальняла глядачо, то ў наступныя гады само жыццё няёмка вымагала карэзных пераменаў у рэпертуарнай палітыцы тэатра, павышэння прафесійнага ўзроўню трупы.

У канцы 20-х — пачатку 30-х гадоў у трупку Галубка адбываюцца значныя перамены: істотна абнаўляецца рэпертуар, запрашаюцца на пастаноўкі рэжысёры з іншых тэатраў, наладжваецца сістэматычная вучоба. У 1932 годзе рашэннем урада Вандруючы тэатр Галубка рэарганізуецца ў Трэці Беларускі дзяржаўны тэатр з базай ў Гомелі. У культурным жыцці рэспублікі гэта стала адметнай з'явай, бо з'явіўся яшчэ адзін прафесійны сталы калектыв. Галубок застаецца яго дырэктарам і акцёрам. Мастацкім кіраўніком прызначаецца К. Саннікаў. Нягледзячы на гэта, ён перанаймае заставіў ідэалагам, творчым натхняльнікам, «бацькам» калектыву. Тэатр быў яго адзінай і заўсёднай любоўю. Своеасабліва душа жыла ў ім, якую блізка адчуваў і разумее народ. І перш за ўсё гэтай душой з'яўляўся сам Уладзіслаў Галубок.

Практыка трупы Галубка з'явілася прыкладам для многіх вандруючых тэатраў, якія ствараліся на тэрыторыі Беларусі ў другой палове 20-х гадоў. Яго разуменне тэатра як асветніка і прапагандыста сярод самых шырокіх колаў насельніцтва было ўзята на ўзбраенне калгасна-саўгаснамі тэатрамі, чыя дзейнасць разгарнулася ў 30-я гады.

...Мінаюць гады. Усё менш і менш застаецца непасрэдных сведкаў дзейнасці Галубка і яго трупы. Але чым больш мінае часу, тым больш відэаочны грамадзянскі, чалавечы, мастакоўскі подзвіг гэтага выдатнага самародка, які ўсё сваё жыццё, свой талент, сваё сэрца аддаваў служэнню народу.

Тамара ГАРОБЧАНКА,
Клара КУЗНЯЦОВА.

ПАДЗЕЙ І ДАТЫ

Сам па сабе любы юбілей— гэта ўрачыстая і велічная дата. Але бываюць незвычайныя юбілей, ад якіх святлее на сэрцы ў многіх народаў, на сэрцы цэлага свету.

Пятнаццаць стагоддзяў стольнаму Кіеву — маці гарадоў славянскіх! З чым можа параўнацца дата гэтая?! Ці ёсць яшчэ падобныя святы ў гісторыі славянскага свету?!

Кіеў! Слова гэтае ўвабрала ў сябе столькі радасці і смутку, столькі змаганняў і перамог, што і наступныя вякі будуць з удзячнай пашанай схіляць галовы перад сталіцай сталіц славянскіх!

Ні чорны жах, ні жоўты гнеў
Батыёў
Тваіх не ўсухае лі гадоў.
Папличнік Полацка, нязломны
Кіеў—
Старэйшына славянскіх гарадоў.

Чалом кранаеш зоры,
хмарабровы,
Глядзіш, каб ліха не найшло
адкуль.
Надзейны пояс-патранташ
Дняпровы,
Дзе стрэлы ластавак —
прабабікі куль.

Хаціна Тарасова і Сафія
Спазналі стомленых вякоў
Імпэт,
Бег трох крыніц вароты
залатыя
Трохмоўя рэкамі натхнілі ў свет.
Пакуль свой смелы род вядуць
славяне,
Твой жыццядайны пошум
не завяне!

Калі ўвайшла ў цябе Украіна,
у тваё сэрца, у свядомасць
тваю, увайшла жадана і ўладна,
увайшла адразу і навечна? Хто
адкажа на пытанне гэтае, хто
зможа адказаць?

А ўвайшла яна вячыста сваёй
праславянскасцю, сваёй спа-
конвечна сівой даўнінай, увай-
шла абсяжна канкрэтна-веліч-
ным днём сённяшнім.

Казак, што абавязкова едзе ў
далёкі край, на чужыну ў жур-
лівай песні, — ён з Украіны.

Тая рэдкая птушка, што змо-
жа даляцець да сярэдзіны Дня-
пра, і ў маладу ўражлівае
столькіх пакаленняў залятае з
лёгкай рукі Гогаля,—яна з Ук-
раіны.

Неўміручае, суровае і п'явучае
слова гнеўнага Тараса Ры-
горавіча — яно з Украіны.

Карані нашае ўсходнеславян-
скай еднасці — яны таксама з
Украіны.

Падлетак Днепр пачынае
свой разбег на Валдаіскім уз-
вышшы, якое ўзносіць на сваіх
крылах песня пра шаргунок,
што б'ецца пад дугой рускага
смутку і рускай шчырасці. У Бе-
ларусі ён ужо Дняпром завецца
(сугучна імёнам нашым —
Пятро, Змітро) і, як уздужэлы,
паплячэлы малады чалавек, ідзе
ў сваты на Украіну, здаўна ба-
гатую на маладых дзяўчат, каб

радасці гартавалася і мацнела
дружба нашая.

Варта згадаць па-ранейшаму
недалёкую, нядаўнюю па горы
сваім і па велічы народнага
духу Вялікую Айчынную вайну.
Поплеч змагаліся слаўтыя бе-
ларускія народныя помнікі і
партызаны Украіны. Поруч ішлі,
несучы свету святло і волю, Ук-
раінскія і Беларускія франты.
15 сыноў Украіны атрымалі вы-
сокае званне Героя Савецкага
Саюза за вызваленне Беларусі.

Беларускія бярозы
Абапал гасцінца
Калыхалі думкі шумам
Хлапчуку - Украінцу.

Як сёння помню, калі гля-
дзеў я на старыя бярозы аба-
пал гасцінца ля ўшацкага возе-
ра Вечалля, мне ўпарта хацела-
ся верыць, што менавіта гэты
гасцінец вёў Тараса-нявольніка.
І дужа злаваў на геаграфію,
якая даказвала, што шлях Та-
расаў праз Беларусь пралёг
не па Ушацчыне. А на Вечаллі
быў зімовы партызанскі аэрад-

гаспадарчай акадэміі. Будучыя
гаспадары хлеба надзённага
надзвычай прыхільна ставяцца
да духоўнага хлеба, да слова
паэзіі. І як расчулены быў я
ў цудоўным музеі гэтай жыц-
цёва неабходнай акадэміі, калі
ўбачыў лістоўку на беларускай
мове ад 23 лютага 1943 года.
Баявое пабрацімства нашых на-
родаў перадаецца як скарб ду-
хоўны наступным пакаленням.
У парку памяці, парку вечна-
сці дрэва жыцця помнік сту-
дэнтам, якія загінулі на палях
вайны. Юнак адной рукой тры-
мае на рамяні вінтоўку з наўз-
гатоўным штыхам, другой — да
грудзей туліць каласкі пшані-
цы. Гэты вобраз сімвалізуе
Украіну, змагарку і хлебадар-
ку. Расказвалі, калі адкрылі
помнік, жанчына ў слязах кі-
нулася да яго і ўскрыкнула:
«Грыша!» Сына свайго пазнала
ў ім. Ля помніка ў часы ўрачы-
стыя гартуецца воля будучых
хлебадараў, будучых, калі спат-
рэбіцца, воінаў.

Украінцы шчодро частуюць
гасцей хлебам-соллю і не ску-
пяцца на пачостку ворагам,
усім, хто галіцца на каравай не
свой. Хто любіць зямлю, як ра-
тай, той і на ратным полі шчы-
рэ. Помніць Украіну сябры, не
могуць забыцца і розныя няў-
далы заваёўнікі. У Стакгольме
ў музеі ёсць габелен, на якім
перададзены эпізод вайны
шведаў на Украіне. Трэба ба-
чыць, якімі жахлівымі паказа-
ны казакі — сапраўды ў страху
вочы па яблыку!

Украінская мова суровая з
няпрошанай набрыддзю і ла-
скавая з сябрамі. Беларускія
пісьменнікі, перакладаючы
сваіх таварышаў, сваіх калег
узбагачаюцца і слоўнікава, і
духоўна. Бо нішто так, як мова,
не можа перадаць характар і
нораў народа, ягоную культу-
ру, унутраны свет.

У гуцулаў хата называецца
надзвычай хораша — калыба.
Корань слова гэтага ад рускай
«колыбели», ад беларускай ка-
лыскі. Калыска нашай славян-
скай еднасці нязрушная. З яе і
Украіна з 15-вяковым Кіевам.
Няхай жа ў калысцы гэтай гаду-
юцца, растуць і дужымі выра-
стаюць улюбёныя дзеці нэнькі-
Украіны ў шчаслівай сям'і на-
родаў Савецкага Саюза!

Рыгор БАРАДУЛІН.

К а л ы с к а славянскай еднасці

там адружыцца, назвацца Сла-
вутай, Славучічам, каб ясніць
сум, каб вечным стаць у «Запа-
веце» вялікага Кабзара:

Шоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.

Па Дняпры плылі на Украіну
чаўны нашых прапрудкаў, па
Дняпры плылі і плывуць ку-
пальскія вянікі і мары нашыя, па
Дняпры плывуць з Беларусі
песні на Украіну. Таму і цяжка
часамі разабрацца нават самым
дасведчаным знаўцам, дзе па-
чынаецца песня ўкраінская, а
дзе беларуская. Блізкія нашыя
песні, бо душы нашы родныя.
А душа з душой песняй пера-
гукваецца. Адным песні спява-
лі ўкраінскія і нашыя паўстан-
цы ў эпоху слаўтай Запарож-
скай Сечы, у гады сумесных
войнаў супраць прыгнятальні-
каў, адзін чырвоны сцяг роўна-
сці лунаў на барыкадах, калі
«мы свой, мы новы свет» буд-
валі. Замянялася нейкае слова,
змяняўся нейкі канчатак, а пес-
ня была адна, зразумелая ўсім.

І яшчэ мацней чым Дняпро
звязвае нас, яднае, лучыць рака,
чыя вытокі ў даўнасці, чыя
плынь несутрымная і найма-
гутная, імя гэтай ракі Дружба.
У гадзіны ліхалецця і ў дні

А нашыя культурныя і літар-
турныя сувязі, супольнасць на
ніве асветы таксама вякамі вы-
мяраецца. З падстрэшка рук
Скарынавых паляцела ластаўка
друкаванага слова і на Украіну.
Тарас Рыгоравіч Шаўчэнка ве-
даў і высокую ацэнку даваў бе-
ларускай вузнай народнай
творчасці. Янка Купала плённа
вучыўся ў Шаўчэнка, перакла-
даў па-купалаўску ўзнёсла і па-
майстэрску ашчадна творы
Кабзара.

Наш Максім Багдановіч, адзін
з першых беларускіх энцыкла-
педычна адукаваных паэтаў,
звяртаў увагу беларусаў на са-
мабытнюю і надзвычай багатую
літаратуру Украіны.

З пасівелага туману гісторыі
да яснага блакіту нашых дзён
разам мы па-суседску, па-сяб-
роўску, па-братэрску.

Відаць, няма такога паэта ў
Беларусі, які не пісаў бы пра
Украіну, які не перакладаў бы
твораў сваіх братоў па пры, па
думах, па духу.

Са школьных гадоў вядома
кожнаму беларусу паэма Янкі
Купалы «Тарасова доля».

Па гасцінцы беларускім,
У Пецябург з Варшавы,
За карэтаю за панскай
Пхнецца хлопец жвавы...

ром. Самалёты з Вялікай зям-
лі ў партызанскую зону праз
пекла зенітак праносілі зброю.
Помніць старыя бярозы і сме-
лага партызана - ўкраінца Ку-
гуценку.

І калі на веснавой Украіне
здараецца радасць пабыць,
кожная напятая, насцярожана-
засяроджаная таполя здаецца
пяром Тараса, якім ён нава-
жыўся пісаць на аблоках, бо
зноў згадваюцца радкі Янкі Ку-
палы:

Думкі лезуць, выліваў бы
Думкі на паперы,
І нявінную паперу
Адабралі зверы.

На Украіне ёсць усё, чым
зямля багатая. Ёсць моры, ёсць
горы. Але вышэй ад усіх най-
высокіх гор Чарнечая гара,
дзе знайшоў спачын верны сын
волі Кабзар. Найвышэйшая яна
духам сваім нязломным, сла-
вянскай славай сваёй.

І калі касманаўт Паповіч з
хорам на Чарнечай гары спя-
вае «Запавет», і калі ў Прыкар-
паці ля брацкай магілы воінаў
і партызан хор выконвае «Стэ-
пам, стэпам», адчуваеш —
жыве няўрымслівае слова Та-
раса, жыве наказ ягоны.

Пад час нядаўніх шаўчэнкаў-
скіх дзён паэзіі на Украіне гу-
чалі ўкраінскія і беларускія
вершы ва Украінскай сельска-

Такі ён сёння, сівы і малады Кіеў. Злева — слаўты Крашчацін, справа — Палац культуры «Украіна».

Фота Ул. КРУКА.

КРЫТЫКА, БІБЛІАГРАФІЯ

Шматгранная мастацкая спадчына Уладзіслава Галубка даследавана вельмі слаба. І калі пра яго тэатральную дзейнасць мы маем усё ж некалькі публікацый (А. Атрошчанка. «Уладзіслаў Галубок». «Навука і тэхніка», 1963; «Адхінуўшы заслонку часу... Успаміны пра Уладзіслава Галубка». «Мастацкая літаратура», 1979 і інш.), то ўклад пісьменніка ў паэзію, прозу і драматургію па-ранейшаму застаецца па-за ўвагай нашых даследчыкаў. А між тым яго літаратурная спадчына ў гісторыі роднай культуры складала значную старонку.

Далучыўся У. Галубок да літаратурнай творчасці вельмі рана. Першыя пробы пра адносіцца да 1900 года. Але была гэта ў асноўным творчасць для сябе, юнак нават нікому не паказваў свае опусы, тым больш не пасылаў іх у які-небудзь часопіс з намерам надрукаваць. Толькі ж няма нічога таемнага, якое не стала б вядомым. Пра літаратурны захваленні Уладзіслава даведаўся беларускі паэт Альберт Паўловіч, які жыў у недалёкім суседстве. З гэтага часу жыццё будучага пісьменніка набыло новую змястоўнасць. Неўзабаве ён робіцца сваім чалавекам у культурна-асветніцкім асяродку, які склаўся вакол газеты «Наша ніва».

Першым было надрукавана ў газеце «Наша ніва» (1908) апавяданне «На вяселле», падпісанае псеўданімам «Сымонка». Праўда, пазней пісьменнік больш не карыстаўся гэтым псеўданімам, спыніўшыся на ласкавым «Галубок» (ад сапраўднага прозвішча Голуб). Пачатак, як кажуць, быў зроблены шчасліва: з гэтага часу імя маладога пісьменніка ўсё

часцей і часцей з'яўлялася на старонках газет, часопісаў, альманахаў. Талент У. Галубка-празаіка вельмі хутка мужнеў. Пачаўшы з апрацовак фальклорных сюжэтаў («На вяселле», «Журавінка», «Не паклаўшы, не возьмем», «Марымонавы сабакі» і інш.), ён з цягам часу ставіць перад сабою ўсё больш складаныя задачы. Не, гумарыстычнае, жартаўліва-бытавое апавяданне

вельмі ёміста, кампазіцыйна зграбна і прасякнута адчуваннем блізкай рэвалюцыі. Алегарычнасць і сімволіка прозы У. Галубка былі вельмі празрыстыя і выяўлялі яе выразны рэвалюцыйны пафас. Вядома, пісьменнік у атмасферы сталінскай рэакцыі, якая наступіла пасля разгрому першай рускай рэвалюцыі, не мог адкрытым тэкстам заклікаць да барацьбы з царызмам. Але апа-

селянін у лес на паляванне. Калі першы імпульс развясёўся, калі ніякая спажыва нават на вочы не патрапіла, зашкадаваў няўдачлік: лепш бы ў хаце пасядзеў або ў царкву схадыў — вунь і царкоўныя званы чуваць. Ад прыкрага ўзрушэння не заўважыў, як кульнуўся ў глыбокую яміну. Настолькі глыбокую, што выкараскацца з яе не меў ніякай надзеі. Прадчуваючы кепскі

развясненне свінцовых мярзотнасцей беларускай дакастрычніцкай вёскі. «Смерць старца», «Сірата Гануса» — у гэтых і многіх іншых апавяданнях пісьменнік з гораччу выкрывае свет несправядлівасці, сацыяльнай няроўнасці. Пазначаны выразным адбіткам народнасці, гуманізму, прасякнутыя пачуццямі шырай спагады да простага працаўніка, апавяданні У. Галубка не проста адлюстроўвалі рэаліі тагачаснай рэчаіснасці, але накрэслівалі шляхі ў будучае, сцвярджалі ў душах чытачоў думку аб неабходнасці перабудовы грамадства на справядлівы лад. Вядома, яго проза, якая цалкам вытрымана ў рэчышчы нашаніўскай творчай практыкі, уласцівы многія недахопы, абумоўленыя аб'ектыўнымі ўмовамі станаўлення маладой літаратуры. Затое яна прываблівае вялікай неспрэчнасцю пачуццяў, свежасцю светаўспрыняцця, сакавітасцю гумару, сацыяльным аптымізмам.

Творы пісьменніка ахвотна друкаваліся ўсімі беларускімі перыядычнымі выданнямі, змяшчаліся ў зборніках і календарях. У 1913 годзе Пенярбургскае выдавецтва Антона Грыневіча выпусціла ў свет невялікую кніжачку прозы У. Галубка пад немудрагелістай назвай «Апавяданні». Дакастрычніцкую працу яго ў прозе заўважыла і цаніла культурная грамадскасць маладой Беларусі. Апавяданні пісьменніка заўважыў таксама, ухвальна адгукнуўся на іх такі патрабавальны крытык, як М. Багдановіч.

Побач з прозай у дакастрычніцкі перыяд сваёй творчасці нямала ўвагі ўдзяляў У. Галубок і паэзіі. Пазней ён прызнаваўся, што вершаў напісаў нашмат больш, чым надрукаваў. Чаму? Хто ведае. Ці то аўтар сумняваўся ў іх мастацкай вартасці, ці то бачыў сваё прызвание ў іншых жан-

Лунаці яго таленті ВЫСОКА

ПРА ЛІТАРАТУРНУЮ СПАДЧЫНУ У. ГАЛУБКА

па-ранейшаму заставалася ў цэнтры ўвагі пісьменніка, аднак пазнейшыя творы напісаны ім з большай мерай майстэрства. Прыкметна ўзмацнілася псіхалагічнасць абмалеўкі персанажаў, якая не перашкаджала займальнасці апавяданняў. Пашыраюцца абсягі жанравых пошукаў. Галубка-апавядальніка. Побач з бытавым апавяданнем усё часцей суседнічае філасофска-сімвалічная імпрэсія, лірычны абразок, жанравая замалеўка і г. д.

Шукаючы шляхоў ўзмацнення сацыяльнага гучання сваіх твораў, пісьменнік становіцца перад неабходнасцю паглыблення ў іх аналітычнага пачатку. Такое паглыбленне прыкметна праявілася на алегарычных апавяданнях «Навальніца», «Бор», «Мінуўшына», «Гонар» і інш., якія напісаны

вяданне «Навальніца» — добрае сведчанне аб часе, калі яно напісана (1911). Рэвалюцыйная навальніца яшчэ няблізка, яшчэ зямля не скалалася ад яе магутных раскатаў, аднак яна будзе. Абавязкова будзе...

Напярэдадні Кастрычніцкай рэвалюцыі ў прозе У. Галубка ўсё выразней праяўляліся атэістычныя матывы. Развясненне рэлігійных вераванняў, культура робіцца ім вельмі тонка, без той лабавой спрошчанасці, якая запануе ў нашай літаратуры, у тым ліку і ў творчасці самога У. Галубка, у 20-я гады. Гэтая тонкасць дасягаецца пры дапамозе ўмелага выкарыстання гумарыстычнай шматзначнасці. Паказальна ў гэтых адносінах апавяданне «Круцель». На свята зімовага Міколы пайшоў

канец, у роспачы моліць паляўнічы бога, каб дапамог выбавіцца з бяды. І што ж? Раптам навалілася агромністая хмара, сыпануў снег. Селянін цэлымі камякамі зграбаў яго сабе пад ногі і нарэшце здолеў выбрацца на волю. Цікавы нюанс: за сваё выратаванне ён дакляраваў паставіць у царкве самую тоўстую свечку, змяніць рызы і г. д. Вылузнуўшыся ж з пасткі, ён весела пакрочыў дадому, адразу прызнаўшы, што абяцанні даваў у гарадцы безвыходнага становішча. У аўтарскім паглядзе на гэтага «круцеля» столькі ласкавай цэпільні, спагаднай усмешкі, што ў чытача не застаецца ніякіх сумненняў адносна «святататных» метамарфоз у настраху героя.

Талент У. Галубка-празаіка добра раскрыўся на шляху

КУЛЬТУРА МОВЫ

НАДРУКУЕШ— НЕ ПАПРАВІШ

У народзе бытуе выслоўе: «Слова не верабей: выпусціш — не зловіш». Дастасавушы яго да журналіскай працы, можна сказаць: надрукуеш — не паправіш. Вось чаму трэба клапаціцца, каб друкаванае слова было дакладнае, а матэрыял чытальны, інакш чытача ў нас не будзе — ён не церпіць абьякавасці і моўнай нехайнасці. На прыкладах газет хачу паказаць, што мы, журналісты, не заўсёды клапацімся пра культуру мовы сваіх матэрыялаў.

Нашы газеты часта карыстаюцца словам **вытвараць** — яго можна сустрэць у аб'явах, карэспандэнцыях, у рэдакцыйных артыкулах. Чытаем: «Планам прадугледжана **вытвараць** дадаткова тавараў народнага спажывання на 70 тысяч рублёў». Аўтар несвядома перанёс прыніцып словаўтварэння з рускай мовы (производство — произвести) на беларускую (вытворчасць — вытварыць), а ў беларускай мове павінна

быць інакш: **вытворчасць**, але **вырабляць**. Выйшаў канфуз, бо ў нашай мове слова **вытвараць** мае значэнне: зрабіць нядробры ўчынак, нейкі выбрык. Успомнім Якуба Коласа: — Эх ты, лёд-гвалтоўнік! Што ты **вытвараеш!** Ты нашто **вадзіцу** Крыўдзіш і ўшчуваеш?

Аўтар артыкула павінен быў напісаць прыкладна так: «Планам прадугледжана **вырабляць** дадаткова тавараў народнага спажывання на 70 тысяч рублёў».

На старонках раённых газет часта трапляецца слова **спадабаецца** ў значэнні **падабаецца**: «Мне вельмі **спадабаецца** песня «Арлёнак». Аўтар пераблытаў дзеяслоўныя часы — замест цяперашняга часу (**падабаецца**) ужыў будучы прасты час (**спадабаецца**). Слова адрозніваюцца толькі адною літараю, а сэнс зусім розны. Пасправай чытачу разбірацца, што хоча сказаць аўтар.

Назаваліся штампы-слова і

цэлыя выразы, нахштальт: «Першыноство ў спаборніцтве трымаюць...» Нават у адным нумары чытаем: «Першыноство ў спаборніцтве трымаюць трактарысты Пётр Навіцкі, Аляксандр Шавялёў, шафёр Мікалай Магераў». На наступнай старонцы зноў тое самае. А можна ж было адсыці ад шаблону, сказаць хоць бы гэтак: «Наперадзе ў спаборніцтве...», «Узначальваюць спаборніцтва...», «Першыя ў спаборніцтве...», «У авангардзе спаборніцтва...»

Зачымняецца, скажаецца сэнс інфармацыі, калі парушаецца сувязь слоў у сказе: «Іх стос на зямлі становіцца ўсё менш і менш». Аўтар павінен быў паказаць, што «стос... становіцца меншы», значыць, трэба было ўжыць прыметнік **меншы** і дапасавач яго да назойніка **стос**. Атрымалася блытана, бо прыслоўе **менш** паводле сэнсу далучылася да дзеяслова **становіцца**.

Не адрозніваюць некаторыя журналісты слоў **рашаць** і **вырашаць**: «Праблема не з лёгкіх, аднак яе трэба **рашаць**». Праблему можна **вырашыць**, а **рашаць** арыфметычныя задачы; можна **рашыць** гаспадарку — **загубіць** яе, а таксама **здорае** **рашыць**: «Ён сваімі **выпіўкамі** **рашыў** усё **маё** **здорае**» (в. Цінькава Крычаўскага раёна).

Блытаюць нашы калегі словы **харчаванне** і **сількаванне**. Пішуць, што «харчуюцца» расліны. Харчуюцца ж чалавек, а расліны сілкуюцца: «У яго быў добры харч. Пастухі харчаваліся ў вёсцы па чарзе».

Вось яшчэ прыклады няў-

важлівага карыстання словам: «Аднак, **праводзячы** падрыхтоўку насення яравых культур, у некаторых гаспадарках раёна **праяўлена** **беспрынцыпнасць** з боку **агранамічнай службы** пры засыпцы **страховых насенных фондаў**»; «У **застаўшымся** час **агранамічным** **службам** гаспадарак **неабходна** прыняць **усе меры** да таго, каб **падпрацаваць** **насенне**, якое **мае** **другі клас** па чысціні»; «Калі **каравана** **стаяць** **два** **пагрузчыкі**, ад якіх **толькі** **штэ** **ад'ехалі** «**Беларусы**» (?), **нагружаныя** **арганічнай спажывай**. Гэта **механізатары** (?) саўгаса «**Макранскі**»; «**Пастаўляць** **тэхніку** **гаспадаркам** у **сбраным**, **адрэгуляваным** і **абкатаным** **выглядзе** (?); «**Сваёй** **стараннасцю**, **працавітасцю** **жанчына** **дабілася** (?) таго, што **выйшла** **пераможцай**. Як **кажуць**, **каментарый** **не** **патрэбен**. Напісана **абьякава**, **нязграбна** — **не** **праглынеш**».

Іншы раз чытаеш матэрыял пра жанчыну і спыняешся на такіх словах, як «**камуніст**», «**прапагандыст**». Ці абавязкова ўжываць у гэтым выпадку слова мужчынскага роду? У народзе гавораць: **камуністка**, **трактарыстка**, **карэктарка**, **прапагандыстка**. Чаму ж ім не карыстацца **журналістам?**

Дбаць пра культуру мовы — абавязак усіх людзей, асабліва тых, хто звязаны сваё жыццё з друкаваным словам, бо слова нясе чалавеку не толькі веды, але і граматы.

Лявон АНЦІПЕНКА,
рэдактар шкляўскай
раёнай газеты
«Ударны фронт».

ЗБОР ТВОРАЎ УЛАДЗІМІРА КАРПАВА

Выдавецтва «Мастацкая літаратура» пачынае выпускаць збор твораў у пяці тамах вядомага беларускага пісьменніка Уладзіміра Карпава. Збор твораў выйдзе з друку на працягу 1982—1984 гадоў.

Змест першага тома складае раман «Нямігі крывавыя берагі», які расказвае аб барацьбе беларускага народа з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, у прыватнасці, аб змаганні з ворагам патрыётаў Мінска і з'яўляецца пачаткам тэатралогіі «На перавале стагоддзя», над якой У. Карпаў працаваў значную частку свайго жыцця.

У наступныя томы адпаведна ўвойдуць раманы «За годам год», «Вясеннія ліўні» і «Сотал маладосць», у якіх тэма Мінска знаходзіць свой працяг. Пісьменнік расказвае пра пасляваенную адбудову горада, пра поспехі тых, хто паказаў прыклады **гераізму** на працоўным фронце, узнімае важныя **проблемы маральна-этычнага** **плана**. У чацвёртым **томе** **будуць** **змяшчаны** **апавяданні**, **як** **раннія**, **так** і **напісаныя** **пазней**.

У **заклучным**, **пятым** **томе** **ўвазе** **чытача** **прапануюцца** **літаратурна-крытычныя** **спадчына**, **а** **таксама** **некалькі** **апавяданняў**.

А. ПРАНЧАК.

рах... Як бы там ні было, вершы У. Галубка пры ўсёй іх нешматлікасці (надрукавана ўсяго толькі каля дзесяці) не згубіліся на пазычным небасхіле беларускай дакастрычніцкай літаратуры. Яны, вядома, не вызначаюцца асаблівай вытанчанасцю пазычнай формы, дасканаласцю версіфікацыі, затое напоўнены грамадзянскім пафасам, уражлівымі малюнкамі жыцця селяніна. Даводзіцца толькі здзіўляцца, адкуль пэўна-гараджанін так добра ведаў цяжкасці вясковага існавання.

На сценах голых і вільготных
Растуць грыбы, цячэ вада,
І льецца на дзядей гаротных
Хвароба, нэнда і бяда.

Такі малюнак для пэтыта не экзотыка. Гэта яго боль. З непадробным смуткам ён разважае:

Чым, як жывуць, адкуль іх сіла?
Ні круп, ні хлеба, ні гаршна.
Здалося, я папаў у магілу,
А не ў хату мужыка...

Творча развіваючы традыцыі Ф. Багушэвіча, У. Галубок у сваіх вершах уздымае гнёўны голас у абарону сапраўднага гаспадара зямлі, які мусіў гібець у беспасветных нястачах. Спацуванне абвастрала зрок пэтыта. З жахам ён глядзіць на дзядей у брудных лахманах, на падслепаватае акенца, праз якое ледзь-ледзь працвітае святло, на хворую маці, якая ляжыць нерухама, не маючы сіл прыбраць у хаце.

А пры бану дзіця ў карыце —
Увесь у больках, заснаруз,
Закручаны ў зрэбнай свіце,
Устаць не можа, бо нядуж.
(«Доля мужыка»).

Такія малюнкi, вядома ж, не маглі не выклікаць у душы пэтыта глыбокага смутку. Боль за родны край, за свой прыгнечаны нацыянальна і сацыяльна народ не пераходзіў у адчай, трагічныя ноткі не трансфармаваліся ў безнадзейныя. Праўда, сёння вельмі кепска жыўца селяніну - беларусу і ніадкуль няма яму дапамогі.

Але адчайвацца не варта. Жыццё можна паправіць, перарабіць на новы лад. «Чакай, брат, — звяртаецца пэтыта да селяніна, — Без часу не лезь у магілу!». Калі з'яднацца, калі гуртом наваліцца на прыгнятальнікаў, то можна спадзявацца на лепшую долю, заваяваць яе неабходна сваімі рукамі. І ў час змрочнай рэакцыі У. Галубок піша верш «Будучыня», прасякнуты глыбокай верай у заўтрашні дзень.

Кіпіць работа, плыве пот,
І крык, і гул, як гром;
Туды, сюды снуе народ.
Будуюць новы дом,
Лапаты рэжуць глыб зямлі,
Звініць сталёвы лям;
На месцы даўняй старыны
Будуюць новы дом.

Гэты сімвалічны новы дом будзеца для ўсіх, хто ад веку да веку гібеў у нядолі. Ён павінен быць светлым і прасторным. У ім стане панаваць справядлівасць і роўнасць. І як бы цяжка не ішла будоўля — «баліць мазоль і рвецца грудзь» — трэба стрываць. Новы дом — гэта лепшая будучыня.

Настане дзень, надойдзе час,
Мы крэпку столь зьвядзём,
І лепшай прышласцю для нас
Быць мусіць новы дом!
Працуйма, браці! Хай хутчэй
Наш льецца пот чурком:
Прыжджэм і мы святлейшых
Дней,
Як сончым строіць дом!..

Гэты верш у паслярэвалюцыйны час уключаўся ў школьныя хрэстаматы, яго любіў слухаць Янка Купала ў выкананні сярэдняй дачкі Галубка — Вільгельміны. Некаторыя людзі старэйшага пакалення яшчэ і сёння могуць па памяці прадэкламаваць «Будучыню».

Проза, пэзія, публіцыстыка... Гісторык літаратуры не абміне ўкладу У. Галубка ў гэтыя літаратурныя жанры. Тым больш не здолее ён абмінуць увагай яго драматургічную спадчыну. А складаецца яна з сарака арыгінальных п'ес, большасць з якіх (каля трыццаці) — шматактовыя.

Далучыўся да драматургічнай творчасці У. Галубок яшчэ ў дакастрычніцкі час. Пачаў з аднаактоўкі. Яго першая сацыяльна-бытавая камедыя «Забываў падперазацца» высмывала маральны воблік папоў. У 1917 годзе ён напісаў яшчэ дзве п'есы — шматактовыя на гэты раз — драму «Апошніе спатканне» і камедыю «Пісаравы імяніны». Абедрэе яны былі пастаўлены трупай Першага таварыства беларускай драмы і камедыі ў тым жа годзе, далучыўшы іх аўтара да актыўнага супрацоўніцтва з беларускім тэатрам, які толькі толькі нараджаўся.

Тэатр зацікавіў У. Галубка ў самым раннім дзяцінстве. Ён заўсёды марыў працаваць на сцэне і для сцэны. Таму, калі яго мара спраўдзілася, ён усё свае сілы адаваў тэатру. Нягледзячы на неспрыяльныя ўмовы, у якіх знаходзіўся прыфрантавы Мінск, малады драматург здзяйсняе адну творчую задуму за другой. Карнілаўцы, казаки, немцы, пілсудчыкі; манархісты, эсэры, будаўцы — у такой мешаніне было не так і лёгка разабрацца, Мінск віраваў новымі ідэямі, прымяраў новыя парадкі. У. Галубок не разгубіўся ў калаўроце падзей. У маі 1918 года мастацкім кіраўніком Першага таварыства беларускай драмы і камедыі Ф. Ждановічам была пастаўлена яшчэ адна п'еса драматурга, «Бязвінная кроў», якая прагучала ў тагачасных умовах вельмі актуальна. Праводзячы ў п'есе думку аб тым, што сапраўднымі гаспадарамі беларускай зямлі з'яўляюцца тыя, хто на ёй працуе, аўтар аб'ектыўна заклікаў да барацьбы за яе вызваленне ад кайзераўскіх акупантаў. Гэтак было і ў пазнейшыя гады, якія б праблемы, якія б тэмы ні ўздымаў драматург, да якога б часу ні адносілася дзея яго п'ес, — ён ніколі не забываў пра неадкладны, надзённы

задачы Беларусі. Разуменне гэтых задач прымусіла яго не выпускаць з рук пяро ў самых неспрыяльных умовах. Меладрама «Бязвінная кроў», гераічна-прыгодніцкая драма «Праменьчык шчасця», баладна-рамантычная «Ганка»... Усе гэтыя п'есы былі напісаны за час грамадзянскай вайны. Ніводная з іх не засталася не заўважанай тэатральнай грамадскасцю, бо добра адпавядала духу часу.

Характэрна, што ў гэты перыяд творчасці драматурга найбольш часта прываблівалі меладраматычныя калізіі. І гэта зусім заканамерна. Вядома, што меладрама акрэслілася ў самастойны драматургічны жанр як жанр тэатра пераходных эпох, часу ломкі адных сацыяльных сістэм і нараджэння другіх. І драматург, пазбягаючы «меладраматычнай пашляціны», самаметнай афектацыі і г. д., выкарыстоўваў форму меладрамы для больш уражлівага паказу падзей у п'есах. У. Галубок неаднаразова заяўляў, што гледачу неабходна паказваць са сцэны падзеі яркія, пачуццёвыя, асобныя значныя. Толькі тады да яго свядомасці ў поўнай меры «дойдзе ідэя, дзея якой напісаны твор. І калі ўлічыць, што драматург на пачатку свайго творчага шляху ў асноўным арыентаваўся на неспакушанага ў сцэнічных тонкасцях гледача, то яго пошукі ў жанры меладрамы ўспрымаюцца і разумнымі і заканамернымі.

Будучы непасрэдным стваральнікам спектакля ад пачатку да канца, спалучаючы ў сабе драматурга, рэжысёра-пастаноўшчыка, дэкаратара і акцёра, ён мог на свае вочы пераканацца, што гледачу больш цікавы той твор, які асэнсоўвае неардынарныя калізіі і падзеі. І што бліжэй да сэрца гледача акажацца той герой, якому даводзіцца пе-

раадольваць вялікія перашкоды, небяспеку, трапляць у так званыя экстрэмальныя сітуацыі. Увагай жа, узаемаразуменнем з публікай ён даражыў заўсёды.

Працу Галубка ў драматургіі без перабольшання можна назваць подзвігам. Мяркуюць самі: толькі ў 1922 годзе яго тэатр пазнаёміў гледача з чатырнаццаці драмамі і васьмі камедыямі! Прыгадаем, што У. Галубок пачаў пісаць п'есы толькі ў 1917 годзе. Два дзесяці п'ес за пяць год!..

У аснове большасці п'ес У. Галубка ляжаць паданні ці рэальныя гісторыі, пра якія драматург пачуў у розны час ад паўстанца 1863 года дзеда Тамаша, ад маці, цікавай апавядальніцы, ад сваякоў і суседзяў. Але драматург ніколі цалкам не пераносіў фальклорную фэбулу ў свой твор, яна звычайна вельмі істотна пераасэнсоўвалася ў працэсе работы. Усім мастацкім ладам сваіх п'ес драматург імкнуўся да спасціжэння духу эпохі, да асэнсавання складанага працэсу нараджэння людзей новага гарту. Менавіта таму ён у другой палавіне 20-х гадоў прыходзіць да напісання буйных драматургічных палотнаў, багата насычаных роздумам пра мінулае і сучаснае беларускага народа.

У 30-я гады драматург асноўную ўвагу звярнуў на асэнсаванне надзённых праблем сучаснасці. Ён піша п'есы пра барацьбу працоўных Заходняй Беларусі за свае правы, пра выкананне працоўнымі Савецкай Беларусі планаў п'яцігодкі. Адным словам, ён жыў клопатамі народа і па-за імі не мысліў сваю творчасць.

Літаратурная спадчына У. Галубка — значны мацярык нацыянальнай культуры. Яго драматургія не страціла сваёй актуальнасці, яна прыносіць і сучаснаму гледачу эстэтычнае задавальненне.

Сцяпан ЛАЎШУК.

ЧАСОПІСЫ Ў МАІ

«П О Л Ы М Я»

Шмат у нумары пэзіі. З вершамі выступаюць П. Варанько (пер. С. Грахоўскага), М. Калачынскі, В. Дранчук, У. Паўлаў, П. Прыходзька, В. Шніп, І. Багдановіч і іншыя.
Друкуюцца драма І. Навуменкі «Птушкі між маланак», заканчэнне рамана В. Адамчыка «Год нулявы», быль У. Мянзвіча «На лямпачку Ільча».
«Права вёсці за сабой» — артыкул В. Пайкова, «На мяжы няулоўнага» — нарыс Р. Аўраменкі.
Пра братнюю Грузію расказвае В. Нікіфаровіч — «Дружына з сонцам».
Пад рубрыкай «Летапіс народнай славы» змешчаны нататкі С. Конава «На перадавой», Збор твораў М. Танка ў шасці тамах разглядае У. Гніламедаў — «Каб ведалі...», А. Юшчанка ўспамінае пра П. Броўку — «З аднаго каласка», Р. Шкраба разважае пра моўнае майстэрства пісьменнікаў — «Жыццё слова» (артыкул другі).
Да 100-годдзя з дня нараджэння Я. Купалы і Я. Коласа прапануецца артыкул В. Казловай «Герой і час».

«М А Л А Д О С Ц Ь»

Пэзія прадстаўлена вершамі Ю. Свірні, Г. Каржаневскай, А. Ціханчук, М. Бусько, Х. Гурьніовіча, М. Дуксы, А. Зарыцкага.
Змешчаны заканчэнне апавесці А. Жука «Палляне на Апошняга Жураўля», апавяданні А. Лойкі пра Я. Купала «Ян агонь, як вада...»
З некаторымі дэлегатамі XIX з'езда ВЛКСМ знаёмляць А. Класкоўскі, М. Хамец, З. Патыка.
Нарыс У. Хачырашвілі «Дзяржаўная мяжа» прапануецца пад рубрыкай «Армейскія будні».
«Цішыні не бывае» — фотарэпартаж В. Ждановіча.
50-годдзю падрыхтоўкі журналісцкіх кадраў у рэспубліцы прысвечаны артыкулы Р. Булачана «Заўсёды быць сярод людзей», П. Ткачова, В. Пыжкова «Учора, сёння, заўтра».
«Се мой гарадон!» — эсэ У. Караткевіча пра Кіеў.
Пра ўзаемаадносіны Я. Коласа з «маладнякоўцамі» расказвае У. Навуменкіч у артыкуле «На шырокую дарогу».

«Б Е Л А Р У С Ь»

Часопіс працягвае публікаваць матэрыялы, якія расказваюць пра саюзныя рэспублікі. На гэты раз чытаць пазнаёміцца з братняй Малдаві-

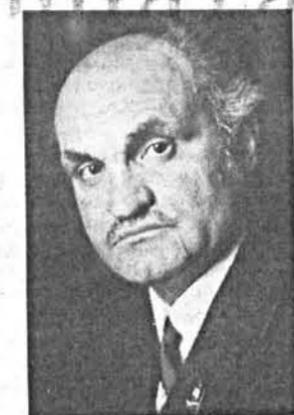
ей, працытаўшы артыкул Г. Маларчука «Зямля майго першага сонца...», апавяданне І. Друцэ (пер. М. Гіля), вершы Е. Букава, Г. Віеру, П. Боцу, Л. Даміяна, А. Чакану (пер. Т. Бондар).
«Сол» Салігорска — слова дэлегата XIX з'езда ВЛКСМ, брыгадзіра камсамольска-маладзёжнай брыгады вытворчага аб'яднання «Беларуськалай» У. Сільчанкі.
Змешчаны нарысы В. Трыхманенкі «Ян добрае сям'я», А. Махнач «Цячэ рэчка», апавяданне В. Гіевіча «Валіцікі», вершы В. Ракава, артыкул Т. Мушынскай «Чаму мы любім аперэту?», публіцыстычны роздум А. Руцкай «Падставы быць шчаслівай».
«І зноў вясна на белым свеце» — фотарэпартаж Н. Шаўчэнка і В. Драчова (фота).
Адзначаюцца юбілей — 100-годдзе з дня нараджэння У. Галубка (Б. Бур'ян — «Талент, акрылены ў віхураў рэвалюцыі»), 75-годдзе з дня нараджэння І. Жыноўкі (С. Берасцень — «Струны вечныя, павучылі».)
Л. Філімонава рэцэнзуе кнігу вершаў М. Рудкоўскага «Трыгор'е» — «Хай ярыць слова!».
Пад рубрыкай «У фотааб'ектыве — час» прадстаўлена творчасць Я. Пясечніка. Слова пра яго «Дарогі і сустрэчы» гаворыць М. Амелчанка.
Друкуюцца чарговыя матэрыялы з энцыклапедычнага даведніка «Янка Купала», ёсць у нумары гумар, сатыра.

«Н Е М А Н»

1500-годдзю Кіева і 60-годдзю ўтварэння ССРП прысвячаецца падборка зэршаў украінскіх пэтытаў П. Асадчука, С. Майданскай, М. Лукіна, І. Драча, В. Кароціча, Л. Кастэнка, Д. Паўлычкі, П. Гарэцкага ў перакладах Ю. Мязенкі і Б. Палічука.
Пэзія прадстаўлена таксама вершамі А. Псіна (пер. А. Дранакруста), В. Гурьніовіча, Л. Турбіной, А. Залескага, Д. Лосева.
Змешчаны апавесці Г. Геродніка «Паплагам і пасмяёмся», Ф. Конева «Насціна возера», апавяданні Э. Карпачова.
«Зямля, чалавек, перспектывы...» — заканчэнне палемічнага роздому Я. Будзінаса ля «круглага стала», які рэдакцыя правяла, абмяркоўваючы праблемы сённяшняй вёскі.
Некаторыя аспекты творчасці Я. Купалы разглядаюцца ў артыкуле М. Яроша.
Пад рубрыкай «Запіскі. Успаміны. Дакументы» публікуюцца мемуарныя запісы Т. Далбаносава «Бой за пераправу», артыкулы І. Саўчанкі «Непакораны край» і Т. Кабржыцкай і В. Ліўвінкі «Пісьмо Александра Фадзеева».
«Ён служыў Мельпамене» — артыкул Я. Семіжона, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння У. Галубка.
Пра купалаўскія мясціны на Лагойшчыне расказвае Л. Пракопчык — «...Гэты мне шлях родны».

ПАДЗЕІ І ДАТЫ

Пятру ВАСІЛЕЎСКАМУ — 60

15 мая спаўняецца 60 гадоў пісьменніку Пятру Васілеўскаму.

З гэтай нагоды праўленне СП БССР звярнулася да яго з прывітальным словам, у якім, у прыватнасці, гаворыцца:

«Дарагі Пятро Савельевіч!

Горача віншваем Вас, таленавітага празаіка, вядомага драматурга, кінарэжысёра і сцэнарыста, ветэрана Вялікай Айчыннай вайны, у дзень Вашага шасцідзесяцігоддзя.

Адрозна ад заканчэння дзесяцігодкі Вы апраунулі шынель война Чырвонай Арміі, у баявых абставінах на Карэльскім фронце гартвалася Ваша

юнацтва. Неўзабаве Вас адкамандзіравалі ў армейскую газету, дзе прадаўжалася Ваша франтавое жыццё. У вайсковым друку з'явіліся і першыя апавяданні.

Дэмабілізаваны ў 1944 годзе,

Вы пачалі працаваць у рэдакцыі рэспубліканскай маладзёжнай газеты, адкуль былі накіраваны ў Рэспубліканскую партыйную школу. Пасля надышла вучоба ў школе-студыі МХАТ і на рэжысёрскім факультэце Усесаюзнага інстытута кінематаграфіі, з дыпламам якога Вы і пачалі творчую дзейнасць рэжысёрам на кінастудыі «Беларусьфільм».

Першая кніга — апавесць «Новый день» выйшла з друку ў 1956 годзе, праз два гады яшчэ адна апавесць, — «Первопутон». Пасля Вы пачалі працаваць як драматург і кінасцэнарыст. У тэатрах рэспублікі святло рампы убачылі Вашы п'есы: «Год здзяйсненняў», «Чалавек вярнуўся», «Любоў, Надзея, Вера», «Твой заўтрашні дзень».

Як рэжысёр і сцэнарыст, Вы прымалі ўдзел ў стварэнні кінастужак «Беларускі канцэрт», «Дзеці партызана», «Страя жанчына», «Палеская легенда», «Рагаты бастыён», «Выкрыццё», «Расказы пра юнацтва», «Кроні ў заўтра» і інш.

Віншуючы Вас з юбілеем, дарагі Пятро Савельевіч, жадаем Вам доўгіх гадоў жыцця, новых творчых задум і удалага іх здзяйснення ва ўсіх жанрах літаратуры і кінамастацтва.

Рэдакцыя штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» далучаецца да гэтага віншавання.

Станіслаў ШУШКЕВІЧ

Вясна

Вясна кіпіць, бушуе ў сэрцы і ў крыві,
І сонечнаю цеплынёю ўсё сагрэта,

Мне хочацца радок у вершы ажывіць,
Каб ён лунаў над роднаю планетай.

Каб завітаў пад кожны дах і кут,
Прынёсшы злагоду старому і малому,
Каб свет не знаў нядолі і пакут,
Каб не блукала воўкам гора каля дому.

І каб мурашка добрая і добрая пчала
Жылі і не чакалі, што навалы спаліць,
Каб нас дарога ўсіх да радасці вяла,
Каб караблі плылі па мірных хвалях.

Каб самалёты везлі з далечы гасцей
З-за мора і пустынь, праз горы, лес і
рэкі,
Каб рукі паціскалі мы сябрам часцей,
І ворагаў ліхіх не ведалі навікі.

Хачу я ўздоўж дарогі яблыні садзіць,
Няхай цвітуць вясной і плод даюць пад
восень.

Вядзі ж ты, сэрца, да добра вядзі,
Няхай мае радкі нікому слёз не
росяць.

Імклівая вясна і ў сэрцы і крыві,
І сонца ззяе над зямлёю майскай.
Дабро людское, на зямлі жыві,
Спакой і мір, прыходзьце, калі ласка.

**Тут многа шчасця,
хараства**

Я радуся чорнай баразне,
Што трактар пралажыў на чыстым полі,

І жаўруку, што гімн пье вясне,
Што горычы не ведае ніколі.

Нясе малая ластаўка у дзюбе глей,
Палёт яе нястомны і кіпучы.
Ручай бліскучы выгінаецца, як змей,
Клякоча бусел у гняздзе над кручай.

І ўжо чаромха ў лузе зацвіла,
І касачы з балота вылезлі шыткамі,
А сцежка, што мяне сюды вяла,
Сустрэла на лясным пагорку камень.

Прысяду. Гэтулькі на свеце хараства,
Усё тут радуе душу і вочы,
Тут поблізу была счарнелая трава,
Што летася засыхала неахвоча.

Бяздонне неба сіняга. Нямаю граніц,
А сонца сыпле дзіўныя праменні.

Здаецца, камень мой зваліўся ніц
Ад водару і шчасця ў захапленні.

**Іншаю была калісь
мясціна**

Хадзіў бывала пешшу. А цяпер
«карус»
Імчыць мяне, як вецер, роўнаю
дарогай.

Дзе ж мой гасцінец? Пра гасцінец
мару,

А тут не засталася ад яго нічога.

Там, дзе былі бярозы,—шумныя
таполі,

Дзе на абочыне вілася вузкая
сцяжына—

Асфальт. Слупы дарожныя, якіх не
знаў ніколі,

Не кола грукае, шуршыць імкліва шына.
Не плачу па старым, не горблюся,
не гуся.

Імчуся я з усімі роўнаю дарогай.
О, мілыя прасторы роднай Беларусі,
Тут хараства на кожным кроку многа.

ХОЦЬ ЁН УЖО БЫЎ ЧАЛАВЕК
немаладога веку, ніхто да яго
ў вёсцы не гаварыў на «вы».
От падыходзіць ён да муж-
чын, якія, пасеўшы на лаўцы
каля магазіна, дружна дымаць «бела-
морам» ці «прымаю».

— А... Здароў, здароў, Камар!.. — і
кожны з усмешкаю цісне ягоную вуз-
кую, як лодачка, далоню з доўгімі, як
цяпер гавораць, музычнымі пальцамі.

цягнуцца ажно ў канец вёскі ды яшчэ
пад могілкамі.

Жыў сабе чалавек паціху. Прыгле-
дзіцца—і папраўдзе крыху дзівакава-
ты. Усё з намі, з малечаю, што так і
раіцца каля яго. І тут аднойчы, здаецца,
напрадвесні, па хатах пайшла чутка:
Камар просіцца ў конюхі. Якраз і
вакансія была, ніхто не спяшыў заняць
гэтую важную, як для таго часу, паса-
ду. Бригадзір пачакаў-пачакаў лепшай
кандыдатуры, ды згадзіўся: сам жа ў
конюхі не пойдзе!

Месяц прайшоў, другі мінуў і ўсе
ўбачылі, што начальства не памылілася.

галавою: «Дзякуй табе, дзякуй!».

А дзесьці ў канцы вясны, бліжэй да
лета, надышло самае цікавае: Камар па-
чаў вадзіць коней на начлег. І не на
выган за вёску, як ягоны папярэднік, а
куды задумае: то ў Паламішча, то ў
Гальбітова, то ажно ў само Прырэчча. А
гэта — няблізка — сама меней кіламет-
ры тры-чатыры. Ды ўсё цёмным густым
хвойнікам, гразкімі балотцамі. Спачатку
мы з галёкнемем, свістам, кожны на
сваім кані выпіралі табун за ваколіцу,
пасля мо з кіламетр перліся навыперад-
кі (Ну, Вожык, не падкачай!) і са шка-
добаю ў сэрцы спешваліся, вярталіся

болей тыя праклятыя купіны.

— У-у!.. Суччыны каты... — павароч-
ваецца да нас, керхае добрым смехам
стары. — Даўмелі нарэшце! А то хацелі
насамі балота ўсё перарыць.

Мы адказваем дружным рогатам.

Каля самай крынічкі адразу змаўка-
ем. Укленчваеш на дашчаты хісткі нас-
ціл, з частым-частым тахканнем у сэр-
цы доўга хілішся тварам да вады, у
якой мільгаціць аднёнькая зорка.

Потым аніак не можаш разгнуцца,
прагна, жадліва цягнуеш і цягнуеш праз
зубы сцюдзёную, ажно зводзіць сківі-
цы, смачную, жывую ваду. Так і не зда-
воліўшыся, устаеш. І радасна адчува-
еш: як добра, як вольна, на ўсе грудзі,
дыхаецца. Дзе падзеліся тыя мялякасы
і стомленасць, горкі пыл, што пяршыў
у горле. Так і хочацца засмяцца, зага-
лёкаць, пракрычаць нешта.

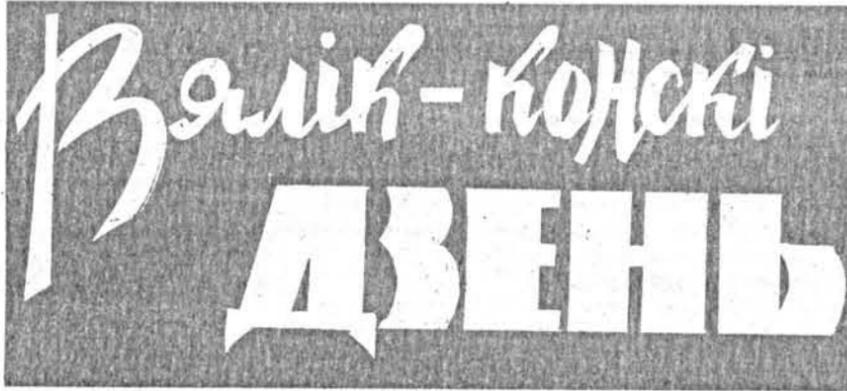
Доўга вяртаемца да сіратлівага ачахла-
га цяпельца. Цяпер ужо мы наперадзе.
Камар за намі. Пакуль мы прычашчалі-
ся крынічнай вадою, коні рассыпаліся
па лугавіне. Яны раптоўна вынікаюць з
цемені вялікімі прывіднымі цянямі, та-
му й хада наша такая марудная, няў-
пэўная.

Перш чым рассесціся каля цяпельца,
падкідваем у аслабелы агонь назапаша-
нага сушняку. Чырвонае языкастае по-
лымя з трэскам ускідаецца высока
ўгору. У неба да зораў роём уздыма-
юцца іскры. Шукаем таўсцейшае па-
ленне, кладзём яго зверху на сушняк,
цісьнемся бліжэй да Камара. Ён доўга
маўчыць, глядзіць, як весела скача, як
радуецца ненажэрны агонь, потым па-
чынае паціху гаварыць...

— Вось тут, у Прырэччы, ён стаяў...
Мясціна ў той час была глухая, пушчан-
ская, з толкімі багнамі, дрыгвістымі ба-
лотамі. Рэдка хто нават з тутэйшага
людзі ведаў усе яе звярыныя сцежкі і
скрады, не гаворачы ўжо пра прышлых.
Леснікі — і тыя чулі сябе тут няўтуль-
на, не соўваліся без патрэбы ў глыб
Прырэчча. А Валовіч ведаў гэты дзікі
востраў як пяць сваіх пальцаў. Ён нара-
дзіўся бліз Прырэчча, тут была яго
бацькаўшына — вялікі, багаты на зям-
лю маёнтак, які яму дастаўся ў спадчы-
ну. З дзіцячых год, дружбакучы з лес-
нікамі і простым людзям, баячыся па-
ляваннем, ён зведваў усё Прырэчча, нат
знайшоў пераходы праз багны. І тады,
падросшы, набраўшыся сілаў, раздаў
усю сваю зямлю бядноце, а сам пай-
шоў у лясныя нетры.

Што асіны, трасліся пані і падпанкі,
усе прыганятыя. Чырвоныя пеўні не зла-
зілі з іхніх раскошных палацаў. За крыў-
ды, нанесеныя мужыку, Валовіч караў
смерцю.

Як не пяліся багацеі, а даці рады му-
жыцкаму заступніку — аніак не маглі.
Зграі жандар збіліся з ног, шукаючы і
даганяючы яго. Здаецца, мяцежнік у
руках, цэлы атрад ідзе за ім следам.
Ужо нават страляць можна па ім, што
ўчопіўся за конскую грыву, як за жыц-
цё. «Па кані — плі!» — раве раз'юша-
ны паручнік. Бязладная палба. І жудас-
ны, ажно кроў халадзе ў жылах, крык.
Паручнік на скаку правальваецца разам
з канём у багністую прорву, праз якую
толькі што, быццам на крылах, пераля-
цеў на сваім белым чорце мяцежнік.
Атрад збіваецца ў кучу, коні прыся-

Уладзімір ЯГОУДЗІК

А П А В Я Д А Н Н Е

— Прысядзь, пакуры з намі. Мо што
раскажаш цікавае...

Толькі намерыцца прыляпіцца дзе-
небудзь з краёчку, хоць месца і на сяр-
эдзіне лаўкі знайшлося, як падскоква-
ем мы, малеча, якая заўсёды круціцца
каля мужчын, і ледзь не праз аднаго:

— Здалёў, Камаль!..

— Ах вы, пух вераб'іны! — тупне на-
гою каторы з мужчын і пашукае вачамі
дубца. — Раўню сабе знайшлі!.. — сы-
панём, ажно пяты бліскаюць. А Камар,
пасміхваючыся ў свае кароценькія сі-
выя вусы, адмахнецца рукою ды скажа
да таго, хто напалохаў нас:

— Чаго ты!.. Мы ж таварышваем.

Таварыш наш сабою быў відны, вялі-
кі. Другім словам тут і не скажаш. І
надта ж худы. Як жэрдка. Камар ды й
годзе. Тварык таксама меў невялікі,
прадаўгаваты, усохлы, з-пад сівых бро-
ваў, што тапырацца стрэшкамі, пагляда-
юць на свет блакітна-шэрыя, заўсёды
ўсмешлівыя, маладыя вочы. Чалавек ён
быў, гаварылі, не тутэйшы, аднекуль
з-пад Палесся. Яшчэ з часоў партызан-
кі застаўся ў нашай вёсцы. Жыў, як і
належаць бабылю, з краю сяла, каля
самых могілак. Удзень корпаўся каля
хаткі альбо ў сваім вялікім, але зарос-
лым, змарнелым садзе, што нават не
быў як след адгароджаны ад могілак,
ноччу — хадзіў на варту ў калгасны ка-
роўнік. Як другія гаспадары, асаблівага
клопату Камар з садом не меў: радзіла
ў ім слаба, мы таксама не вельмі лата-
шылі тыя познія кіслыя яблыкі. Хіба
што за цэлы вечар нікуды не ўваб'ёмся
ў што лепшае. А так — каму ахвота

Камар як прыкіпеў да канюшні, ажно,
здаецца, начаваў у ёй. Дагтуль маруд-
лівы, нязграбны, ён раптам перамяніў-
ся. Пажываеў, разгнуў сваю худую
згорбленую спіну і ўсё подбегам, под-
бегам. Хто й пасмейваўся напачатку, аб-
гаворваў — прыкусіў язык. Так усё ла-
дам пайшло на канюшні, усюды чулася
клаталівая рука гаспадара. Вазы — пад
павеццу, адзін каля аднаго, як усё роў-
на па шнурочку стаяць. І ўсе адраман-
таваныя, падноўленыя. Ні завішыць та-
бе, ні заходзіць васьмёркаю кола. За-
прагай і хоць у самую сталіцу. Хамуты
таксама ўсе перагледжаны, падшыты,
лейцы — новенькія. Старшыня калгаса,
пабачыўшы гэтка перамены, расчуліўся
на нейкую сотню ці дзве. А галоўнае—
коні дагледжаныя, не галодныя, хоць ім,
вядома, увесну тых прысмакаў — мукі,
бульбы ці буракоў, што каровам падво-
зяць, рэдка перападала. Тут ужо мы
стараліся, Камаровыя памочнікі, якія
толькі й круціліся цяпер каля канюшні.

У кожнага з нас быў свой любімчык:
ці Вожык, ці Пчолка, ці Губаты, ці яшчэ
пад якім імем. Яму і скарыначка хлеба
з цукрам, што сам, ідучы, недагрыз, і
некалькі сырых бульбін, прынесеныя ў
кішні з дому, а то і блінец, схоплены
непрыкметна ад матулі ледзь не з самай
патэльні. Паложыш на далоню гасцінец,
шапнеш, заміраючы сэрцам: «Вожык!»

Конь радасна застрыжэ вушамі, заржэ
паціху і ад жолаба з поснаю — адна
саломы — сечкаю. Падыдзе да цябе, ко-
зытна тнецца ніжняй вусатай губою ў
далоню, як цукерку, нячутна хапане
тую бульбіну і хрумстае смачна, матляе

тумановымі прыцемкамі дамоў. Каб жа
заўтра не ў школу ды не матчыны гара-
чыя дубцы!

Нарэшце прыйшло чаканае лета, і
ўжо аніхто не мог утрымаць нас ад
спакуні вырвацца разам з Камаром на
начлег.

Мы доўга ляцелі за лавінаю табуна.
Гарачы пыл забіваў вочы, асядаў на пе-
расмяглых губах, хрусцеў на зубах. А
мы ўсё імчалі, імчалі... Невядома куды,
у які бок. У ноч.

Нечакана коні запаволілі бег, спынілі-
ся, збіліся ў кучу. Мы таксама з'ехаліся
ў адно месца, пачакалі конна Камара. Ён
нячутна падтрусіў на сваёй нізенькай
Мышцы, абзавяўся глухім заклапочаным
голасам:

— Прыбылі, хлопцы... Далей топкае
балота.

Мы хутка спуталі коней, нацягалі на
ўскрай лесу да вялізнага Камаровага
будана ўсялякага галля і ламачча. Камар
сунуў у сярэдзіну кучы пучок сухога,
ужо сёлетняга ўкосу сена, чыркнў за-
палкай. Праз мінуту ў чорнае, шчодро
вызаранае неба з шумам шуганула вы-
сокае полымя, адкінула ад будана гу-
стую начную цемень.

— А цяпер — гайда да крынічкі! —
закамандаваў Камар. — Абмыемца тро-
хі, а то аж цяжка дыхаць... — і першы
падаўся ад вогнішча. Мы, не раздумва-
ючы, следам. Сунемся ўспяпну, а ку-
піны так і скачучь пад ногі, ну, проста
не даюць ісці. Камар жа наперадзе —
не затупае, не спатыкнецца, як бы па
шашы ідзе. Тады мы моўчкі ў лапцюжок
за ім. І ўжо не адставалі, не абдымалі

Дзедавы рукі

Гамоніць белы сад з вясновым небам,
З рыдлёўкаю — прасохлая зямля.
Далоні дзедавы прапахлі хлебам,
Далонямі — зялёная Зямля.

— Ідзі, дзядуля, адпачыць у хату!
— Расці, унук, табе шчэ хопіць спраў,
А я і так сапёрнаю лапатай
Не гэтулькі зямлі перакапаў...
Ізноўку цішыню хвалююць гукі —
Мелодыя вясны. Не заціхай!
Успамінаючы дзядулі рукі,
Абсяжней бачу родны край.
Абуджаць умею гоні,
Знаю, дзе зімуе ракі...
Дзённік мой — мае далоні,
Мазалі — мае адзнакі.

Вы пытаеце: чаму пяю
Песню, што іграў Сымон-музыка?
Непакоюся за ўсю Зямлю,
Не магу пражыць я без'языка.
Вы пытаеце: чаму кую
Меч, які Іван у казках меціў
На дракона, цмока ці змяю?
Меч кую, бо цмокі ёсць на свеце.
Вы пытаеце: чаму люблю,
Так, як Каліноўскі свет і волю?
Без любові я не запяю,
Не занепакоюся ніколі.

На плошчы Перамогі

Я стаю ля Вечнага агню.
...Самалёт Гастэлы запялаў...
...Дзед з унукам абгарэлы ўстаў...
Чуў, чытаў, а бачу ўпершыню.
І агонь кастром жыве ля ног.
Гэта што: ці ява, ці падман?
Пах смалы...
Палянай партызан
Бачу плошчу цяжкіх Перамог.

На полі гоман ля дубоў —
Вяскоўцы абступілі воз.
Стары з сасонніку дамоў
Малое ваўчана прывёз.
— Што з ім збіраеся рабіць?
— З сабакам буду гадаваць.
— Навошта? Ваўчана забі.
Забі, сівая галава!
— Не трэба ўжо мяне вучыць!
— Сярод ваўкоў знайшоў радню...
Ціхенька ваўчана вурчыць,
Цалуе дзеду далоню.

Іду з навостронай сякарай.
У пажаўцелы шумны гай.
А раніца сарокай смелай:
«Галля ля хаты пазбірай».
Услед глядзіць з узгорка вёска.
Рака ўздымае асаку.
Не замахнуся на бярозку,
І нават кусцік не ссяку.
Іду, сціхаюць птушак спевы.
Туман за мной паплыў з ракі.
І бачна: восенскія дрэвы
Сціскаюць лісце ў кулакі.

Мялюць рэкі, сохнуць травы, дрэвы.
І стала маласнежна зіма.
Здаецца, пацішэлі птушак спевы.
Маўчыць зязюля, быццам і няма.
Хто вінаваты ў гэтым, адкажыце?
Я ведаю: нялёгка адказаць.
Маўчыць зацята перапёлка ў жыце.
Няўжо ёй ножкі болей не баляць?
Шукаем прагна неруш і адказы.
Глядзіце, зерне верабей дзяўбе...
Але усё ж чаму, чаму ні разу
Я вінаватым не лічыў сябе?

даюць на заднія ногі, храпуць, як зьяры. А з маўклівага чортавага вока ідуць і ідуць маленькія і вялікія бурбалкі. Карнікі паварочваюць назад, сілаю цягнуць коней праз хісткія дрыгвістыя балотцы, якіх, здаецца, як імчалі сюды, не было. Раптам пад нагамі як быццам па-тупчэла. Атрад ірвануўся з надзеяй уперад — і наткнуўся на новую прорву... У адчай карнікі кідаюцца з шаблямі на драбналесце, спрабуюць гаціць прорву. Ды ўсе іхнія намаганні марныя. Тым часам і вечарэе. З векавага змроннага лесу выпаўзае, клубіцца густы туман. Не тое што сцэжкі — рукі не відаць. Нерассядланія коні, пазвоньваючы збруяй, скубуць дробненькую, чахлую асаку, а іхнія гаспадары, галодныя й мокрыя, прывіднымі ценямі сядзяць на кукішках вакол цяпельца, чакаюць раніцу. Яны яе сустрэнуць. І заўтра, і паслязаўтра... Ды толькі тут, на гэтым гнілым востраве пасярод непраходнай багны, з якой ім ніколі не вырвацца...

Анічога не маглі парабіць царскія служкі з Валовічам. І тады задумалі яны сплясці чорную здраду. Папаўзілі па прырэчных вёсках, якім звар'яцелы мяцежнік дараваў зямлю і свабоду ад прыгону, пачалі сватаць сабе паслугачоў. Каму рублём падсалоджвалі, а каго і бізуном падахвочвалі. Ды ніхто не спакусіўся тымі залатымі, нават самыя апошнія п'яніцы, што, не прасыхаючы, моклі ў карчме. А з бізуном — мужыцкая спіна спакон вякоў сябралава... Ніводзін з былых Валовічавых прыгонных не згадзіўся быць праважатым жандару ў нетры Прырэчча. Так і не змаглі разнюхаць лаганцы, чые рукі пякуць для яго хлеб.

Аднойчы, вяртаючыся пасля няўдалай засады, карнікі спыніліся ў чорнай беднай карчме. Дагэтуль заўсёды міналі яе: у недалёкім мястэчку былі лепшыя. Узрадаваны гаспадар уюном круціўся каля нечаканых гасцей — капейчынай пахне! А калі тыя пачалі вывальвацца на вуліцу, кінуўшы на стол пару медзякоў, прыліп карчмар да жандарскага начальніка.

«Золатам, кажуць, плаціць будзецца?»
«Ага, золатам...»
«А каня, каня каму аддасце?»
«Таму, каму й золата... Мо разнюхаў што?»
«Мне б задатак... І паперу, што конь — таксама мой будзе».
«Золата — хоць цяпер. І паперу напішу...»

Карчмар ажно падрас ад радасці, калі золата й паперчына апынуліся ў яго за пазухай. Ён прыпаў, як усё роўна ў пачалунку, да вуха жандарскага начальніка і прагуніў паспешліва, пырскаючы слінаю: «Учора сваімі вухамі падслухаў... Найменшы, мо шасцігадовы, смарчак нашага кавала хваліць сябрукам: знюку памагаў тату Валовічаву каня падкоўваць. Яны ж у яго пытаюцца: і часта той конь падковы губляе? А ён ім: кожную ноч — казаў тата!»

Жандар абедзвюма рукамі таўкануў ад сябе карчмара, ледзь той не грывнуўся вобзямель, і, выціраючы рукавом вуха, гыркнуў да салдат: «Чаго стаіце, ёлупні! Усыпце гэтаму дурню. Усё вуха заплываў мне!»

Доўга сачылі жандары за маленькай, урослай у зямлю кузняй. І ўсё-такі дача-

каліся свайго: аднае раніцы, на самым золку, Валовіч завітаў да кавала. Толькі саскочыў з каня, аддышоўся да калодзежа, каб папіць вады, як са сваіх шчылін павыпаўзлі карнікі. Адзін атрад з вярхоўкамі ў руках павіс на кані, другі — рассыпаўшыся ў ланцуг, акружыў самога няўлоўнага мяцежніка. Валовіч прыціснуўся спіною да старой векавой ліпіны, што ўздымалася каля калодзежа, і трапнымі стрэламі паклаў на зямлю двух самых нахабных царскіх паслугачоў. Затым паклікаў свайго сябра. Прысмірнелы, ужо спутаны конь раптам уздыбіўся, расцерсіў усіх сваіх ахоўнікаў і падляцеў да гаспадара. У адно імгненне Валовіч ускінуўся ў сядло...

Дзесяткі стрэлаў разарвалі ранішнюю цішыню...
...А конь усё-такі вырваўся з жалезнай жандарскай пасткі і яшчэ доўга-доўга з трывожным прызыўным іржаннем белым прывідам капыціў Прырэчча, наводзячы страх на панюў і падпанкаў, і на карчмароў...

Вогнішча амаль дагарэла. Над галавою лютуе паганеа камарышча, а мы чамусьці не спяшаемся хавацца ў будан. Сядзім, прыціснуўшыся адзін да аднаго, маўчыць. Раптам з таго боку, дзе ляжыць топкае балота, чуюцца ціхае кароткае ржанне. Усхопліваемся як са сну, доўга ўзіраемся ў цемьне. Адзін толькі Камар як сядзеў, так і не павярнуў нават галавы. На ягоным чырвоным ад полымя твары, здаецца, блукала ўсмешка.

Потым мы лезем у будан, ціха зашываемся ў сена.
Агонь раптам зырчэе, задзірліва скача ўгору, і я, стаіўшыся сярод сваіх сяброў, што як ляглі, так адразу ж і паснулі, выразна, да самай апошняй маршчынкы бачу хударлявы знерухомелы Камароў твар. Мне добра, утульна, цёпла. Усміхаюся сам сабе і заплюшчваю вочы.

...— Дзын-дзын! Дзын-дзын... — дзіўнае, як усё роўна аднекуль з-пад зямлі, трывожнае дзынканне. — Дзын-дзын, дзын-дзын.

Ліхаманкава азіраюся вакол сябе: што гэта? Нічога не відаць. Усё навакол скрадлае густы касматы туман. Куды йсці — невядома. Дзын-дзын... Дзын-дзын... Дзесьці блізка, побач. Кідаюся ўсяляю на гук і са страхам адчуваю: зямля пад нагамі хістаецца, праціўна цмокае. Няўжо багна? Уздымаю вочы. Наперадзе, быццам клічуць за сабою, няспешна ідуць чорныя нерассядланія коні. Дзын-дзын... Дзын-дзын... Чые яны? Чаму без коннікаў? А ці не ўсё роўна? Абы не тут, абы не аднаму! Зрываюся з месца і — правальваюся па калені ў цёплую цягучую гразь. Коні таксама спыняюцца, топчуцца на месцы. І праўда: куды спяшацца? Можна й перадыхнуць. Нічога, што ўжо гразюка па сямья грудзі. Нават лепш, цяплей стала. І тут — знаёмае трывожнае ржанне. Неахвотна паварочваю галаву. Проста нада мною, рассяваючы, як сонца, туман, уздыбіўся белы Валовічаў конь! Потым далёкае: дзын-дзын, дзын-дзын... Чорныя цені паспешліва хаваюцца ў шматкі туману, але я ўсё-такі бачу, як наперадзе іх, угнуўшыся, брыдзюць жандары, якія калісці гналіся за Валовічам. Прывязанаю птушкаю бюся, рвуся з

багны і — прачынаюся...
— Таксама мне памочнікі... — вясёлы Камароў глас, — не дабудзіцца!

Мо тыдні два ці тры ездзілі мы на начлег з Камаром. На першым часе матулі нашы бегалі сварыцца да старога, лупцавалі сваіх неслухаў, а ўрэшце здаліся, глядзелі адно, каб мы павячэралі ды апраунуліся цяплей. У той вялізны, зроблены з запасам, шыкоўны будан нас набівалася, як селядцоў у бочку. Аж часам не ставала месца самому гаспадару. Тады ён масціўся каля цяпельца, якраз насупраць уваходу ў будан, адгароджваючы нас ад нязвычайнай начной цемні, і начаваў пад адкрытым небам.

Наслухаўшыся звечару новых дзіўных гісторый, мы засыналі хутка. Засыналі, каб праз многа-многа год пасля гэтых незабыўных вечароў, калі шмат якіх з Камаровых расказаў забудуцца, а астатнія — прыюдуць у казкі, аднойчы працуюцца яшчэ раз над старонкаю кнігі ці над дакументам...

«...2 жніўня 1833 года тысячы жыхароў Гродна сабраліся ля параховага склада за Скідальскай заставай. Роўнымі шэрагамі выстраіліся атрады царскіх салдат. Усе былі ўсхваляваны да такой ступені, што, нягледзячы на велізарнае зборышча людзей, панавала ўсеагульнае маўчанне», — паведамляў пазней у сваім рапарце на імя міністра Чарнышоў князь Далгарукаў.— І вось на ўзвышэнне ўзшыю афіцэр і зычным голасам пачаў чытаць расхэнне суда. Яно заканчвалася словамі: «...дваранін Міхаіл Валовіч, ураджэнец маёнтка Парэчча Слонімскага павета, прыгавораны да пакарання праз павешанне». Тут жа прыгавор быў прыведзены ў выкананне. Цела павешанага Далгарукаў загадаў пахаваць патаемна і ў невядомым месцы, каб не дапусціць маніфестацыяў».

І далей — знаёмыя назвы вёсак, родных, дарагія прозвішчы. І слёзы на вачах...

Ну, а потым — здарыўся той самы незабыўны дзень, пра які йшчэ цяпер, калі ўспамінаюць у нашай вёсцы — хапаюцца за жываты.

Здаецца, то быў аўторак, першы пасля сёмухі. Як звычайна, выпаліўшы ў печы, управіўшыся на бягу па гаспадарцы, жанкі і мужчыны спяшаліся да канюшні. Пара надыйшла гарачая, сенакосная, таму гэтымі днямі на нарадах было асабліва цесна, людна. Усе рассядзваліся на вазы, гаманілі, чакалі брыгадзіра.

Калі ўсе самыя важныя навіны былі перагавораны, хтосьці з мужчын глянуў праз акенца на выган, сказаў:

— А ці не заспаў Камар? Ніводнага ж каня не відаць.

— Не павінен, — запярэчылі яму. — Канюшня, вунь, адамкнёна.

— Канечне, у стайню загнаў! — упэўнена азваўся другія. — Малайчына, Камар, дапетрыў нарэшце. А то прыся ажно да алешніку. А там, пакуль зловіш каня таго, папабегай з лейцамі па купі!

— Пайду, пагляджу, чаго ён не вылазіць да людзей, — сказаў той, хто пачаў гэтую гаворку, і злез з воза.

Праз колькі мінут чалавек той ледзь не вынес спіною вялізныя дзверы і давай злякана махаць рукою, клікаць да канюшні людзей.

Мы, малеча, даляцелі, вядома, першыя.

У капцёрцы за самаробным дашчатым сталом, на якім дрыжэў маленькі агарак свечкі, пад хамутамі, развешанымі на сцяне, як абразы, драмаў, седзячы, Камар. Акурат падаспелі і дарослыя.

— Гэй, таварыш перадавікі! — крыкнуў з парога нехта малады і гарласты.

— Дзе коні падзеў?

Камар сцэпануўся, прыўзняў са стала галаву, усміхнуўся слаба.

— Дзе ім яшчэ быць? На волі коні... — Як гэта на волі? Цябе запрагаць будзем, ці што?

— Ды хіба ты не бачыш, што ён учора дзюбнуў! — засмяўся хтосьці першы і ўсе адразу зарагаталі.

— І праўда! Ну й Камар!..

— Адаспацца, во, ніяк не можа!

— Учора — і кроплі ў рот не ўзяў, — скакаў, пакуль — усё сціхлі, сказаў, смеючыся, Камар. — А сёння — дзюбну. Як-ніяк, а свята маё прыйшло. Так сказаць — Дзень конюха?

— Які гэта яшчэ такі дзень конюха? — А вося такі... Раней ён называўся ў народзе Вялік-конскі дзень.

Зноўку грывнуў рогат. Якраз прытрахцеў на матацыкле брыгадзір. Прадзёрся нейкі паміж мужчын у капцёрку, спытаў цвёрдым начальніцкім голасам:

— У чым справа, таварыш Камар? Чаму я не бачу коней?

— Адпачываюць коні, Мікітавіч... — падняўся з лавы, зацерабіў у руках шапку Камар. — Свята сёння іхняе... Вялік-конскі дзень.

— Не ведаю такіх святаў! — нат не ўсміхнуўся, адрэзаў брыгадзір. — От што, сядай на веласіпед і круці ў лес. І свечы тут не месца, а то яшчэ пажару наробиш, — толькі нахіліўся, каб задзьмуць маленькі слабы язычок, як Камаровыя далоні захілілі агеньчык.

— Даўней у гэты дзень кожнаму каню свечку ставілі. Як у падзяку, за ягонае здароўе. А я ўсяго адну на цэлы табун запаліў...

— Ты што, сапраўды таго? — вылупіў вочы, пакруціў пальцам каля скроні брыгадзір. — Сенакос на дварэ, а ён выбрыкі мне строіць.

— Мужчыны, як пайсці касіць, адпачывалі ў нядзелю? — трымаючы ў руцэ свечку, строга спытаўся ў брыгадзіра Камар. І сам жа адказаў: — Адпачывалі... І ты нядзельнічаў... Машина і тая дзень у дзень не ходзіць, часам на рамонце стаіць. А гэта ж коні Жывыя стварэнні... Хіба дарма, ты думаеш, нашы бацькі і дзяды гэткае свята прыдумалі?

— Ніхто твайго конскага дня не ведае. Ты сам яго прыдумаў.

— Не, не дарма, — гаварыў, не слухаючы брыгадзіра, Камар, — бо людзьмі перш за ўсё сябе чулі, пра душу сваю думалі...

— Здзяцінеў чалавек, — паціснуў плячамі брыгадзір, — зусім здзяцінеў, — і пабег да матацыкла.

Табун у той дзень так і не прыгналі да канюшні. Не знайшлі.

Мы, малеча, здагадваліся, дзе могуць хадзіць коні, але маўчалі, бо ўсе да аднаго радаваліся за Камара.

...Праз дні два ці тры ў канюшні гаспадарыў другі конюх.

ПАДЗЕІ І ДАТЫ

Мастак намаляваў невялікую рэчку. Выгінаючыся, цякла яна па някошаным лузе. Трохі сводаль стаяла чарада бяроз, вышэй — сіні сілуэт бору. І ўсё гэта ў мяккіх тонах адыходзячага лета...

Мабыць, прафесійны мастацтвазнавец заўважыў бы недахопы ў гэтым пейзажы. Але чамусьці не хацелася нікога зваць для тлумачэння. Хацелася яшчэ і яшчэ разглядаць такі просты і такі шчыры малюнак. Магчыма, і таму, што яго аўтар — Уладзіслаў Галубок.

Пейзаж у прастай рамцы — нібыта акно ў той далёкі час. Відаць, гэтак жа бегла рэчка, калі дзядзька Галубок заўважыў яе на Полаччыне або на Случчыне. І не спыняла яна свой бег, калі ён ранкам крочыў з эцюднікам па тым самым лузе. І гэтак жа плюскатала ў берагах, калі зарыпелі па пыльным прасёлку падводны вандроўныя акцёраў.

Які Вы былі, дзядзька Галубок? Што прымушала Вас прабірацца, дзе коньмі, а дзе пехам, у самыя «мядзведжыя» куткі Беларусі? Сёння з прычыны Вашага стагоддзя дазвольце крыху прыўзняць заслонку часу, дадаўшы да скупых дакументальных радкоў старонкі жывых успамінаў...

«Спачатку трупа была невялікая: я, некалькі таварышай, мая жонка Ядвіга Аляксандраўна і мае дочки, тады яшчэ дзяўчыныкі — Багуся, Мілачка і Люся. Вось я і выпісаў у п'есах ролі для сябе, майі сям'і і таварышай»

Ул. Галубок
«Советское искусство»,
23 снежня 1935 г.

Пачатак гэтай гісторыі такі: у 1920 годзе ў Мінску быў створаны беларускі рабочы клуб, праўленне якога запрасіла Галубка, каб ён арганізаваў драматычную трупу. Ён згадзіўся. І неўзабаве адбылася важная падзея — 15 жніўня спектаклем «Суд» пачала сваю дзейнасць «Трупа беларускіх артыстаў пад загадам Галубка» (пазней — Беларускі дзяржаўны вандроўны тэатр, потым — Трэці беларускі дзяржаўны тэатр). Самабытны нацыянальны калектыў пачаў за-

паўняць старонкі ў летапісе культурнага жыцця рэспублікі.

Успамінае Багуслава ГАЛУБОК:

— Прыгадваю той час і не перастаю здзіўляцца. Пасляваенны Мінск, разруха, голад, галечка, чыгуначнікі, друкарны, студэнты пасля працы і вучобы прыходзяць у свой тэатр. Наша акцёрская грамада выступала тады ў Серабранцы, на Ляхаўцы, на Пярэспе... Усе, здаецца, ускраіны абышлі. Бывала, ідзем ноччу, цягнем на сабе рэквізіт. Стомленыя страшэнна. Быў у нас такі артыст Г. Бернатовіч, дык ён прызвычаўся на хаду нават спаць. І ніякай стомленасці, калі пачыналі іграць! Перапоўненыя залы ўзрушана успрымалі тое, што адбывалася на сцэне, разгавалі амаль на кожную рэпліку. Ну, а мы ўжо стараліся! І найвялікшай узнагародой нам былі, я сказала б, шалёныя апладысменты.

Так мы пачыналі — самі сабе акцёры, касцюмеры, музыканты, рэжысёры. Потым настаў

нікам, правесці рэпетыцыю, сыграць у спектаклі, пацягач гармонік на танцах.

Здавалася, што розныя людзі бачылі яго ў розных канцах Мінска адначасова. І колькі людзей пазнавала бацьку і віталася з ім на вуліцы! А аднойчы да нас прыйшоў ліст з дзіўным надпісам на канверце: «БССР, народнаму артысту Галубку». З Сібіры пісаў хлопец — і ліст адразу знайшоў адрасата.

Бацька не шнадаваў сіл для тэатра. І таму меў права патрабаваць такой жа аддачы ад кожнага з трупы. Акцёры жартавалі: «Ай, баімся мы вас, дзядзька Галубок, такі вы строгі і патрабавальны».

Жарт жартам, ды бацька асабістым прыкладам заклікаў раўняцца на высокі ўзор...

Колькі часу прайшло, а я ўсё памятаю і нават бачу: па дарозе едзе наш тэатр. Фурман падганяе стомленых коней. Побач — крочыць Галубок. Бацька...

«У май месяцы трупа выправілася ў бальное падарожжа і першыя па-

Сцэна са спектакля «Суд». У ролі Авечкі У. Галубок (першы справа); на першым плане — У. Дзядзюшка.

«ПРЫЖДЖЭМ І МЫ СВАТЛЕЙШЫХ ДНЕЙ, ЯК СКАНЧЫМ СТРОІЦЬ ДОМ!»

час нашых падарожжаў па рэспубліцы. Колькі ж іх было! Давалі па два, па тры спектаклі ці канцэрты ў дзень. І кожны раз на новым месцы. Дарэчы, ведаеце, якія заробкі былі ў вандроўных акцёраў? Не паверыце: я атрымлівала «зарплату»... селядцамі ці тараннай. А малодшая сястра Эмілія (яна зусім маленькая тады была) — сахарынам! Сёння ў гэта цяжка паверыць, але ў той час ніхто з нас не скардзіўся, нават жартавалі. Калі, напрыклад, мы, сёстры, утрох спявалі ў канцэрце, наш нумар аб'яўлялі наступным чынам: «Спяваюць Люся, Багуся і... грам-сахарынычкі!» І ўсе смяліся.

Мабыць, веселасць тая, захопленасць тэатрам і надавалі нам сіл і энтузіязму. Асноўны цяжар браў на свае плечы бацька. Працаздольнасць Уладзіслава Язэпавіча не ведала межаў. Мы, дзеці, засыналі пасля спектакля, а ён, было, за сталом — піша п'есу. Прачынаем — бацька ці зноў піша, ці ўжо малюе. А пісаў ён многа, старонак па дваццаць за раз.

Наогул, Галубок не мог сядзець без справы. Паспяваў прачытаць лекцыю ў школе, пагаварыць з вясковым настаў-

станойкі мела ў Бабруйску. У працягу 9 дзён было пастаўлена 9 спектакляў. З Бабруйска трупа перакачавала за 45 вёрст (коньмі) у мяст. Глуск, дзе паставіла 6 спектакляў. Па дарозе быў дадзены адзін спектакль на шкляным заводзе «Глуша».

У Жлобіне было дадзена 8 спектакляў. З Жлобіна трупа пераехала ў Рагачоў, дзе дала 9 спектакляў. З Рагачова — у Гомель, дзе дала 7 спектакляў, у Шклове — 10 спектакляў, у Копысі — 6 спектакляў. Затым трупа пераехала ў Лепель і Чашнікі, дзе разам паставіла 13 спектакляў...

Са справаздачы У. Галубка для ЦВК БССР.

Усюды чакалі людзі свой тэатр на колах, «тэатр з вуз-

лом». І вандроўныя артысты заўжды спраўджвалі шчырыя спадзяванні. Толькі за чатыры месяцы 1925 года трупа прайшла-праехала каля 800 кіламетраў па рэспубліцы. Паступова і мэтанакіравана ажыццяўляў Галубок сваю ідэю сапраўды народнага тэатра. Тэатра, які б маглі бачыць гледачы з самых далёкіх вёсак, самых глухіх закуткаў.

У 1928 годзе ўрад БССР надаў Уладзіславу Галубку, першаму ў рэспубліцы, годнасць народнага артыста. Але, здаецца, народным ён стаў значна раней — так адзначылі яго творчы і грамадзянскі подзвіг шматлікія ўдзячныя гледачы.

Успамінае Міхась ГРЫНЬ-ЛЯТ:

— Выступалі мы ў вёсках і вёсачках. У нлубах, у вялікіх хатах. Здаралася, у гумнах і пажарных пунях. А то і проста пад адкрытым небам. Гледачы самі прыносілі для сябе лаўкі, дапамагалі нам майстраваць памост. Варта было толькі мігнуць мясцовым хлопчукам, як тыя ў момант прыносілі патрэбны рэквізіт: табурэткі, стол, збаны, мікі. Тут жа, у вёсцы, здабывалі часам мы і неабходнае адзенне.

Сам Галубок тым часам рабіў дэкарацыі — маляваў на сцяне лясны пейзаж, сенажаць ці панскі маёнтак на берэзе возера.

Потым быў спектакль. Якая б п'еса ні ставілася, прымалі нас вельмі цёпла, запрашалі прыязджаць яшчэ.

Я тады іграў камічныя ролі — Гарбуза ў «Судзе», Сядзельца ў «Пісаравых імянінах»... Назалі, нядражна іграў, але вельмі прафесійным акцёрам не стаў, захапіла этнаграфія.

Цяпер усё гэта гісторыя. Але калі асэнсоўваеш сутнасць і значэнне вандроўнага тэатра, перш за ўсё бачыш арганічную сувязь мастака Галубка з народам. Тэмы і вобразы нашых спектакляў — з народнага жыцця. Рэпертуар — галубкоўскія меладрамы, дасціпныя вадзілі — былі вельмі блізка масаваму гледачу. З чаго складалася ў той час трупа? Баляслаў Бусел — былы стэляр, Андрэй Блажэвіч — металіст, Іосіф Крыцкі — наборшчык. З сям'і чыгуначнікаў выйшлі Антон Згіроўскі, Уладзімір Дзядзюшка, Кастусь Быліч... Старэйшы брат У. Дзядзюшкі, Мікалай, стварыў пры тэатры зладжаны калектыў людзей, зачараваных, як і ён сам, песняй. У рэпертуары хору былі беларускія народныя песні, якія асабліва спрыялі папулярнасці тэатра. Паступова і хор, і арнестр зліліся ў адзіны творчы арганізм. Харысты прымалі ўдзел у масавых сцэнах, часам выконвалі асобныя ролі; акцёры з вакальнымі здольнасцямі — спявалі ў хоры.

Тэатр Галубка — гэта надзвычай дружны калектыў. Моцны сваім энтузіязмам і сяброўствам, адданасцю справе і ўлюбённасцю ў мастацтва. Дзеля поспеху агульнай справы кожны акцёр быў гатовы ахвяраваць шмат чым са свайго асабістага жыцця. Мы сапраўды служылі мастацтву!

«Згодна камандзіроўцы 20 асоб паехала на гастролі ў Мазырскую акругу...»

«У Тураве больш як дзе вялася антырэлігійная праца. У нядзелю, на тройцу, удзень на дармовы спектакль зараз жа з царквы ўсіх баб і сялян упусцілі ў тэатр і пачалі ім гаварыць прамовы, а затым ставілі п'есу. Дзядзькі слухалі і білі ў ладошы, а бабы трошкі шумелі, але сядзелі.»

Вынік з нашай вандроўкі такі:

«Сяляне ахвотна ідуць у тэатр і вераць таму, што ім там кажучь. Тэатр для іх усё. Глядач гатоў слухаць усё, што яму кажучь, а пасля ён задумаецца над тым, што чуў... Лягчы за ўсё можна асвятліць мозг селяніна добрым тэатрам. Вось дзеля чаго, адчуваючы такую вострую патрэбу, трупа не пакладала ў рукі працавала ў Мазырскай акрузе 45 дзён, даўшы 40 спектакляў.»

Але гэтага мала. Беларусь вялікая і поле для працы вялікае...»

З рапарта У. Галубка ЦВК БССР.

Новае жыццё ўсталёўвалася ў вёсцы. І многія сяляне ўпершыню даведваліся пра некаторыя перамены ў свеце менавіта ад Галубка. Сёння мы называем гэтую дзейнасць асветніцкай, але ці задумваемся, у якіх умовах яна праводзілася? Звернемся яшчэ раз да дакументаў таго часу.

Вось яскравы прыклад. Газета «Савецкая Беларусь» у 1926 годзе паведамляла аб першым «кінасеансе» ў вёсцы Карадзятчы Случкаў акругі. Цяжка ўявіць большую глухмень — 110 вёрст ад чыгуначнай станцыі і 70 вёрст ад бліжэйшага мястэчка! Уся вёска, піша газета, сабралася паглядзець, як гэта «...людзі па сценцы хадзіць будучы». Сяляне густым натоўпам абкружылі кінамеханіка, які, па іх меркаваннях, меўся сам лезці на сцяну. Але, як толькі механік пачаў даваць тлумачэнні і паказваць апарат, ад натоўпу таго нічога не засталася. «Ваўкалакавыя... нячыскавыя штукі... Ня можа таго быць, — адназгодна парашыла вёска і, спусціўшы сабак, уважліва правярыла запоры, шчыльна зашчапіла ваканіцы і пайшла ў хаты».

Гэта, безумоўна, выдаткі страшэннай непісьменнасці. Але Галубку нярэдка даводзілася сутыкацца з упартым «ня можа таго быць!» Бо ён ішоў пер-

«Дзяржаўная беларуская трупа пад загадам т. Галубка». 1924—25 гг.

шым. І калі не зваліваў на галовы цёмных сялян апошніх цудаў тэхнікі і мастацтва, то, ва ўсякім выпадку, рыхтаваў для іх глебу. І не толькі для іх.

Расказвае Тацяна ШАША-ЛЕВІЧ:

— Перад кожным канцэртам ці спектаклем з прававай выступіў сам Галубок. Расказваў аб палітычным становішчы ў краіне і ў свеце, тлумачыў новыя мерапрыемствы Саветскай улады, даводзіў іх карысць для сялян, адказваў на шматлікія пытанні. Гаварыў ён вельмі даходліва, і яго уважліва слухалі. Быў цесны кантакт з аўдыторыяй.

За такую вант зашырасць, за даходлівасць, за блізка і жыццёвыя сцэнічныя вобразы наш тэатр любілі і паважалі. Ды не ўсе прыхільна ставіліся да Галубкі і галубкоўцаў. Нярэдка мы заўважалі на спектаклях нейкіх хмурых дзядзькоў, глядзелі яны на сцэну з-пад чырпін і неадбрыта круцілі галоўкамі. Хто гэта былі, здагадацца няцяжка. Кулакі, септанты... Што ім не падабалася, таксама зразумела. У галубкоўскіх п'есах заўжылі з'явіліся высмейваліся і пісар, і міраед-кулак, і царкоўны служка...

Часам гэта выходзіла нам бокам. Памятаю, выступалі мы на Гомельшчыне. Пасля спектакля селі на падводу, паехалі. Але толькі скончылася вёска, як гаспадар раптам кажа: «Ну, пагарэлыя артысты, злазье. Далей топаіце самі і ў наступны раз не суньцеся, куды не просяць». Павярнуўся і паехаў дахаты. Што было рабіць? Наш глядач, сапраўдны наш глядач, выездаў не трымаў, а вось нейкаму падкулачнику мы не дагадзілі. За тое і «топалі» кіламетраў дзесяць-пятнаццаць.

Калі пачалася калектывізацыя, асабліва ўзмацнілася цікаўнасць глядачоў да сучасных п'есаў. У нашым рэпертуары з'явіліся менавіта такія творы — «Ярасць» Я. Яноўскага, «Дыктатура» І. Мікітэні, «Гальштук» А. Глеб'ва... Ездзіць з такімі твораў у некаторыя мясціны стала нават небяспечна. Напрыклад, прыгадаем «Дыктатуру». П'еса аб тым, як рабочы-камуніст Дудар, ролю якога так ярка іграў А. Згіроўскі, узначаліў барацьбу вясковай беднаты супраць кулакоў. Спектакль па гэтай п'есе атрымаўся вельмі жыццёвы, баявы. Таму і пагражалі нам кулакі, кідалі каменнем у вонны, нават стралілі. Так, быў такі выпадак — на Аршаншчыне. Галубок грывіраваўся ў невялікім пакойчыку за сцэнай, як раптам у акно нехта стрэліў. Куля разбіла шкло і люстэрка, але, на вялікае шчасце, нікога не зачэпіла.

Мы бачылі, як цвёрда і спакойна паводзіў сябе Галубок. Яго ўпэўненасць перадавалася нам, і ў адказ на розныя правакацыі ўсе артысты сумленна і самааддана працавалі, адчуваючы з'яўленасць і падтрымку шырокага глядача.

У 20-х гадах, як вядома, папы ішлі на ўсякія хітрыкі, каб утрымаць сваю паству. І вось мы паставілі «Пінскую мадонну» — сатырычную камедыю аб тым, як распуснікі, п'яніцы — ксёндз і манах — разыгрывалі «з'яўленне» маткі боскай. Галубок, памятаю, гаварыў: «Наш тэатр надта не паважае ханжэй з царквы...» І мы рабілі ўсё, каб адцягнуць сялян ад уплыву забабонаў. Звычайна, калі бываў які-небудзь рэлігійны «фэст», канцэрт мы пачыналі на царкоўных плошчах. Людзям даводзілася

выбіраць, што цікавей. І спачатку моладзь, а за ёй і іншыя, збіраліся ў нас.

Зноў нам нехта пагражаў, абяцаў кінуць на сцэну гранату. Але хіба можна было забыцца, як публіка трымалася за жываты, смеючыся з прыгод ксяндза, пана і гандляра з «Пінскай мадонны»!

Вось так мы і працавалі. Праходзілі вялікую школу — і акцёрскую, і жыццёвую. І я вельмі шчасліва, што маім першым настаўнікам быў Галубок, што мая творчая дзейнасць пачыналася ў той цяжкі, але вялікі час.

«30 чэрвеня прыехала ў Гомель доўгачаканая беларуская трупа. Прыезд трупы і пастаўка спектакляў маюць вялікае культурнае значэнне... На першым спектаклі народу было досыць многа, а ў часе другога да 700 чалавек...»

Адну з дзеляў у п'есе «Плытагоны» артысты на запатрабаванні глядачоў мусілі два разы іграць раз за разам, «на біс», што называецца. Зацікаўленасць сярод глядачоў была надзвычай вялікая. Усе загаварылі, што беларускі тэатр дае беларусу блізка яму вобразы.

Не толькі моладзь глядзела пастаўкі п'ес, але прысутнічала многа зусім сівых дзядкоў...»

«Савецкая Беларусь», 9 ліпеня 1926 г.

Дзівосная гэтая з'ява — неверагодная папулярнасць галубкоўскага тэатра. Крытыка таго часу тлумачыць яе імкненнем калектыву аддукацца на жыццёвыя праблемы, веданнем глядача, выразнасцю народных сцэнічных вобразаў.

З гэтым трэба пагадзіцца. Сапраўды, У. Галубок упарта працаваў над п'есамі, над спектаклямі. Свой плён далі і вандраванні. Колькі было сустрэч, гутарак, колькі было ўзята з жыцця, як з чыстай крыніцы, і перанесена на тэатральныя падмосткі!

Даючы па некалькі спектакляў у дзень, акцёры набывалі каштоўны вопыт. З'яўленне новага, сучаснага рэпертуару мабілізавала таленты на прафесійныя пошукі — праўды жыцця і праўды мастацтва. Трупа была багатая на таленты — У. Дзядзюшка, К. Быліч, А. Згіроўскі, С. Бірыла, А. Блажэвіч, П. Бандарэнка, З. Лідская, К. Мартыненка, Т. Шашалевіч, А. Качынская і многія іншыя. Атрымаўся цудоўны сплаў майстэрства і вопыту. Газета «Звязда» пісала: «Акцёры ігралі ў цесным чалавечым коле, якое дыхае ў твар, уздымае, перашэптываецца, смяецца і шалёна апладзіруе, пакуль у трэці ці ў пяты раз не выйдзе Галубок і не схіліць галавы перад нара-

стаючай хваляй авацый».

Гаворыць Кацярына МАРТЫНЕНКА:

— Спектакль «Плытагоны» вельмі любіў глядач. І вясковы, і гарадскі. Чаму? Гэта ж быў сапраўдны сялянскі быт, сапраўднае беспрытульнае жыццё людзей, якія амаль увесь час праводзілі на вадзе, пераганяючы плыты. Не ведалі яны ні хаты, ні сям'і. І, разам з тым, у п'есе была адлюстравана напружаная барацьба працоўнага чалавека за свае правы, яго імкненне стаць Чалавекам.

Галубок спецыяльна зрабіў новы варыянт п'есы. І хаця ў ім, як і раней, быў паказаны царскі час, вобраз кулака Тамаша вельмі блізка нагадваў ненавісных міраедаў. Дапамог па-мастацку ярка паставіць «Плытагонаў» Еўсцігней Міровіч. Ролі ў спектаклі выконвалі У. Дзядзюшка (Адзінота), А. Блажэвіч (Андрэй), А. Згіроўскі (Васіль), В. Вазнясенскі (дзёжок Гапуля), А. Качынская (Кася), Б. Бусел (Тамаш). Сам Галубок выконваў ролю Паўка.

Гэта быў вельмі рэалістычны спектакль. І любілі яго глядачы за тое, што бачылі непрыдуманнае жыццё. Так любілі і іншыя галубкоўскія спектаклі — «Бязродны», «Ганка», «Падкідыш», «Пісаравы імяніны», «Пан Сурынта». «Ганка» была вельмі папулярная. Я добра памятаю гэты спектакль, бо 305 разоў сыграла ў ім галоўную ролю. Уяўляеце, 305 разоў! Маім партнёрам быў Галубок, які іграў ролю студэнта Васіля. Я імкнулася паказаць сваю Ганку проста, ціхмянай дзёжынай, з доўнай усё сярпеч, толькі б дачакацца светлай часіны. І Уладзіслаў Язэпавіч дапамагаў смелымі рэжысёрскімі падмагамі і як партнёр на сцэне.

Відаць, нам удавалася ствараць жыццёвыя вобразы, бо глядачы многа выклікалі нас, доўга не разыходзіліся, чакалі, пакуль мы разгрыміруемся і, умо на вуліцы, зноў гаварылі словы падзякі.

Вядомы беларускі драматург і артыст У. Галубок уступіў у аб'яднанне «Маладняк», № 10, 1926 год.

«Беларускі драматург У. Галубок зойў Беларускае выданне для друку сваю п'есу «Ганка».

«Полымя», № 4, 1928 год.

«Падчас у п'есах Галубка ўбаваскрашаюцца рамантычнасць, тэатр з яго іграй кантрастаў, пошукамі выключных сітуацый, стварэннем эфектаў... Усе гэтыя п'есы, праішоўшы ў БДТ, у канечным выніку — апафеоз рэвалюцыі».

М. Піятуховіч «Савецкая Беларусь», 25 кастрычніка 1924 года.

У 1922 годзе Змітрок Бядуля пісаў: «Наш тэатр... з пяці сцэнічных твораў у 1906 годзе цяпер ужо мае каля двухсот п'ес рознага зместу і характару». І сёння нельга не адзначыць вялікі ўклад Галубкі ў скарбонку беларускай нацыя-

нальнай драматургіі. Ствараючы свой тэатр, ён ствараў і рэпертуар. Пісаў для трупы вандроўнага тэатра, ясна разумеючы яго спецыфіку. І з улікам гэтай спецыфікі мы чытаем сёння Галубка-драматурга.

Ён пражыў трыццаць пяць год да рэвалюцыі і на сабе адчуў увесь цяжар сацыяльнай няроўнасці. У яго было сваё стаўленне да мінулага. Яно не давала спакою, трывожыла, і Галубок зноў і зноў звяртаўся да тэм і сюжэтаў з дакастрычніцкіх часоў. Лічыцца, што ён напісаў каля сарака п'ес, і падзеі ў пераважнай большасці з іх адбываюцца ў дарэвалюцыйныя гады.

Асноўнымі галубкоўскімі жанрамі былі меладрама і вадэвіль. Гэта заўжды вострая супярэчнасць паміж добром і злом, багаццем і беднасцю. Драматычнае сутыкненне ў іх адбываецца ў вострых калізіях. Канфлікт Галубок абавязкова пераносіў у сферу сацыяльную, надаваў яму як мага большую грамадскую акрэсленасць. І глядач з вялікай прыхільнасцю прымаў «Ганку» і «Плытагонаў», «Падкідыша» і «Пана Сурынта» як жывое адлюстраванне цяжкай мінулышчыны. Глядач адчуваў заклік «строіць дом», як пісаў Галубок у вершы «Будучыня», дом, дзе не будзе ні прыгнёту, ні здзекаў. У галубкоўскіх п'есах гука сапраўдная «музыка рэвалюцыі».

Расказвае Станіслаў ШУШКЕВІЧ:

— Калі я ездзіў у Ляўні да Янкі Купалы, мы многа з ім размаўлялі аб культурным жыцці рэспублікі. І паэт, памятаецца, высокая ацаніў талент Галубка-драматурга. Маўляў, калі б ён займаўся выключна літаратурнай працай, то дасягнуў бы выдатных поспехаў. А пасля Іван Дзмінінавіч на хвілінку задумаўся, развёў рукамі і кажа, што без сваёй штодзённай практычнай дзейнасці — рэпетыцый, спектакляў, канцэртаў — Галубок не быў бы Галубком, ягона ведае ўся Беларусь.

Гэта вельмі дакладная характарыстыка!

Ведаў я Галубка і па літаратурным аб'яднанні «Маладняк». Прыходзячы на маладнякоўскія сходчы, ён, перш-наперш, па-сяброўску гутарыў з Міхаілем Чаротам, Язэпам Пушчам, Алесем Дударом, Паўлюком Трусам. Заўжды трымаў ролю на пульсе тагачаснага літаратурнага жыцця. Звяртаўся да маладых пісьменнікаў з просьбай пісаць для вандроўнага тэатра п'есы аб сучаснасці. У яго была здольнасць гуртаваць вакол сябе таленавітых людзей. На мой погляд, у гэтым адна з прычын галубкоўскага поспеху. Не выпадкова ў пастаўках тэатра ўдзел прымалі такія дзёжы, як рэжысёры Е. Міровіч, К. Саннікаў, С. Розанав, Ф. Ждановіч, мастакі А. Марыкс, К. Елісееў, З. Азгур, І. Ахрэмчык, кампазітары Я. Цікоцін, Г. Мілюцін, Н. Сакалоўскі...

«Гісторыя тэатральнага жыцця нямнога ведае прыкладаў такога высокага энтузіязму, такой бязмежнай адданасці, з якімі вы ішлі ў нізавыя гушчы працоўнага народа, у самыя далёкія глухія куткі, каб вашымі выступленнямі на сцэнах дарыць хваляючыя мінуты радасці і эстэтычнай асалоды сотням тысяч працоўных, перад якімі вы выступалі».

Якуб Колас «Палеская праўда», 23 снежня 1935 года.

«Да Вас, працаўнікі Другой беларускай трупы, звяртаюся я са шчырай падакцай за ўсю тую працу, якую выпайнілі вы за ўвесь час існавання трупы... Вы працавалі і дзень і ноч... Вялікія Вашы заслугі ў тым, што Вас не палыхала дальнасць клубаў, вёсак, куды трэба было хадзіць пехатой па гразі і па снягу, несучы на сабе цялыя вузлы патрэбнага рэквізіту... Вы служылі

Жонка Галубкі Ядвіга Алляксандраўна ў ролі «культурнай цешчы» з аднайменнай п'есы. 1928 г.

народу, якому раней быў свет закрыты... Ён Вас заўжды разумей і сэрцам аддавайся да свайго быту, які бачыў на сцэне. Там, дзе смяліся Вы, смяляўся і ён, там, дзе плакалі Вы, плакаў і ён...»

У. Галубок «Савецкая Беларусь», 13 сакавіка 1923 г.

Гісторыя — не сховішча непатрэбных рэчаў. Гэта нашы карані. Ці не таму мы з цікаўнасцю ўчытваемся ў пажоўклыя старонкі старых газет і дакументаў і трывожым пытаннямі старых людзей. З іх дапамогай імкнемся зразумець сябе.

Гісторыя тэатра Галубка — не проста ланцук цікавых здарэнняў. Гэта выдатны прыклад адданага служэння народу, яскравага старонка ў жыцці беларускага тэатра. Гэта спадчына, якая патрабуе карпатлівага і паглыбленага вывучэння, крытычнага засвойвання ўсяго лепшага, што ў ёй ёсць.

Гаворыць Алесь ЗВОНАК:

— На кватэры ў Галубкі стаў такі вялізны куфар. У ім ляжалі афішы спектакляў, рукапісы п'ес, вершы і алавяданы гаспадара яшчэ з нашаніўскага перыяду, альбомы з газетнымі выразкамі, фотаздымкі, пісьмы, дзённікі, дакументы... Гэта быў сапраўдны музей тэатра.

Уладзіслаў Іосіфіўвіч шчодро дзяліўся сваім бяспечным скарбам са мной, тады яшчэ маладым навуковым супрацоўнікам. Шкада, што архіў Галубкі да сёння не знойдзены... Як нам не хапае сёння куфра дзядзькі Галубкі, колькі каштоўнага ў ім было! Вось бы яго зноў напоўніць... Усе тады змаглі б больш выразна ўявіць сабе гэтага чалавека і справу, якую ён рабіў. Не накінуць ўжо, што спадчына Галубкі вартая увагі і выкарыстання.

П'есы яго жывуць і сёння. Бо Галубок у дасканаласці валодаў вострым сюжэтам, ведаў жыццё, быў майстрам драматычных і камічных сітуацый. Гэта будзе заўжды вабіць тэатральных дзёжы. Вось чаму, пакуль яшчэ не позна, трэба шукаць галубкоўскія п'есы.

А яго талент педагога... Ён выхаваў цэлае сузор'е выдатных акцёраў, якія праславілі беларускую сцэну і потым заслужана насілі і носяць высокі ганаровы званні. Уладзімір Дзядзюшка — народны артыст СССР!

Мастацтва Галубкі, народнае рэвалюцыйнае, служыла будаўніцтву новага жыцця, адірывала вялікую ролю ў фарміраванні свядомасці беларускай вёскі. Цяжка знайсці на марце Беларусі населены пункт, дзе б не выступаў тэатр. І ўся шматгранная дзейнасць асветлена асобай Чалавека з вялікай літары — Уладзіслава Галубкі.

«За 15 год работы III БДТ даў каля 4.000 спектакляў і канцэртаў, абслужыўшы 3 мільёны глядачоў».

У. Галубок «Рабочий», 23 снежня 1935 года.

Красамоўныя лічбы. Будзем жа заўжды памятаць, што за імі — жыццё, творчы подзвіг, самаахварная адданасць вялікай справе.

Андрэй ГАНЧАРОВ.

Артысты Беларускага дзяржаўнага вандроўнага тэатра. Здыман канца 20-х гадоў.

НІБЫ ВІЗІТНАЯ КАРТКА

Дакументальны фільм «Уладзіслаў Галубок»
(аб'яднанне «Летапіс» студыі «Беларусьфільм»)

Амаль на пачатку гэтай стужкі гучыць песня «Ой загарэла, ой ды задымела», якую спявалі з нагоды спектакля «Кастусь Каліноўскі» артысты Першага БДТ і галубкоўцы. Яе падхапілі, яна пэўны час была як бы поклічам удзельнікаў тых пастановак і спявалася акцёрамі-пабрацімамі пры любой нагодзе. У фільме мы чуем песню ў выкананні пісьменніка Язэпа Семяжона. Без асаблівых вакальных «маланак», але такое шчырае выкананне ўжо дае своеасаблівую музычную «ноту» гэтай дакументальнаму твору.

І калі потым на экране гавораць пра дзядзьку Галубка былыя галубяняты, у прыватнасці, Т. Шашалевіч і К. Мартыненка, інтанацыя душэўнай шырасты трымціць, закранаючы пачуццямі гледача сучаснага, таго, хто можа штосьці ведаць пра Уладзіслава Язэпавіча толькі па кнігах, па здымках, з пажоўклых дакументаў і афіш. Дадамо — і з гэтага фільма.

Ён вельмі сціплы. Бадай, задачу, якую ставілі перад сабой аўтар сцэнарыя Рычард Смольскі, рэжысёр Міхаіл Жданоўскі і апэратар Венямін Арлоў, можна вызначыць наступным чынам: хай кінаэкран у год вялікай юбілейнай даты даць гледачам уяўленне пра асобу У. Галубка, пра маштабы яго дзейнасці, пра той размах мастацкага тэмпераменту, з якім гэты неўтаймоўны прапагандыст рэвалюцыйных ідэалаў нёс святло ў самыя аддаленыя куткі роднага краю. «Візітная картка» — наўрад ці будзе крыўдным такое маё вызначэнне для стужкі і для яе стваральнікаў. Дарэчы, калі той жа М. Жданоўскі некалькі гадоў назад рабіў такі ж — да юбілею — дакументальны фільм пра жыццё і творчасць Еўсцігнея Афінагенавіча Міровіча, студыя адваявала яму дзве часткі. І на такім «пятачку» аўтары здолелі тады кідка і ёміста абмаляваць абрысы рознабаковага таленту — драматурга, рэжысёра, арганізатара тэатральнай справы. Матэрыялу сабралі так многа, што не меншая колькасць тых кадраў, што ўвабраў у сябе фільм, цяпер захоўваецца ў фільмафондзе. І на гэты раз сцэнарыст і рэжысёр адшукалі ў архівах каштоўныя дакументальныя звесткі пра жыццё і творчую дзейнасць Уладзіслава Галубка — паэта, драматурга, мастака, збіральніка талентаў, стваральніка арыгінальнага і непаўторнага ансамбля вандароўных артыстаў. На экране — толькі частка з іх.

Звяртаю ўвагу будучых гледачоў стужкі «Уладзіслаў Галубок» на фігуру Міхаса Лучанка. Стары чалавек, ён трымае ў руках скрыпку і, раз-пораз кранаючы струны смычком, як бы «выводзіць» мелодыю сваіх колішніх дзіцячых прыгод, якія прывялі яго да Уладзіслава Язэпавіча, і той запрасіў вясковага пастушка ў труп сапраўднага тэатра, бо адчуў у ім выдатны народны талент музыкі. Бацька нашага выдатнага кампазітара Ігара Лучанка Міхась Лукіч і сакавітым словам, і музычнымі сказамі складае мазаіку мінулага, з якой паўстаюць нейкія адметныя рысы чалавечага і творчага аблічча Галубка. Гэты мантажны фрагмент фільма рэжысёр М. Жданоўскі будзе такім чынам, што ствараецца ўражанне камернай блізкасці М. Лучанка да ўсіх галубянятаў, што сабраліся перад кінакамерай, і да нас, гледачоў, у глядзельнай зале.

Такімі вынаходлівымі прыёмамі рэжысура імкнецца і на вельмі абмежаванай плошчы стварыць жывы і маштабны партрэт героя. Буйныя планы, ханікальныя кадры дваццятых гадоў, дынамізм і статыка «цытат» — з «Нашай нібы», дзе ўпершыню з'явілася імя Галубка-паэта і Галубка-празаіка, з часопісаў і газет, з дакументаў той пары, — усё зманціравана ўпэўнена і з добрым кінематаграфічным густам.

«Візітная картка» — увогуле ўдалы падарунак студыі да 100-гадовага юбілею аднаго з карыфеяў нацыянальнай культуры. Ды толькі вось больш высокай ацэнкі стужцы ніхто не даць. Усё ж з экрану пераносіцца ў залу адчуванне пэўнай фрагментарнасці, мазаічнасці нават самых адмыслова знятых В. Арловым кадраў. Адна частка — гэтага малавата для таго, каб дапытлівыя кінематаграфісты здолелі глыбока раскрыць значэнне дзейнасці такога таленту, якім быў і застаецца ў памяці народнай Уладзіслаў Галубок. Мабыць, з цягам часу студыя яшчэ вернецца да фільмафонду, дзе зберагаюцца такія каштоўныя матэрыялы пра Е. Міровіча, У. Галубка. Пра гэта міжволі думаеш, калі перабіреш уражанні ад фільма «Уладзіслаў Галубок».

Барыс БУР'ЯН.

ПРА ПЕРШЫ БЕЛАРУСКІ

14 верасня 1920 года ў жыцці беларускага народа адбылася вялікая падзея. Па рашэнні Саветаў улада была перададзена Першым беларускім дзяржаўным тэатрам, які цяпер носіць імя Янкі Купалы.

Заснавальнікамі тэатра сталі акцёры Першага таварыства драмы і камедыі (грамадскай арганізацыі, створанай у 1917 годзе). Увайшлі сюды і найбольш здольныя аматары тэатральнага мастацтва. Узначаліў дзяржаўны тэатр былы рэжысёр Таварыства Фларыян Жданоўвіч. Труп аднавіла і паназала ўжо на прафесійнай сцэне «Залёты» Галубка, «Раскіданае

гняздо» Купалы, «Хама» Ажэшкі, «Міхалку» Далейкі.

Так пачынаецца кніга «Беларускі дзяржаўны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы», якую выпусціла выдавецтва «Беларусь». Складанне і тэкст — заслужанага работніка культуры БССР І. Міхалюты. Аўтар расказаў пра гісторыю тэатра, яго плённую сучасную дзейнасць. За гады свайго існавання тэатр падрыхтаваў і паказаў спэтаклі больш як па 280 п'есах класікаў і сучасных пісьменнікаў. Кніга багата ілюстравана фотаздымкамі. Выданне адрасуецца 100-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы.

І. АНТОНАУ.

3 ПАЭТЫЧНАГА СШЫТКА

Сяргей ПАНІЗНІК

Лета

Маё троннае,
маё аўгустейшае лета —
безабароннае,
найгусцейшае:
што ты
для паэта?
Для гараджаніна — сонца і змора,
газіраваная вада,
асфальт, што кагора;
а для радзімы коласа,
для вечнага селяніна
ты — рэха жытнёвага голаса,
найвышэйшая зеляніна.
Потым будзе жаўцізна
прысадаў,
потым будзе
лета бабінага сівізна...
Ой ты, лета —
сонейка паласатае.
Ох жа, лета —
замужняя ты вясна.
Усё ты — маё:
горкае і ракавое, —
выйшаў з лета юнацкага,
трапіў — у саракавое...
Бягу за смяшынкай,
за даўняй смеласцю...
Гарчынкі і парушынкі
ў тваёй спеласці.
Ты як звон хістаешся
на мацерыку.
Што дасі,
пытаюся,
мне ў руку:
ці вязьмо, ці лодку,
ці алмазы рос?
...Як зайздросчу продку,
што ў цябе
урос.

Прысутны

знак

Пакіну для памяці
знак свой прысутны, —
каб слова, што дыхала,
думала, спела,
кляновым лістом
з-пад крыла не зляцела.
Зляцела б — не ўпала,
упала б — не знікла,
а ў родныя нетры
пранікла. Прынікла
да следу нашчадка —
нязводнае мовы.
Прысутны мой знак —
несмяротнае слова,
якое, як зерне,
ўсходзіць нанова...
Пакіну для памяці

крэўнае слова.
І вырак прысудны
у смерці я вырву.
А буду — прысутным —
памру, ды не вымру.
І будзе мой дом
пасля песні укленнай
кляновым лістом
на радзіме нятленнай.

Золак бяссоння

І нельга заснуць:
а што, калі сон —
назаўсёды.
І нельга прымружыць павекі —
хай вочы глядзяць
на дрэвы, шляхі,
і на самыя глыбкія воды,
якія ад ліўняў,
пакутуючы, кіпяць.
Хачу я вярнуцца
да першых вытокаў, пратокаў,
да самае першае крыўды,
да самае першай віны...
Бо неба — у памяці —
часам не надта высокае,
а нетры — у памяці —
з крохкім пластом даўніны.
І дзе я ачуня,
як буду ў бяспамяцтва падаць
без роднага слова,
якое аснова асноў?
А слова без памяці
новых раскоў не запаліць.
Мне ж нельга забыцца,
што помняць бацькі для
сыноў.
І я не павінен
зважаць на глухую пагоду:
Радзіма, ты заўтрашні
наканаваны мой лёс.
Таму — у прагаюся
ў работы цяжкую падводу:
я зрушваю свой,
толькі мне і назначаны воз.

Перапляталіся старанна
чужыя выкрутасы зла.
Я ж заставаўся капітанам
свайго вясенняга вясла.

І выплываў за тыя рыфы,
што скрыгаталі за кармой.
Зноў ажывалі ў вершак

і не зласлівеў голас мой.

Ад кожнай гораснай сустрэчы,
жыццё, я здабываў урок.
Пад грузам дзён цяжэюць
плечы,

і кожны крок.

Вучыся, хоць плачу не танна
за петлі кожнага вузла...
Ды застаюся капітанам
свайго вясенняга вясла.

Музыка

вечара

Успомнім той вечар
заснежаны,
усцешаны,
сцежкай ішлі баравой.
Ты слухала органы няспешныя,
нясмешныя:
— Я... твой...

І музыка сіняга вечара,
як лечыва —
нам нагадала пару,
калі мы пад зорамі Млечнымі,

вечнымі
знайшлі сваю зару.

Хай шчасце ніколі не
зводзіцца,
не скоціцца
зорка з крыла салаўя,
бо лепшага слова не родзіцца,
не знойдзецца:
— Твая!

Расінка

На волі выгукнула слова
тваё імя — і маладзела.
І слова шчасця нам хацела —
ўсяго, што ў долі ёсць
нязлога.

І як цяпер з табой спазнацца,
і што цяпер назваць віноў?
Умела шчасце за Дзвіною
і з салаўямі цалавацца,
як надыходзіў вечарова
на бераг бор
за намі следам...
Але ўзняліся твае бровы,
і што цяпер назваць віноў?
Прыняўшы долю, не бядую:
яна, што бераг той, крутая.
Але і ў ростані ўратую
цябе, заўсёды маладую,
мая расінка залатая.

Памяць

да жынак

Асірацела магістраль-струна.
Дажджы прайшлі
асфальтаванай сцежкай.
І стала прахалоднай і

няўцешнай
асенне-баравая старана.
Маркоціцца самотнае жытло.
І туліцца Любоў
бліжэй да верша.
Я ж у сіроцтве восені — не
першы.

Як меднастола лета адгуло!
Чаму ж не шкадаваў
зары густой,
з чаромхавых я выбягаў
абдымкаў?

...Цяпер ніхто ўжо
за срабрыстай дымкай
мяне не прыме з верай

маладой.
А мо і прамільгне ценя
салаўя
па-над вясёлай памяццю
дажынак?
І ўзроджана прынікну я да
жылак,
да клетачак тваіх,
Любоў мая.

Парасткі

зямлі

Атожылкі роду,
сябры непакрыўджаных
дзён, —
мы славім жыццё
ад карэнняў сваіх і да крон.

Мы званыя госці,
і мы на Вялікай Зямлі
прадоўжым жыццё,
у якое таму і ўвайшлі, —
дазнацца, што дзеці
дзяцей сваіх могуць пазваць
на светлай планеце
Радзіму — ушанаваць.

Мы званыя госці —
як пушчы, дубровы, бары,
дзе песні стагоддзяў
адзіныя гаспадары.

Гастрольнае МЭТА — 82

Арыентацыя на сучаснасць у тэматыцы рэпертуару, імкненне весці дыялог з глядачом аб надзённых маральна-этычных праблемах, мастацкае даследаванне рэвалюцыйных, баявых і працоўных традыцый, далучэнне чалавека нашых дзён да класічнай спадчыны — вось што характарызуе творчасць тэатральных калектываў. Мета — час гастрольных сустрэч і справаздач, час блізка і далёка паездка і абмену паміж гарадамі, абласцямі і рэспублікамі артыстычнымі ансамблямі.

Сёлета гастролі абвешчаны ў маі, і першым тэатрам, які, напрыклад, прымае Мінск, стаў Калінінградскі абласны. Трупна яго неаднаразова выступала ў Беларусі і заваявала прызнанне

шырокага кола глядачоў, якія адзначалі заўсёды высокую культуру акцёрскай ігры і самастойнасць рэжысуры. А ў Калінінградзе тым часам з'явіліся афішы Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага глядача імя 50-годдзя камсамола Беларусі. Пасланцы нашай рэспублікі пакажуць докерам, маракам, рыбаловам, будаўнікам, студэнтам разнастайны рэпертуар: «Чаму ж мне не пець...» па творах Я. Купалы і М. Чарота, «Як гартавалася сталь» М. Астроўскага ў інсцэніроўцы А. Дударова, пантамімы «Кліч» і «Дар», «Барабаншчыцу» А. Салынскага, «Эдзіт Піяф» В. Легянова, «Пойдем... у... кіно?» А. Алексіна.

Што яшчэ абяцае нам гастрольнае лета-82?

У Міністэрстве культуры БССР карэспандэнта штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» пазнаёмлі з яго планам. Да 60-годдзя ўтварэння СССР маршруты і рэпертуар сарыентаваны на пашырэнне ранейшых сувязей паміж культурамі братніх народаў. Так, купалаўцы едуць у чэрвені ў Кіеў. У сталіцы Украіны будуць паказаны творы Я. Купалы, А. Макаёнка, І. Чыгынава, М. Чарота і Далейкі; з перакладных п'ес і інсцэніровак — «Рэвізор» М. Гогаля, «Закон вечнасці» Н. Думбадзе, «Мы, што ніжэй падпісаліся» А. Гельмана, «Успаміны» А. Арбузава і «Апошнія спатканне» А. Галіна. Мінск па традыцыі сардэчна прывітае ўкраінскіх майстроў сцэны — да нас прыязджае Кіеўскі акадэмічны ўкраінскі драматычны тэатр імя І. Франка, на афішы якога пазначаны лепшыя спектаклі апошніх гадоў.

Рускае тэатральнае мастацтва сёлета пад час гастрольнага будучы прадстаўляць Маскоўскі тэатр «Современник» і Сярдлоўскі акадэмічны тэатр. Кіно і тэлебачанне зрабіла артыстаў гэтых слаўных калектываў вядомымі і любімымі для мільёнаў глядачоў (дастаткова назваць,

да прыкладу, вядучых акцёраў трупы «Современника» — А. Табакова, М. Няёлава, Г. Волчак, А. Вокача, Г. Фралова, І. Квашу, А. Пакроўскую, В. Гафта, Л. Ахеджакаву). Кожная ж сустрэча непасрэдна з жывым акцёрам, які стварае вобраз у кантакце з глядачом, — гэта непасрэдна творчы акт, і ўражанні ад яго самыя непасрэдыя, хваляючыя, незабыўныя. Трэба спадзявацца, што і такія майстры вядучай уральскай сцэны, як Г. Умплева, Ю. Васільеў, Л. Ахлупін, І. Масунова, пазнаёміўшы мінчан і гасцей нашай сталіцы з раней нам невядомымі п'есамі Г. Бокарава «Канец тыдня», А. Шайкевіча «Нянавісьць» (паставіў іх гадоўны рэжысёр А. Сакалоў), заваяуюць прызнанне і ўдзячнасць.

Акадэмічны тэатр імя Якуба Коласа зробіць візіт у Сімферопаль. Глядачы Крыма ўбачаць «Несцерку» В. Вольскага, «Зацюканага апостала» і «Трыбунал» А. Макаёнка, «Парог» А. Дударова, «Клеменса» К. Саі, «Заставіцеся сонцам» А. Папаіна, з класікі — «Доктара філасофіі» Б. Нушыча, «Вяселле Крачынскага» А. Сухаво-Кабыліна. Роўна, Драгобыч, Трускавец, Чарнаўцы, Крывы Рог, Жданаў, Днепрадзьяржынк — гарады, у якія наве-

даюцца абласныя драматычныя тэатры Беларусі. У сваю чаргу наша рэспубліка запрасіла сёлета музычна-драматычны тэатр з Жытоміра, Днепрадзьяржынска, Чарнавіц і Роўна.

Гастролі — гэта адзін са сталях і надзейных каналаў узаемадзеяння і ўзаемага ўплыву сцэнічных культур. Вядома, напрыклад, як чакаюць радыя гледачы і тэатральнае грамадства Украіны сустрэчы з Г. Макаравай, В. Тарасавым, З. Стомай, С. Станютай, М. Захарэвіч, Г. Гарбуком, Г. Аўсянікавым, Л. Давідовіч, В. Белавосцікам, Г. Арловай, М. Яроменкам і іншымі купалаўцамі, якіх любіць і ведае Кіеў. Мінску будзе вельмі цікава пазнаёміцца з такімі высокімі дасягненнямі тэатра імя І. Франка, як спектаклі «Дзікі Анёл» па п'есе А. Каламіяца і чэхавскі «Дзядзька Ваня», дзе рэжысёр В. Аглобліна і С. Данчанкі, акцёрскае майстэрства В. Іўчанкі і Б. Ступкі раскрылі глыбокія маральныя канфлікты, якія аднолькава хваляюць нас і ў вострасюжэтай драме сучаснага пісьменніка, і ў класічнай драме.

Гастролі пачаліся. Наперадзе — уражанні, перажыванні, сустрэчы.

ПАДЗЕІ І ДАТЫ

Анатолю ІВЕРСУ — 70

15 мая спаўняецца 70 гадоў паэту Анатолю Іверсу (Івану Дарафеевічу Міско).

З гэтай нагоды праўленне СП БССР звярнулася да яго з прывітальным словам, у якім гаворыцца:

«Дарагі Іван Дарафеевіч!

Саюз пісьменнікаў Беларусі гарача віншуе Вас, аднаго са старэйшых працоўнікоў літаратурнага цэха, з днём 70-годдзя!

Свае першыя вершы Вы надрукавалі на пачатку 30-х гадоў, амаль паўстагоддзя назад. У тых жа гадах быў выдадзены Ваш першы зборнік «Песні на загонах».

Ваша малодасць — гады навучання ў Віленскай, Клецкай і Навагрудскай гімназіях, з якіх Вас выключалі за ўдзел у рэвалюцыйна-вызваленчым руху — была напоўнена рамантыкай змагання за сацыяльна-нацыянальнае вызваленне Заходняй Беларусі, прагай да ведаў і любові да паэтычнага слова, якую Вы пранеслі праз усё жыццё.

Уся Ваша працоўная і творчая дзейнасць звязана з роднымі мясцінамі, са Слонімам, дзе Вы жылі і цяпер і якому прысвяцілі нямаля шчырых радкоў. Тут у гады Вялікай Айчыннай вайны Вы мужна крочылі сцэнкамі падпольшчыка-антыфашыста. У пасляваенны час Вы спрыялі росквіту роднага краю і сваёй працай — у гарсавец, у рэдакцыі слонімскай газеты, у раённым таварыстве аховы помнікаў гісторыі і культуры, — і сваім шчырым паэтычным словам. Плённым быў для Вашай творчасці гэты час, што асабліва добра засведчыў зборнік «З пройдзенага дарог», у якім Вы мой паэзіі расказалі пра час і пра сябе, пра тых вялікіх зрухі, што адбыліся ў нашым жыцці.

Гарача віншуючы Вас з юбілеем, надзем Вам, дарагі Іван Дарафеевіч, моцнага здароўя, жыццядараснага настрою і новых творчых набыткаў!»

Рэдакцыя штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» далучаецца да гэтага віншавання.

ПОМНІКІ РОДНАГА КРАЮ

У Задзвінні, там, дзе зараз размешчаны адзін з новых мікрараёнаў Полацка, доўгі час стаяў слаўны Бельчыцкі манастыр. Упершыню пра яго паведамляе летапіс ад 1159 г.: «бъшесть бо князь в то время на Бельцици». Гэты летапісны рэкорд дазволіў многім вучоным упэўнена сцвярджаць, што ў XII ст. тут знаходзілася ўмацаваная княжацкая рэзідэнцыя. Пра ўмацаванні Бельчыц расказваюць больш познія пісьмовыя крыніцы. Так, напры-

драбязна паведамляе М. Варонін, які знайшоў у архіве «Запіску» невядомага даследчыка XVIII ст., што вывучаў адкапаны храм. Зрабіўшы падрабязны аналіз усіх архіўных матэрыялаў, М. Варонін высветліў, што чацвёртая бельчыцкая царква належыць да тыпу трыконхаў, распаўсюджаных у розных краінах з XI па XVII ст. Значыць, Полацк у XII ст. меў прамыя сувязі з Візантыяй і Сербіяй. Падобны храм канца XII ст. знойдзены ў 1960 г. у г. Пуціўлі. Полацкая царква мела 4 квадратныя слупы і 3 бакавыя конхі (паўцыркульныя выступы, падобныя да апсід і прыста-

Бельчыцкі манастыр. Анварэль Трутнева, 1866 г. (З фондаў бібліятэкі Вільнюскага ўніверсітэта. Друкуецца ўпершыню).

НОВАЕ ПРА БЕЛЬЧЫЦКІ МАНАСТЫР

клад, хроніка Літоўская і Жмойская паведамляе, што легендарны князь Барыс «На Бельцици также монастырь з веками барзо хорошими и церковь святых мученик Бориса и Глеба оздобне змуровал, четверть милью от Полоцка». У канцы XII ст. у манастыры мелася чатыры мураваныя храмы (і гэта ў той час, калі многія даволі вялікія гарады на тэрыторыі Беларусі маглі ганарыцца толькі адной каменнай царквой).

Лёс гэтых велічных пабудов склаўся па-рознаму. Дзве з іх — Барысаглебская і Пятніцкая царквы ў перабудаваным выглядзе дайшлі амаль да нашых дзён і канчаткова былі разабраны ў 50-я гады. Вялікі сабор Бельчыцкага манастыра (назва яго нам невядома) у XIX стагоддзі быў ужо разбураны і ўяўляў на сям'я будаўнічага друку. Чацвёрты ж храм знішчаны вельмі даўно і яго рэшткі былі знойдзены ў 1790 г. у час земляных работ. Пра гэтыя раскопкі па-

саваныя да царкоўных спеву).

У 20-я гады нашага стагоддзя Бельчыцы вывучаў вядомы даследчык полацкага і смаленскага старадаўняга дойдства І. Хозераў. На жаль, амаль усе свае матэрыялы вучоны не паспеў надрукаваць. Спадчына І. Хозерава была вивучана і часткова надрукавана М. Вароніным і Г. Штыхавым.

У час раскопак Барысаглебскай царквы І. Хозераў знайшоў крыжовыя слупы, прычым іх заходняя пара была злучана з паўночнай і паўднёвай сценамі так, што вылучаўся прытвор. Храм быў збудаваны ў першай палове XII ст. і меў фрэскавы роспіс.

У 1928 г. І. Хозераў вывучаў Пятніцкую царкву. Даследчык прасачыў рэшткі першапачатковай, прамавугольнай у плане, апсіды.

Таксама былі выяўлены надземныя сутарэнні над усім будынкам, акрамя апсіды. Значыць, гэта была царква-спачывальніца. Вучоны лічыў, што Пятніцкую царкву пабудавалі ў 20-я га-

ды XII ст. Яшчэ да вайны ў царкве захоўваліся фрэскі. Некаторыя з іх, а таксама фрэскі з Барысаглебскай царквы, надрукавалі Г. Штыхаў і А. Сяліцкі.

Да нядаўняга часу лічылася, што першым даследчыкам, які ў пачатку XX ст. звярнуў увагу на вялікі сабор Бельчыцкага манастыра, быў І. Долгаў. І. Хозераў раскапаў гэты храм у 1928 г. Гэта была шасціслуповая трохапсідная царква з крыжовымі слупамі і трыма прытворамі, якія прыкладзены да асноўных сценаў. Знутры і звонку храм быў упрыгожаны плоскімі лаптакімі. У аснове падмурка будынка пакладзены дубовыя бруссы. Захаваліся рэшткі падлогі з квадратных паліваных плітак. Царква мела фрэскавы роспіс. У 1965 г. гэты сабор часткова вывучаў М. Каргер.

Але, нягледзячы на шматгадовыя даследаванні Бельчыц, былы манастыр хавае яшчэ шмат таямніц. Адну з іх давалася разгадаць і нам. У час працы ў рукапісным адзеле Вільнюскага ўніверсітэта мы звярнулі ўвагу на адну акварэль, намалёваную мастаком Трутневым у 1866 г.

На ёй мы бачым намалёваныя раскапаныя вялікі сабор. Выразна відаць тры апсіды і чатыры слупы храма. Мастак дакладна паказаў адну з унутраных лапатак, якая мае складаны профіль і муроўку сценаў са схаваным радам.

Злева паказана Барысаглебская царква, а справа

— Пятніцкая. Такім чынам, можна дакладна сцвярджаць, што ў І. Долгава ў сярэдзіне XIX ст. быў невядомы пакуль папярэднік, які, мяркуючы па акварэлі, раскапаў даволі вялікую частку храма. Бельчыцкі манастыр быў спрыяльнай глебай для развіцця беларускай археалогіі і архітэктуры.

Даследаванні Бельчыц, распачатыя ў канцы XVIII ст., былі прадоўжаны ў сярэдзіне XIX ст. Гэта першыя вядомыя нам архітэктурна-археалагічныя раскопкі, праведзеныя ў XIX ст. на тэрыторыі Беларусі.

Вывучаць Бельчыцкі манастыр трэба і сёння. Цікава было б знайсці рэшткі былых яго ўмацаванняў, раскапаць жылля і гаспадарчыя пабудовы на тэрыторыі манастыра. Трэба тэрмінова вырашыць пытанне і з ахоўнай зонай помніка. Зараз праз частку вялікага сабора праходзіць асфальтаваная дарога, а месцазнаходжанне падмуркаў Пятніцкай і Барысаглебскай царквы ўвогуле невядома.

Мы лічым, што ў бліжэйшы час неабходна ўстанавіць спецыяльны ахоўны знак на месцы вялікага сабора і ўзяць пад дзяржаўную ахову археалагічныя культурныя слой старажытных Бельчыц.

А. ТРУСАУ,
загідчык аддзела археалогіі Спецыяльных навук — рэстаўрацыйных вытворчых майстэрняў Міністэрства культуры БССР

Сучасны ўзровень тэхнікі кіно і тэлемаханікі дазваляе любой судзейскай калегіі або журы выносіць беспамылковыя рашэнні аб поспеху ці промахе, скажам, вартара футбольнай або хакейнай каманды пры кожным «голавым» эпізодзе ігры. Кожны рух яго дзеяння, як і намаганні яго партнёраў па камандзе, сіхронна рэгіструецца на плёнку, і праз некалькі секунд здымкі дэманструюцца на экране ў якасці «рэчавага» доказу перад вачамі глядачоў або ўдзельнікаў спартыўнага відовішча. Глядзі і вынось свой аб'ектыўны прысуд!

Тое ж самае можна сказаць і адносна тэатральных пастаноўак, якія мы, тэлеглядачы, рэгулярна бачым на экранах сваіх тэлевізараў. І якую б ацэнку ігры таго ці іншага выканаўцы ні давалі тэатральныя крытыкі або каментатары, у нас, глядачоў, ёсць свая ўласная думка аб прагледжаным спектаклі. Мы на свае вочы бачылі кожны рух і жэст створанага тым ці іншым акцёрам сцэнічнага вобраза, у нашых вушах працягвае гучаць яго голас, што перадае цэлую гаму чалавечых пачуццяў і эмоцый. Карацей кажучы, дасягненні тэхнікі ў наш час НТР даюць у наша распараджэнне такія матэрыялы, які дазваляе пацвярджаць свае рашэнні доказнымі фактамі.

Але так было не заўсёды. На жаль, калі на падмоствах нашых нацыянальных тэатраў ставіліся спектаклі з удзелам іх

вялікіх майстроў, такой кінатэхнікі не хапала ці не было наогул. Як гэтыя майстры стваралі свае сцэнічныя вобразы і як яны, выконваючы іх у спектаклях, хвалявалі глядача, захавала для гісторыі толькі эмацыянальная памяць тых, хто бачыў гэтых майстроў зблізка, на рэпетыцыях і ў глядзельнай зале, прысутнічаў пры самім

не, бачыць, як у мностве дэталей ігры — падчас самых нечаканых, але жыццёва апраўданых — паўней раскрываліся характары ствараемых ім вобразаў. Любую ролю, як помніцца, іграў ён ярка, сакавіта, з пераканаўчай праўдзівасцю. У ягоным выкананні праўда жыцця і праўда мастацтва як бы зліваліся ў адзінае цэлае. Ён умеў

Асабліва ўражліва была сцена допыту агентаў і памагатых «бесурнацаў». Тут дасягалася дзейснае выяўленне самой ідэі п'есы: падрыўная, прадажніцкая дзейнасць буржуазных нацыяналістаў на карысць капіталістычных краін асуджана на правах.

Агульнавядома, што яшчэ да ператварэння Вандроўнага тэатра ў БДТ-III у калектыве праводзілася працяглая, настойліва вучоба па авалоданні «сістэмай Станіслаўскага». Адно з асноўных патрабаванняў гэтай сістэмы — натуральнасць сцэнічных паводін пры глыбокім драматызме перажыванняў героя — было спасцігнута і здзяйснялася Галубком. Гэта з найбольшай паўнотай ім было выяўлена ў вобразе начальніка будаўніцтва электрастанцыі ў п'есе «Энтузіясты» Я. Тарвіда і М. Серабракова. У спектаклі па гэтай п'есе мне пашчасціла быць партнёрам Галубка ў адной сцэне, калі свайму выхаванцу і «сакратару» Саньку (ролю Санькі выконваў я) начальнік загадвае класці тэлеграму ў цэнтр

аб стане работ на будаўніцтве. Вылучэнец на гэтую адказную пасаду з шэрагаў перадавых рабочых, чалавек-залатыя рукі, але без дастатковай агульнай адукацыі, начальнік замест сціслага дзелавога рапарта дуктуе цэлую ўзнёслую прамову аб працоўным уздыме і энтузіязме рабочых на будаўніцтве. І калі, спахапіўшыся, пытае: «Што ж ты там напісаў, Санька?», і хлопец-падлетак зачытвае першыя сказы яго ўрачыстай прамовы, глядзельная зала, памятаецца, заходзілася з рогату. Так гэта было ў жыцці, так паказвалася і са сцэны: мы дабрадушна смяліся са сваіх недахопаў; гэта быў смех з памылак нашага росту ў той час. Энтузіязм сацыялістычнай перабудовы жыцця ў краіне, Галубок у гэтай ролі ствараў вобраз саўвасцкага чалавека-грамадзяніна, акрыленага высокай ідэяй. І, памятаецца, рэцэпуючы са мной, маладым выканаўцам, гэтую сцэнку, ён павучальна выказваў сваё, мабыць, акцёрскае крэда, якое запаміналася мне на ўсё жыццё: «Чалавеку патрэбны крыллі, каб ён мог узлятаць вышэй і вышэй. І гэтымі крыллямі з'яўляюцца нашы ідэі, ідэі нашай партыі».

Пастаянная зацікаўленасць творчым ростам маладых акцёраў, якія прыйшлі ў тэатр пасля сканчэння вучобы на рэспубліканскіх драматычных курсах, я б сказаў, бацькоўскі клопат аб іх быць і далейшай творчай вучобе былі ў яго, Галубка-акцёра і дырэктара тэатра, першым непарушным абавязкам і заветама.

Мастацкае адлюстраванне тагачаснага жыцця праз пэўны сцэнічны вобраз, які ён ствараў

працэсе стварэння імі мастацкага вобраза.

Сапраўдны мастак — у першую чаргу самастойны творца. Такім быў і застаўся ў памяці тых, хто яго блізка ведаў і пэўны час працаваў побач з ім, Уладзіслаў Галубок.

Наколькі мне, маладому акцёру ў былым БДТ-III, запаміналася і наколькі можна беспамылкова судзіць на адлегласці часу, кожны створаны ім, першым народным артыстам рэспублікі, сцэнічны вобраз быў у поўнай меры вобразам сына свайго часу.

Мне пашчасціла бачыць Галубка-акцёра, па крайняй меры, у пяці-шасці спектаклях. І не толькі бачыць, а ў шэрагу п'ес быць ягоным партнёрам на сцэ-

знаходзіць так званая «зьярнатка» вобраза і яркасцю свайго сцэнічнага выканання, сваім акцёрскім тэмпераментам адзінай гэтую знаходку, не парушаючы прытым агульнай трактоўкі таго ж вобраза ў п'есе.

Так ён іграў, напрыклад, ролю начальніка Губчака ў п'есе В. Станіслаўскага «Віхор» — спектаклі, пастаўленым рэжысёрам М. Міцкевічам яшчэ ў калектыве былога Вандроўнага тэатра і ўзноўленым у 1932 годзе пад час гастролёў па Беларусі. Вонкава прывабны, непакісны чэкіст, у скураной тужурцы, «сталны» абаронца заваёў Савецкай улады. Артыст у гэтым вобразе паспраўдну перадаваў пачуцці і ўнутраны стан свайго героя.

ра ў БДТ-III у калектыве праводзілася працяглая, настойліва вучоба па авалоданні «сістэмай Станіслаўскага». Адно з асноўных патрабаванняў гэтай сістэмы — натуральнасць сцэнічных паводін пры глыбокім драматызме перажыванняў героя — было спасцігнута і здзяйснялася Галубком. Гэта з найбольшай паўнотай ім было выяўлена ў вобразе начальніка будаўніцтва электрастанцыі ў п'есе «Энтузіясты» Я. Тарвіда і М. Серабракова. У спектаклі па гэтай п'есе мне пашчасціла быць партнёрам Галубка ў адной сцэне, калі свайму выхаванцу і «сакратару» Саньку (ролю Санькі выконваў я) начальнік загадвае класці тэлеграму ў цэнтр

З той далёкай ПАРАГЫ...

У другой палове 20-х гадоў я ўпершыню ў жыцці ўбачыў сапраўдных, жывых артыстаў. Да нас, на Клімаўшчыну, прыязджаў на гастролі тэатр Галубка. У старэнькім драўляным памяшканні, вузкім і доўгім, якое называлася «Нардомам», з вялікім захваленнем глядзеў спектакль «Ганка», дзе адну з галоўных роляў іграў сам Уладзіслаў Язэпавіч Галубок. Спектакль так мне спадабаўся, што некалькі дзён я хадзіў, як заварожаны. Гэтак жа захапіў спектакль і майго сябра Алеся Пруднікава. Таму, калі мы па афішах даведаліся аб тым, што ў пастаноўцы гэтага ж тэатра адбудзецца спектакль «Суд» у Клімавічах, пасля заняткаў у школе адправіліся ў дваццаціпяцікіламетровую дарогу. Ішлі на «трэцяй хуткасці», каб не спазніцца. Адразу ж набылі білеты, а потым пачалі ўжо думаць і пра начлег. Ужо з білетамі мы накіраваліся ў «заезжы дом Локшына» (так тады называлася адна з прыватных гасцініц у Клімавічах). Там казалі, што ўсе месцы заняты «трупаі Галубка», і параілі звярнуцца ў «заезжы дом Беленькой». Так мы і зрабілі.

Ігра прафесійных артыстаў у раённым (былым акруговым) Народным доме з яго сапраўднай сцэнай яшчэ больш нас заварожвала і прымусіла павярнуць у сілу сцэнічнага мастацтва. І як жа здзівіла тое, што аўтарам абедзвух п'ес быў сам кіраўнік і вядучы артыст гэтага ж тэатра Галубок!

— Вось гэта чалавек! — гаварыў мне Алеся.

— А што, каб нам самім паспрабаваць паставіць гэтыя п'есы ў школе? Як ты думаеш? — пытаўся я ў свайго сябра.

— Давай паспрабуем. А пасля, можа, як Галубок, і самі што-небудзь напішам, — згаджаўся той.

— Пагаворым з кіраўніком і членамі драмгуртка, можа, і згодзіцца, — разважаў я.

Так мы і зрабілі.

Перш за ўсё рашылі падрыхтаваць да пастаноўкі тую п'есу, якую ўсе бачылі на сцэне, — «Ганку». Рыхтавалі доўга і цярпліва. Пры размеркаванні роляў мне дасталася тая, якую іграў сам Галубок, — палкоўніка. Я, як кажуць, ног пад сабой не адчуваў — радаваўся і ганарыўся.

Прэм'ера прайшла з поспехам. Мы, «артысты», натхніліся і паўтарылі яе ў месцічковым Нардоме і ў хаце-чытальні адной з бліжэйшых вёсак. Пасля падрыхтавалі яшчэ некалькі спектакляў па п'есах «Пісаравы імяніны» У. Галубка, «Раскіданае гняздо» Я. Купалы, «Пінская шляхта» В. Дуніна-Марцінкевіча, «Андрон непутевый» А. Няверова. Мы з Алесем у дадатак да «школьных пазтаў» атрымалі і новую мянушку — «школьных артыстаў». Нам жа хацелася ва ўсім паходзіць на самога Галубка. Напару ўзяліся пісаць п'есу «Самагоншчыкі». Сяк-так напісалі, падрыхтавалі спектакль і некалькі разоў паказалі: у школе, у

мясцовым Нардоме і ў роднай вёсцы Стары Дзедзін. Цяпер нам здавалася, што мы цалкам падобныя да Галубка, і нас гэта акрыляла.

Асабіста ж з Галубком я пазнаёміўся праз некалькі гадоў, калі ўжо апынуўся ў Мінску, спачатку як «драматург», потым як «артыст» і нарэшце як вершاپлёт. Па рэкамендацыі З. Бядулі мы з Алесем звярнуліся да Уладзіслава Язэпавіча з той жа сваёй п'есай, якую лічылі вартай яго ўвагі. Памятаючы, з якім поспехам яна ішла на школьнай і сельскай сцэнах, думалі, што і Галубок яе ацэніць і ўключыць у рэпертуар свайго тэатра. Атрымалася ўсё наадварот. Ён з дабрадушнай усмешкай сказаў, звяртаючыся да нас:

— Сама тэма і змест п'есы з яе назвай «Самагоншчыкі» крыху састарэлі. Усё гэта характэрна для 20-х гадоў. Цяпер трэба пісаць пра новую, сацыялістычную вёску па-новаму. У п'есе ж маглі б быць лепшыя і кампазіцыя, і вобразы, і мова дзейных асоб. У вас яшчэ што-небудзь ёсць з драматычных твораў, апроч гэтых «Самагоншчыкаў»? Ну, як напішаце, так адразу і прыносьце, будзем разам чытаць і раіцца. Толькі вы, калі ласка, больш старайцеся чытаць драматычных твораў і часцей хадзіць у тэатры. Тэатр вы любіце?

— Любім, яшчэ як! — адказаў я за двух.

— Тады я раю вам падаць заявы на імя дырэктара Вандроўнага тэатра Беларусі. Абвешчаны набор. Чыталі? Толькі трэба будзе трымаць экзамены. Падрабязна аб умовах набору можна будзе пазнаёміцца ў аб'яве ці ў дырэктары тэатра...

У апошнія дні снежня 1930 г. я трымаў экзамены. Як звычайна ў такіх выпадках, перш за ўсё правяралі голас і слых. Правяраў сам Галубок. Ён сядзеў за раялем, націскаў на клавшы, а паступаючы павінен быў за ім паўтараць: до, рэ, мі... Калі абітурыент не спраўляўся з гэтым, да далейшых

экзаменаў ён не дапускаўся. Такім чынам на маіх вачах палова абітурыентаў адсялася. Я думаў: «Ну, такі ж лёс і мяне напаткае» — і пачаў хвалявацца. Чую — назвалі мае прозвішча.

— А, і вы прыйшлі, малайчына! — пазнаўшы мяне, сказаў Уладзіслаў Язэпавіч. — І напарнік ваш таксама тут?

— Не, яго не будзе. Слыху няма, — схітрыў я.

— Нічога не зробіш, прычына ўважлівая. А вам я раю толькі не хвалявацца, і ўсё будзе добра...

Сапраўды, я паспяхова справіўся з такім заданнем. Тады ён яшчэ раз прапанаваў паўтарыць, ужо без удзелу раяля. І з гэтым я таксама справіўся.

— І слых, і сам голас у вас, я бачу, не бляга, — пахваліў ён мяне. — Жадаю поспехаў у далейшых экзаменах.

Па выразным чытанні патрабавалася прачытаць на памяць ці два вершы (адзін на рускай, другі на беларускай мовах), ці два невялікія празачыныя творы (таксама на рускай і беларускай мовах). На рускай мове я прачытаў любімы з дзяцінства верш Лермантава «Выхожу один я на дарогу», на беларускай свой уласны «Тарфяны Данбас», які мне таксама падабаўся. Я сказаў, што гэта верш Паўлюка Буравея, гэта значыць, назваў свой псеўданім, пра што ніхто з экзаменатараў не ведаў. Трэба прызнацца, што выразнае чытанне было маім надзейным каньком, не падвёў ён і на гэты раз мяне: вершы прачытаў з натхненнем і па ўсіх правілах. Мяне пахвалілі і паставілі «5». Галубок асабіста павіншаваў мяне і сказаў:

— Спадзяюся, што і апошні экзамен здасце гэтак жа.

Назаўтра мне прапанавалі сыграць ролю злодзея, які забраўся ў чужую кватэру, каб там, карыстаючыся адсутнасцю гаспадароў, добра пажывіцца. Так мне і сказалі: «Вы злодзея, залазіце ў чужую кватэру, дзе вас у самым разгары вашай «работы» накрывае гас-

падар. Дзейнічайце...» Усё ў мяне спачатку ішло добра, пакуль не з'явіўся гаспадар. Тут я, не ведаючы псіхалогіі і прыёмаў злодзея, спасываў: адразу здаўся, падняў рукі ўгору. Гэты экзамен я праваліў, але не зусім, атрымаў «3» з мінусам. Мне тлумачылі, што злодзеі ніколі не здаюцца, калі ёсць хоць збяка-небудзь магчымасць збегчы.

— Не хавайце сябе заўчасна, — сцэпшаў мяне Галубок. — Калы вашага прозвішча стаіць пыталнік. Вы са сваім заданнем не справіліся не таму, што не маеце артыстычных здольнасцей. Пакуль адсутнічае ў вас жыццёвы вопыт. Вы прыходзіце заўтра сюды ў гэты ж самы час і мы вас яшчэ раз правярэм. Паўтарыце гэту сцэну і яшчэ што-небудзь прапануем. Такое рашэнне прыёмнай камісіі. Ну як, вы згодны з такім рашэннем?

Я падумаў, падумаў і згадзіўся.

Як і дамовіліся, на другі дзень мяне яшчэ раз праз экзаменавалі. Цяпер ужо мой злодзеяў быў не базаліўцам, а «героем». Ён збіў з ног гаспадара і сам знік з нарабаванымі каштоўнасцямі. Потым мяне прапанавалі другую сцэну-эцюд, дзе я пры сустрэчы з двума бандытамі павінен быў уступіць у паядынак. Тут я таксама не «прамазаў»: з паядынку выйшаў пераможцам, бо прымяніў усе метады абароны. На гэты раз мяне пахвалілі і паставілі «4». Гэтага ўжо было дастаткова, каб трапіць у лік чатырох «шчасліўчыкаў».

Пра гэта я пішу падрабязна не для таго, каб расказаць пра сябе, пра нейкія свае «подзвігі», мне хацелася паказаць чужым, кемлівасць, умненне разумець людзей і знаходзіць у іх патрэбную «ізымінку» сапраўднага майстра сваёй справы Уладзіслава Язэпавіча Галубка. Ён быў вельмі патрабавальны, але шчыры і добры. Экзамен я вытрымаў, а іграць на сцэну не пайшоў — адгаварыў мяне мой неразлучны сябра Алеся. Праз некаторы час сустракае

у спектаклях на сцене БДТ-III, было заўсёды канкрэтнае і пераканаўчае. У гэтым плане характэрна роля Клаўса Маўэра, створаная Галубком у п'есе В. Кіршона «Суд» (1934). Я таксама быў заняты ў гэтым спектаклі — іграў ролю беспрацоўнага музыкі Ганса, які зарабляе на пражытак тым, што іграе на скрыпцы прахожым на рагу вуліцы аднаго з гарадоў тады ўжо гітлераўскай Германіі.

Галубок у ролі Клаўса стварыў трагічны вобраз рэвалюцыянера, члена забароненай гітлераўцамі Камуністычнай партыі Германіі, які праявіў часовую ўнутраную слабасць і, паддаўшыся шантажу ворагаў, прымушаны быў часова выступіць супраць сваіх саратнікаў на барацьбе і братоў на класе. Уражанне і глядачоў таго часу, і нас, акцёраў, ад ігры Галубка ў гэтай ролі — незабыўнае. Нават і цяпер, амаль праз пяцьдзсят гадоў пасля прэм'еры спектакля, нібы бачыш гэтага мужа чалавека, сівога Клаўса, які ў задуменні ідзе на судзілішча нацыстаў цвёрдай паходкай і час ад часу робіць рэзкі, але стрыманы жэст правай рукой, нібы адмятаючы ад сябе ўсе грахі і памылкі, якія дапусціў на папярэдніх допытках і якія не паўтарыць на судзе. І тут сказала прафесійнае ўменне артыста выбраць найбольш характэрныя штрыхі з мноства магчымых для поўнага раскрыцця сцэнічнага характэру.

Такі ён быў: пастаянна той самы Галубок і пастаянна новы ў кожным новым вобразе. Сапраўдны актёр-грамадзянін.

Язеп СЕМЯЖОН.

мяне на вуліцы Галубок і пытае:

— Што ж гэта вы, таварыш Пруднікаў, не прыходзіце ў тэатр? Вас там чакаюць.

— Перадумаў я, Уладзіслаў Язэпавіч. На добрага артыста ў мяне таленту не хапае, а пасрэдным быць не жадаю, не ў маім характары.

— Дарэмна вы так прынімаеце сябе. А можа, яшчэ падумаеце?... Што ж, гвалтаваць вас не буду. Трэба займацца тым, што па-сапраўднаму любіш. Каб вы палюбілі тэатр, не кінулі б яго. Можа, вы ў час гэта і зрабілі. Кажуць, што самыя шчаслівыя шлюбы бываюць тады, калі два маладыя чалавекі сапраўды кахаюць адзін аднаго. Так і ў мастацтве. Тут таксама патрабуецца ўзаема...

Мінуў прыкладна год, і мы сустрэліся з Галубком на адным літаратурным вечары ў Доме пісьменніка. Уладзіслаў Язэпавіч спытаў у мяне, як жыў, дзе працуе, які гэта робіцца звычайна ў такіх выпадках. Толькі ён яшчэ не ведаў, што я буду выступаць. А калі пачуў: «Слова прадстаўляецца Паўлюку Буравею», убачыў на сцэне мяне, Пруднікава, засмяяўся, асабліва, калі я пачаў чытаць верш «Гарфяны Данбас». У час перапынку павіншаваў і сказаў:

— Восць цяпер мне зразумева, чаму вы не пайшлі ў тэатр.

Пішу гэтыя радкі, і ў маёй памяці ўваскрэсае вобраз вялікага мастака і чулага чалавека, якога ніколі не пакідалі добры настрой і прага да працы і самога жыцця. Ён заўсёды быў вясёлы, бадзёры, няўрымслівы. І сёння бачу яго — вышэй сярэдняга росту, рухавага, з добрай усмешкай на твары. Ён любіў насіць вышытую белую кашулю, а ўвосень і ўзімку — яшчэ і скуранае паліто жоўтага колеру. Паходка ў яго была лёгкая і хуткая. Ён заўсёды быў у руху. Такім і належыць быць майстру сцэнічнага мастацтва.

Павел ПРУДНИКАЎ.

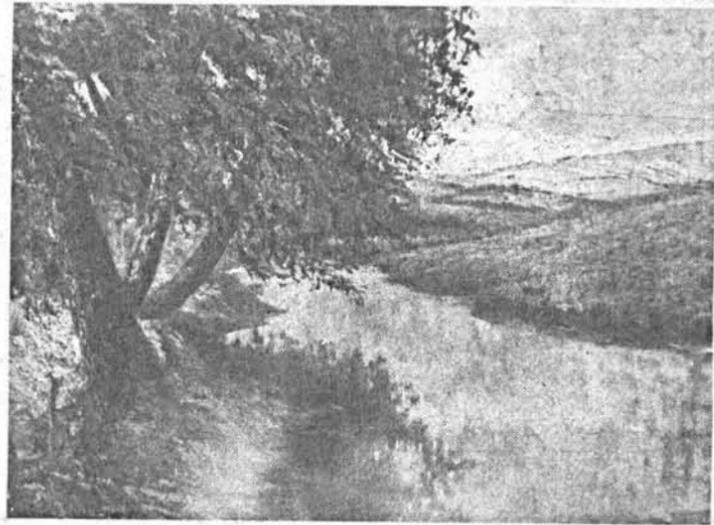
ПОШУКІ ЗНАХОДКІ

Мы сядзім у кабінце мастацкага кіраўніка Гомельскага Палаца культуры і тэхнікі імя У. І. Леніна народнага артыста БССР Аляксандра Аляксеевіча Рыбальчанкі. Мы — гэта Рыбальчанка, заслужаны дзеяч культуры рэспублікі, кавалер ордэна Леніна Міхась Мікалаевіч Сімкоўскі і я. Міхась Мікалаевіч у трыцятаты гады працаваў у Клубе чыгуначнікаў (так тады называўся цяперашні Палац культуры і тэхнікі) мастаком, працягнуў час узначальваў Палац. І першы, і другі, добра ведалі Уладзіслава Галубка ў той час, калі БДТ-3 працаваў у Гомелі.

мудрагелісты тэатральны рэжысёр. Часяком артыстам даводзілася выцягваць вазы з гразі — тады вакол Гомеля была такая бездарож, асабліва вясною ці ўвосень. Затое з якім энтузіязмам сустракалі артыстаў! За некалькі кіламетраў ішлі людзі, каб паглядзець на дзіва, якое прывёз ім Галубок...

Як вядома, Галубок быў не толькі кіраўніком трупы — у сваёй асобе ён спалучаў драматурга, рэжысёра, актёра, мастака.

— Памятаю, яшчэ да вайны, — гаворыць М. Сімкоўскі, — карціны Галубка віселі ў фаякі клуба, у маім кабінце. Іх было каля шасцідзсяці. Буйны, упэўнены мазок галубкоўскай рукі я вылучу і сёння сярод сотні работ іншых майстроў пэндзля. Вядома, што ў першыя дні

У. ГАЛУБОК. Сож. Клёнкі.

ЧАС У НЕ СЦЕРЦІ ФАРБАЎ

А. Рыбальчанка ўспамінае, як вандравала трупа Галубка ад вёскі да вёскі. На вазах не-

У. ГАЛУБОК. Вясна. Клёнкі.

важны, калі на Гомель раз-пораз наляталі варожыя самалёты, цяжка было выратаваць усе каштоўнасці, што захоўваліся ў Клубе чыгуначнікаў. Але багату бібліятэку, у якой было шмат рэдкіх выданняў, найбольш каштоўную маёмасць і карціны Уладзіслава Галубка вырашылі эвакуіраваць у Пензу.

— Пасля вайны ўжо не даваў мне спакою лёс карцін Уладзіслава Іосіфавіча, — працягвае Міхась Мікалаевіч. — Не павінен быў згубіцца іх след: карцін жа — паўтараю — было каля шасцідзсяці. Неадкладна бяру камандзіроўку і еду ў Пензу.

Пра гэтыя камандзіроўкі — а іх было некалькі — хацелася б сказаць крыху падрабязней. Справа ў тым, што М. Сімкоўскі сам здольны мастак. Ён

ведаў, якое значэнне для нашай культуры мела кожная карціна, напісаная выдатным дзеячам беларускага тэатра, усебакова адораным чалавекам Уладзіславам Галубком. І ён працягваў упартыя пошукі. Выпадкова даведаўся, што вялікая пейзажная карціна быццам знаходзіцца ў адным з дзіячых садоў. Сімкоўскі скіраваў туды. Як жа было маркотна на душы, калі ўбачыў, што палатно прыйшло ў непрагоднае. Сырасць, частыя перапады тэмпературы, чалавечая нядабайнасць зрабілі сваю справу: карціна была ў такім стане, што рэстаўраваць яе было ўжо нельга. След жа іншых эцюдаў, карцін згубіўся. Удалося адшукаць толькі шэсць твораў Галубка. Іх і прывезлі зноў у Гомельскі Палац культуры і тэхнікі імя У. І. Леніна.

Пакуль дырэктарам Палаца працаваў Міхась Мікалаевіч, яны знаходзіліся ў неблагім стане. Віселі на відным месцы. Але калі не так даўно мы з навуковым супрацоўнікам Інстытута літаратуры імя Я. Купалы Акадэміі навук БССР Міхасём Кенькам прыйшлі ў Палац, адшукаць іх было не проста. Ля-

жалі карціны Уладзіслава Галубка ў запыленым закутку, забытыя. Шчыра кажучы, не могуць не здзіўляць гэтыя адносіны да мастакоўскай спадчыны Галубка, чый 100-гадовы юбілей мы сёлета адзначаем. Калі Рыбальчанка працёр алеем адну з карцін, яна заззяла першароднымі фарбамі...

— Гэта Мельнікаў луг, — гаворыць Сімкоўскі. — А тут васьмь мастак намаляваў прыстань у Клёнках. Галубок наогул любіў маляваць тыя мясціны каля Клёнак, якія сёння ўсе гамяльчана ведаюць як Пралетарскі луг.

Уважліва разглядаем вялікае палатно. Знаёмы пясчаны бераг Сожа. Стогадовыя дубы. На летнім сонцы блішчыць-паліваецца вада. І неба над ракой — высокае і прасторнае. Галубок умеў перадаваць самыя розныя адценні неба. Упэўнены мазок пэндзля. Сож. Луг з аksamітай травой, якую, мусіць, не так даўно лашчыў цёплы веснавы дожджык. Воблакі. Бярозы і дубы... Усё гэта — знаёмыя да болю мясціны. Родная зямля, якую маляваў Уладзіслаў Галубок. Фарбы не мог сцерці нават няўмольны час. Міхась ДАНИЛЕНКА.

Кансультацыя УААП

ДАГАВОР З ВЫДАВЕЦТВАМ

У якім парадку афармляюцца дагаворы адносіны паміж аўтарам і выдавецтвам пры выданні літаратурных твораў? Якое значэнне мае тыпавы выдавецкі дагавор?

А. Т. НАВІЦКІ.

Дзеючым заканадаўствам (арт. 101 Асноў грамадзянскага заканадаўства Саюза ССР і саюзных рэспублік, арт. 485 Грамадзянскага кодэкса Беларускай ССР) прадугледжана магчымасць выкарыстання твора аўтара іншымі асобамі не інакш, як на падставе дагавору з ім або з яго правапераемнікам, акрамя выпадкаў, дакладна акрэсленых законам.

Кожны выдавецкі дагавор павінен адпавядаць умовам закона (арт. 498 — 511 ГК БССР, нормы аб стаўках аўтарскага ганарару, аб тэрмінах выкарыстання твораў і інш.) і умовам тыпавага дагавору.

На сённяшні дзень у нас дзейнічаюць тры тыпавыя выдавецкі дагаворы (тыпавы выдавецкі дагавор на літаратурныя творы, тыпавы выдавецкі дагавор на творы выяўленчага мастацтва, тыпавы вы-

давецкі дагавор на музычныя творы) і дзве прыкладныя формы выдавецкага дагавору (ліцэнзійны дагаворы — дагавор аб выданні ў перакладзе літаратурнага твора, які выходзіць у свет, і дагавор аб выданні ў СССР у перакладзе апублікаванага твора замежнага аўтара), зацверджаныя загадам старшыні Дзяржкамвыда СССР № 88 ад 24 лютага 1975 года.

Тыпавыя дагаворы прымяняюцца ў тых выпадках, калі твор выкарыстоўваецца ў арыгінале. Калі ж твор выкарыстоўваецца ў перакладзе, то з перакладчыкам таксама заключаецца дагавор па тыпавай форме, а з аўтарам арыгінала, у адпаведнасці з арт. 498 ГК БССР, заключаецца ліцэнзійны дагавор (па прыкладнай форме).

Асобныя выдавецкія дагаворы могуць змяшчаць ўмовы, не прадугледжаныя тыпавымі дагаворамі або адступаючыя ад іх нормаў. Аднак калі гэтыя ўмовы пагаршаюць становішча аўтара ў параўнанні са становішчам, што ўстаноўлена ў за-

коне ці ў тыпавым дагаворы, то, згодна з арт. 501 ГК БССР, яны лічацца несапраўднымі і замяняюцца ўмовамі, устаноўленымі законам або тыпавым дагаворам.

Абавязак заключэння дагавору з аўтарам у сілу арт. 485 ГК БССР ляжыць на выдавецкай арганізацыі. Пры гэтым дагавор павінен быць заключаны ў пісьмовай форме. Выключэннем з'яўляюцца дагаворы на публікацыю твораў у перыядычных выданнях і энцыклапедычных слоўніках, дзе пісьмовай форме не абавязкова (арт. 500 ГК БССР). Незахаванне выдавецтвам пісьмовай формы дагавору ў выпадках узнікнення спрэчкі пазбаўляе магчымасці ў пацвярджэнне дагавору спасылка на паказанні сведак (арт. 49 ГК БССР). Аднак калі спрэчкі паміж выдавецтвам і аўтарам не ўзнікае і абодва бакі пацвярджаюць, што дагаворныя адносіны паміж імі маюць месца, то такія адносіны параджаюць тыя ж правыя вынікі, што і пісьмовае пагадненне. У тым выпадку, калі дагавор заключаны ў вуснай форме (маецца на ўвазе, калі пісьмовай форме не патрабуецца; напрыклад, з рэдакцыяй часопіса) і паміж бакамі ўзнікла спрэчка, то бакі ў пацвярджэнне факта дагаворных адносін могуць спасылка на паказанні сведкаў.

Калі мы гаворым аб пісьмовай форме дагавору, то, вядома, у першую чаргу маем

на ўвазе афармленне дагаворных адносін на бланках дагавораў, якія адпавядалі б дагаворам, зацверджаным загадам старшыні Дзяржкамвыда СССР № 88 ад 24 лютага 1975 г., які з'яўляецца абавязковым для ўсіх выдавецкіх арганізацый незалежна ад іх ведамаснай падначаленасці. І ў пераважнай большасці выпадкаў выдавецкі дагавор заключаецца па форме тыпавага дагавору ў выглядзе адзінага дакумента, які падпісваюць аўтар і выдавецтва. Іншы раз у прынятай выдавецтвам форме не ўпамынуты некаторыя ўмовы тыпавага дагавору; тым не менш гэтыя ўмовы аўтаматычна прымяняюцца ў адпаведных выпадках.

На практыцы выдавецтвы замест дагавору падчас адраджаюць аўтарам «гарантыйныя пісьмы». Калі аўтар і выдавецтва шляхам абмену пісьмамі дасягнулі пагаднення па ўсіх істотных пунктах, то дагавор лічыцца заключаным (арт. 158—159 ГК БССР), прычым у бакоў узнікае ўвесь комплекс правоў і абавязкаў, прадугледжаных у законе і тыпавым дагаворы. Істотнымі для выдавецкіх дагавораў з'яўляюцца: прадмет дагавору (від, жанр і прызначэнне твора), аб'ём рукапісу, тэрмін яго прадстаўлення, памер ганарару.

С. ШУСТ,
старшы юрысконсульт БРА
УААП.

АД ГОМАНУ БАРОЎ, АД ПЕСЕНЬ ДУДАРОЎ...

Да 75-годдзя з дня нараджэння народнага артыста СССР
Іосіфа ЖЫНОВІЧА

мастацкага жыцця нашай рэспублікі. Імя Іосіфа Жыновіча ўвечна ў самабытным выканаўчым калектыве — Дзяржаўным народным аркестры БССР...

Жыццёвы і творчы шлях выдатнага музычнага дзеяча, цымбаліста-віртуоза, дырыжора, аранжыроўшчыка і кампазітара, педагога быў багаты на цікавыя факты, падзеі, сустрэчы. Сёння пра некалькі з іх нам нагадаюць архіўныя фотаздымкі.

1. Юны цымбаліст І. Жыновіч у кадры з першага беларускага фільма «Лясная быль» рэжысёра Ю. Тарыча. 1926 г.

2. Лаўрэат І Усесаюзнага конкурсу выканаўцаў на

заслужаны артыст БССР І. Жыновіч, Х. Шмельнін, С. Навіцкі і В. Самсонаў, 1946 г.

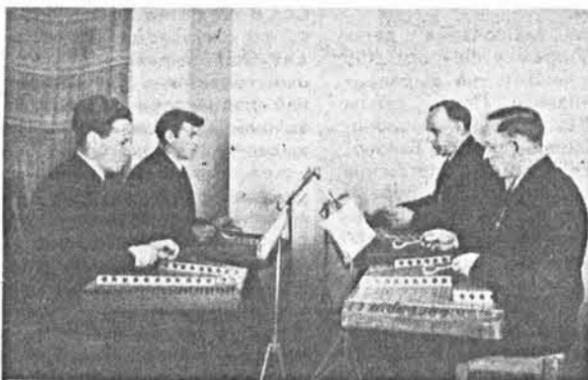
4. Заслужаны дзеяч мастацтваў БССР, педагог Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі І. Жыновіч на занятках з цымбалісткай Л. Бараноўскай. 16 чэрвеня 1955 г.

5. Народныя артысты БССР М. Чуркін і І. Жыновіч абмяркоўваюць новы твор кампазітара. 1956 г.

6. Дзяржаўны народны аркестр БССР пад кіраўніцтвам народнага артыста БССР І. Жыновіча на рэпетыцыі. 1956 г.

7. З Рыгорам Шырмай. Студзень 1967 г.

Падборку падрыхтавала
А. ЛІПНІЦКАЯ.

з 17 па 23 мая 1982 года

17 мая, 19.30.

Іграе вялянчэлістка Таццяна Прыёмніка.

У праграме — творы В. Касенка, А. Рэймана, М. Людзіг, К. Караева.

17 мая, 20.15.

«КНИГА АДНАГО ВЕРША»

Перадача, падрыхтаваная да 100-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы, расказвае аб перакладзе верша паэта «А хто там ідзе?» на мовы свету.

21 мая, 19.30.

ПАКАЗВАЕ ГОМЕЛЬ

Літаратурна-мастацкі часопіс «Радзімічы». Вы пазнаёміцеся з двума паэтамі, братамі Вашчанкамі, пачуеце беларускія народныя песні ў выкананні фальклорна-этнографічных ансамбляў калгаса імя Жданова Жыткавіцкага раёна.

22 мая, 10.40.

«СУЗОР'Е»

Тэлевізійны клуб самадзейнай мастацкай творчасці. Перадача з Гродна.

22 мая, 12.30.

«СЛОВА — ПАЭЗІЯ»

Прагучаць вершы Язэпа Пушчы. 22 мая, 16.20.

«ДЫЯЛОГІ У ГЛЯДЗЕЛЬНАЙ ЗАЛЕ»

Абмеркаванне фільма «Ветразі майго дзяцінства». У перадачы прымаюць удзел кінарэжысёр Л. Мартынюк, аўтар сцэнарыя пісьмеянік В. Хомчанка, выканаўцы галоўных роляў — школьнікі Д. Германаў, Д. Прапапчук, настаўнікі і вучні сярэдняй школы № 103 Мінска.

22 мая, 20.15.

«НАШЫ ГОСЦІ»

Перадача знаёміць з калектывам Калінінградскага абласнога драматычнага тэатра.

22 мая, 22.40.

«СУСТРЭНЕМСЯ ПАСЛЯ АДЗІНАЦЦАЦІ»

Музычная праграма з удзелам В. Лявонцьева. Адна з апошніх работ спевачка—песня Р. Паўла на словы А. Вазнясенскага «Муза», якая і прагучыць у гэтай перадачы.

23 мая, 10.40.

«ПІСЬМЕННІК І СУЧАСНАСЦЬ»

Уладзімір Мяжвіч расказвае аб незабыўных гадах першых пяцігодкаў.

23 мая, 12.35.

Канцэрт аб'яднанага хору Беларускага тэлебачання і радыё, Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі і хору хлопчыкаў Сярэдняй спецыяльнай музычнай школы пры кансерваторыі. У праграме — народная, класічная і сучасная музыка. Мастацкі кіраўнік і дырыжор — народны артыст рэспублікі, прафесар В. Роўда.

М. ГІЛЬ. Пуд жыта. Аповесці і апавяданні. Мн., «Мастацкая літаратура», 1982.—65 к.

А. КОБЕЦ-ФІЛІМОНАВА. Жаваранкі над Хатынню. Аповесці. На рускай мове. Мн., «Мастацкая літаратура», 1982.—75 к.

У. МАЗГО. Пад спеў крыніц. Вершы. Серыя «Першая кніга паэта». Мн., «Мастацкая літаратура», 1982.—20 к.

В. МАРОЗАУ. Калі пратрублілі трыгогу... Аповесці. На рускай мове. Мн., «Мастацкая літаратура», 1982.—50 к.

А. МАЛЬДЗІС. Беларусь у люстэрку мемуарнай літаратуры XVIII стагоддзя. Мн., «Мастацкая літаратура», 1982.—75 к.

Я. РАДКЕВІЧ. Горны мёд. Аповесці і апавяданні. Мн., «Мастацкая літаратура», 1982.—1 р. 20 к.

А. САВІЦКІ. Літасці не чакай. Раман. Мн., «Мастацкая літаратура», 1982.—1 р. 80 к.

У. ЮРЭВІЧ. Мінск учора, сёння, заўтра. Мн., «Юнацтва», 1982.—50 к.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісатэлей БССР. Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Індэкс 63856 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
АТ 02266. М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай рэдакцыі—33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—33-25-25, адзнака санрагара—33-19-85, аддзела публіцыстыкі—33-19-65, аддзела прозы і паэзіі—33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі—33-22-04, аддзела тэатра, кіно і музыкі—33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва—33-22-04, аддзела культуры—33-19-65, аддзела інфармацыі—33-24-62, аддзела мастацкага афармлення і машынапіснага бюро—33-44-04, фоталабараторыі—33-24-62, выдавецтва—23-52-85, бухгалтэрыі—23-77-65, карэнтарскай—32-20-64.

Рэдакцыя прымае і разглядае праявіныя творы аб'ёмам не больш як друкаваны аркуш, артыкулы, нарысы—да 15 старонак, вершаваныя творы не больш як 100 радкоў. Матэрыялы прымаюцца на друкаванні на машыцы ў двух экзэмплярах. Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Аляксей ЖУК.

Рэдакцыйная калегія:

Заір АЗГУР, Аляксей АСІПЕНКА, Ефрасінія БОНДАРАВА, Барыс БУР'ЯН, Мікола ГІЛЬ (намеснік галоўнага рэдактара), Уладзімір ГНІЛАМЕДАУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Ігар ЛУЧАНЮК, Уладзімір НЯФЕД, Нічыпар ПАШКЕВІЧ, Міхаіл САВІЦКІ, Барыс САЧАНКА, Язэп СЕМЯЖОН, Юрый СЕМЯНЯКА.

Адказны сакратар Пятро СУШКО.